

A HVG ZRT. KIADVÁNYA

MŰÉRTŐ

2011. NOVEMBER

MŰVÉSZETI ÉS MŰKERESKEDELMI FOLYÓIRAT

ÁRA: 745 FT

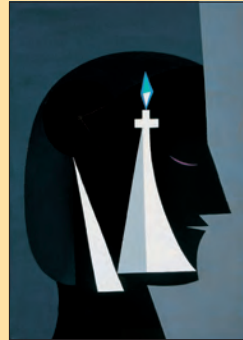

Kulturális hibriditás, muzeológiai eklektika

az Irokéz Gyűjtemény a MODEM-ben
Csáki László: Jó Labdaérzék Sport Club, 2004
10. oldal

Sok képre vártam sok időt

portré Nudelman László műkereskedő-gyűjtőről
Korniss Dezső: Gyász, 1944
11. oldal

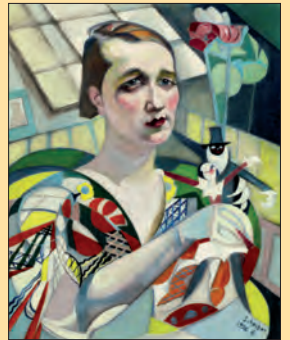

BÁV Aukciósház

59. Művészeti Aukció
2011. november 8-9-10.
Scheiber Hugó:
Alexandra Exter portréja, 1926
kikiáltási ára: 9 millió forint

Bőségszaru – cím nélkül

összeállítás az Isztambuli Biennáléről
12-13. oldal

Stájer Ősz 2011, Graz

Kiútnak pedig lennie kell

Úgy látszik, nincs mód megszervezni, hogy a Stájer Ősz kiállításai ne csak egyszerre nyissanak (bár idén a Kunsthausban az Antje Majewski és Adam Budak válogatta, a tárgyak „beszélgetése” köré rendezett kollektív tárlat éppenséggel később nyitott egy héttel), hanem egyszerre, vagy legalábbis a ma már általánosnak mondható négy-hat hetes nyitva tartás után is zárjanak. Vannak helyek, amelyek kötik magukat a szeptember negyedik hetétől október közepéig tartó, sok műfajú rendezvénysorozat dátumaihoz, és kiállításaik csak három hétig látogathatók.

Ez most különösen azért nagy kár, mert a 2011-es Stájer Ősz képzőművészeti felhozatala – a közös, nemritkán papírzúf koncepcióval és eredetieskedő hívó szóval éveken át zajlott, váltakozó sikerű birkózás után – újra első osztályúra sikeredett. Megvalósult a művészeti vezető, Veronica Kaup-Hasler célja: a résztvevő intézmények – amelyek az utóbbi időben gyakran kényszeredetten vagy sehogy sem kapcsolódtak a „központi” ideához – úgy osztották fel maguk közt az ideit témát (Second Worlds, azaz második, másik vagy másodlagos világok), hogy különböző aspektusait dolgozták fel, eltérő irányokból közelítették meg, és így sokféle, mégis valamilyen közös egységet képező tartalommal töltötték fel.

De milyen „második világokra” gondoljunk? A felvetés elsődlegesen politikai vonatkozású: alternatívák kereséséről és felmutatásáról van szó, amelyek szembeszegülnek a jelenen uralkodó rövid távú pragmatizmussal, az „itt és most” politizálással – és általában azzal a közkeletűvé sulykolt állítással, hogy a globalizált világ számára – lényegében – nincs másik út, mint amelyen jár. Már egy apró nézőpont-változtatással is – állítja Kaup-Hasler – egészen más, új látvány tárulhat elénk.

(folytatás a 22. oldalon)

Ludwig Múzeum, Budapest

A realizmus melankóliája

Andrzej Sadowski: Csoportkép a sárga Renault-val, olaj, vászon, 60x73 cm, 1978

Van valami melankolikus a Ludwig Múzeum Erőss Nikolett által összeállított „fotóalbumában”, amely az Édentől keletre címet kapta. Ez

vélhetően nem John Steinbeck regényére utal, de legalábbis nem a jó és a rossz mitikus küzdelmére a századelő amerikai rögválóságában. Elég

nehéz lenne ugyanis e bipoláris metaforában eldönteni, hogy ki a jó és ki a rossz. Pláne ha a csúf és a szép figuráját is beemeljük a képbe, pon-

tosabban a festmények albumszerű sorozatába, a nagy keleti fotórealista seregszemlébe, amelyet a bevezető sűrű és erősen értelmező jellegű mondatain túl egyedül a képek címei kommentálnak. A néző ugyanis nemiképp „magára van hagyva” ezen a kiállításon, ami kétféle hatást kelthet. Egyrészt gondolhatja, hogy a képek magukért beszélnek, hiszen „dokumentumok”; másrészt szabadon, kreatívan hozzáteheti a maga kiegészítéseit (élményeit és értelmezéseit) a művekhez, amelyek így leléphetnek a falról, kiléphetnek a fotografikus valóságból és – ideális esetben – életre kelhetnek.

A tárlat a Nyugat–Kelet dichotómiának megfelelően két képpel indul: a Nyugatot egy francia férfi képviseli, Gérard Gasiorowski, a Keletet pedig egy horvát nő, Jadranka Fatur. A keleti festményen egy liftbe szorult férfi a pillanatkép esetlegességéből mered a nézőre, a nyugatin viszont boldog vietnami lányok énekelnek Michel Leiris sokatmondó és eredetileg szürrealista irányultságú szövegének kíséretében (ez ugyanis a kép címe): „Íme én, akinek óriási fáradozásába kerül a dolgok szintjén tartani magát”. Az egyik festmény „klasszikus” hiperrealista, vagyis egyszerűen szólva színes fotónak mutatja magát, a másik viszont olyasvalami, amit egy időben „mediatizált festménynek” hívtak, vagyis a mű a régi, fekete-fehér, raszteres újságképek hatását kísérli meg – amúgy sikeresen – visszaadni. Az egyszeri néző tehát hirtelen sok mindent kap, rengeteg tudást kell előásnia magából, amit azért többnyire a szegény, szenvedő, elzárt Kelet és a vidám, gondtalan, ámde felszínes Nyugat sztereotípiái árnyékolnak be.

(folytatás a 9. oldalon)

Kiscelli Múzeum, Budapest

Korszerű lakás 1960 – az óbudai kísérlet

A kommunista párt győzelmével 1948-ban szovjet mintára megkezdődött Magyarországon a központosított tervgazdaság kiépítése, 1950-ben már csak az építészetben találkozunk a modernizmussal – itt sem sokáig. Révai József 1951-ben kelt ki az „ellenséges kulturális irányzat” ellen, és az építészetben is győzött a szocialista realizmus, amelyet 1956 után felváltott valami más. Ennek a korszaknak legérdekesebb kísérlete az a kis lakótelep a Bécsi út–Reménység utca–Váradi utca által határolt területen, amely választ próbált adni a kor kihívására: korszerű típuslakásformákat alkotni a modern élet számára. Az óbudai kísérleti lakótelep az 1930-as évek modern lakásfordalmának magyarországi utócsen-

géje. A korai modernizmus elvét, az egzisztenciáminimum gondolatát idézi föl a célszerű, racionális kis lakások megtervezésével. Az Építésügyi Minisztérium lakásépítés-fejlesztési programja, a „C” terv tömegtermelésre alkalmas lakástípusok kialakítását célozta, amit többlépcsős pályázattal kívántak előkészíteni. A terv fontos eleme volt, hogy a díjnyertes pályamunkákat valóságosan is megépítsék, így gyűjtve tapasztalatokat a tömeggyártás előtt. A pályázati kiírás hat épületfajtára várt javaslatot. A lakásokat férőhely szerint határozták meg, így 2 fekvőhelyes (24–30 m²), 4 fekvőhelyes (50–58 m²) és 6 fekvőhelyes (maximum 76 m²) lakást lehetett tervezni.

(folytatás az 5. oldalon)

MEGVÉTELRE KERESSÜK

EGRY JÓZSEF NAGY ISTVÁN ERDÉLYI BÉLA
KASSÁK LAJOS MÁRFFY ÖDÖN
ABA-NOVÁK VILMOS BATTHYÁNY GYULA GRÓF
CSÓK ISTVÁN FERENCZY KÁROLY
BENCZÚR GYULA CZIGÁNY DEZSŐ PATKÓ KÁROLY
SCHEIBER HUGÓ KOSZTA JÓZSEF

BERÉNY RÓBERT MEDNYÁNSZKY LÁSZLÓ BÁRÓ
VASZARY JÁNOS RIPPL-RÓNAI JÓZSEF
KÁDÁR BÉLA GULÁCSY LAJOS SZÖNYI ISTVÁN
MŰVEIT, VALAMINT **17-20. SZÁZADI**
KÜLFÖLDI MESTEREK ALKOTÁSAIT.

NEMES
GALÉRIA

Telefon:
0036 1 302-8696
0036 1 212-3156
0036 1 266-8301

info@nemesgaleria.hu
www.nemesgaleria.hu

9 771419 056018 1 1011

Nemes Marcell tortája

Utálom a „bezzeg”-gel kezdődő mondatokat, de én még emlékszem arra, amikor a múzeumi vernisszásokon két ember állt a nézősereg előtt, az egyik házigazdaként, a másik meg, hogy méltassa a kiállítást. Még a meghívók szövegezését is fel tudom idézni, ugyanis különösebb fakszni nélkül csupán annyi volt rányomtatva a kártyára, hogy hol, mikor, ki nyit meg mit.

Csak a körítés volt lakonikus, mert egyébként épp annyi történt, amennyi ilyenkor szükséges. Valaki beszélt, az elhangzó szöveg jó, túrhető vagy unalmas volt – attól függően, hogy a meghívott múzeumi, egyetemi, netán művész kollégának mennyire volt kenyere a szószólás, a közönség illedelmesen élvezte a pluszban elhangzó zenei vagy irodalmi aláfestést, azután pedig mindenki jól érezte magát a végén kapott pogácsával és borral. (A mostanában szokásos dramaturgiához képest tehát csak egy dolog maradt el, a kiállítás létrejöttéért elszolozmázott köszönethalmaz az atyáuristen nevének belefoglalásával, de erről alább.)

Telt-múlt az idő, a kultúra intézményeinek jó része önkormányzati tulajdonba került (esetleg állami kezelésben maradt, de ez most lényegtelen), ezzel párhuzamosan pedig a meghívószövegek és a ceremóniák is feldúltak. Mindeközben a szorgos muzeológusok és/vagy kurátorok, mint valami szimbolista műalkotás, egyre ködösebbé és megfoghatatlanabbá, ellenben a fenntartók egyre láthatóbbá és tapinthatóbbá váltak.

Előretörésük fokozatos volt: kezdetben ugyanis elég volt feltüntetni a nyomtatványokon a megfelelő logót, ám egyre határozottabban megfogalmazódott az igény, hogy a pénzért cserében – mintha az, valamiféle főúri kegyként, a saját zsebükből folya –, az inkognitót levetve hely és szó illesse meg őket a reflektorfényben.

Egy ideje tehát a köztisztviselési megnyitókön – csakúgy, mint egy tévés kerekasztalnál – tirádák szállnak a fenntartó kultúráért tett erőfeszítéseinek nagyszerűségéről, ehhez illően a protokoll és a hangulat egyre szögletesebb, a még kitartó közönség pedig rezzenéstelen arccal hallgatja a meggyőzően civil és önelégült szövegeket. Ebben a fázisban még jut pár perc szakmai hozzászólásra. Ám már előttünk a következő fokozat.

Mert mire beletanultunk a kikristályosodni látszó új szereposztásba, az ország egyik első múzeuma jól irányzott kardcsapással egyértelműsítette a felállást. Az El Grecótól Rippl-Rónaiig című, Nemes Marcell műgyűjtői, mecénási tevékenységét bemutató kiállítás celebrálását ugyanis – amelynek sikeréért felkészült szakmai team dolgozott hosszú évek óta – két politikusnak nyújtotta át tálcán, akik a megnyitón elmondhatják... de szinte mindegy is, hogy mit. Elképzelek egy helyzetet: a gyerek ott lábatlankodik a saját születésnapján, holott kizárólag a szüleinek köszönheti a bűdös kölköt, hogy a világra jött. Ne zavarja hát aput és anyut, amikor elfújja a gyertyákat az ünnepi tortán!

Csók: ISTVÁN

artPORTAL
KORTÁRS MŰVÉSZETI PORTÁL

MŰÉRTŐ
MŰVÉSZETI ÉS MŰKERESKEDELMI FOLYÓIRAT

Főszerkesztő: ANDRÁSI GÁBOR
Főszerkesztő-helyettes: PRÉKOPA ÁGNES
Tervezőszerkesztő: CSÉVE GÁBOR
Olvasószervező: FENYVES KATALIN
Korrektor: MANDLER JUDIT
Munkatársak: AKNAI KATALIN, GRÉCZI EMÓKE, EMŐD PÉTER, KOZMA ZSOLT, NAGY GERGELY, SPENGLER KATALIN
Szerkesztőségi titkár: TÖRÖK-HUSZTI BEÁTA

Külföldi tudósítók:
BERECZ ÁGNES – New York
CALBUCURA LAURA – Bécs
DARÁNYI GYÖRGY – Bazel
HUNYADI SZILVIA – Eindhoven
HUSHEGYI GÁBOR – Pozsony
KERÉNYI ÉVA – Madrid
KRASZNAHORKAI KATA – Berlin
MOLNÁR DÓRA – Párizs
MOLNÁR EDIT – Berlin
UHL GABRIELLA – Tallinn
MARIANA VIDA – Bukarest
STEIERHOFFER ESZTER – London

Szerkesztőség:
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2270, fax: 436-2275
E-mail: muerto@hvg.hu
KIADJA A HVG KIADÓ ZRT.
Felélős kiadó: Szauer Péter
ügyvezető igazgató
Kiadóhivatal:
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2000
Hirdetés: Szelevényi Judit
Telefon: 436-2027, fax: 436-2089
E-mail: hirdet@hvg.hu
Előfizethető:
HVG Zrt. terjesztési osztály
1037 Budapest, Montevideo u. 14.
Telefon: 436-2045, fax: 436-2012
E-mail: terjeszt@hvg.hu
Előfizetési díj negyedévre: 2235 Ft, fél évre: 3775 Ft, egész évre 15% kedvezménnyel: 7130 Ft, HVG klubkártyás előfizetői ár egész évre: 6715 Ft.
Nyomdai előkészítés: HVG Press Kft.
Erényi Ágnes ügyvezető igazgató
Nyomatás: MESTERPRINT Kft.
Felélős vezető: Szita Lajos ügyvezető igazgató
ISSN: 1419-0567

A Múértő folyóirat kiadója, a HVG Kiadó Zrt. a lap bármely részének másolásával, terjesztésével, a benne megjelent adatok elektronikus tárolásával és feldolgozásával kapcsolatos minden jogot fenntart. A Múértőben megjelent minden szerzői mű (cikkek, fotók, táblázatok, grafikai) csak a kiadó előzetes írásbeli vagy elektronikus dokumentumba foglalt engedélyével tehető hozzáférhetővé, illetve másolható a nyilvánosság számára a sajtóban. Ez a nyilatkozat a szerzői jogról szóló 1990. évi LXXVI. törvény 36. § (2) bekezdésében foglaltak szerint ültő nyilatkozatnak minősül. A hirdetések tartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget.

Haas Galéria, Budapest

Feminális – nők, művészek és jók

Endresz Alice: Piknik, 1930 körül
olaj, vászon, 75x100 cm, Kieselsbach-gyűjtemény

ritkán szoptatnak csecsemőket; Gyenes Gitta kávéházban cigarettázó önarcképe pedig a nyilvános, társasági térben megjelenő felszabadult nőként ábrázolja önmagát. Mindhárom kép a női szerepekkel, klisékkel foglalkozik az alkotó saját szempontjából.

A Haas Galéria kis kiállítása – köz- és magángyűjteményekből kölcsönzött művekkel kiegészítve – folytatja merítéseit a KUT-ból, ugyanakkor új szempontot is hoz annak történetébe. Ezek a bemutatók nemcsak a láthatatlanságra kárthatott alkotók számára, hanem művészettörténeti kérdések újrafogalmazására is alkalmat teremtenek. Nem azt kell bizonyítani, hogy ezek a nők is vannak olyan „feminálisak”, mint a férfi kollégáik, hanem azt, hogy ha egyszer így

van, akkor mégis miért maradtak ki a történetből? A kutató- és filológiai munka mellett, amit a galéria felkért szakemberei kiválóan elvégeznek, ezért volna fontos, hogy elméletileg is világosan megmutassák, miért van szükség ilyen válogatásokra, és miért szükségtelen a „védekezés” egy ilyen szempont választása miatt.

Immár nem az a feladat, hogy hozzáadjuk a nagy történethez ezeket a nőket, bebizonyítva, hogy „kvalitás-ban” felérnek a kialakított kánonhoz, vagyis bővítsük velük az elfogadott, értékelt művészek körét, hanem hogy kimaradásukat arra használjuk, hogy a művészettörténet szempontjait és módszereit magukat is megvizsgáljuk. *(Megtekinthető november 26-ig.)*

TURAI HEDVIG

Magyar Zsidó Múzeum, Budapest

Zavaros zárvány

„Ön szerint ma milyen Magyarországon zsidónak lenni?” – szegezte a kérdést az utcán véletlenszerűen kiválasztott járókelőknek Baglyas Erika és Gyuri. A megfogalmazásban elrejtett, provokatív, ám üres és értelmetlen állítás csapdájába besétáló, hol megdöbbsent, hol szószátyár válaszadók – akiknek csak a cipőit mutatja a kamera – kevés kivételtől eltekintve szinte az összes sztereotípiát felsorolták, világosan megmutatva, hogy az elhallgatás stratégiája, a múlt feldolgozatlansága mennyire átüt a mindennapokon. Baglyasék munkája jól illik a feltehetően megdöbbsentőnek szánt kiállításcímhez (...és a zsidók?), valamint a sajtóanyag azon furcsa vágyához, hogy a néző a kiállított művekből leszűrj információkat összevesse „a saját személyes tudatában kialakult »képpel« a zsidókról” (kiemelés az eredeti szövegben).

A kiállítás kurátorai, Beke László és Nógrádi Péter nem kevesebbet kértek a 19 művészettől, mint hogy „a kérdésről való társadalmi tudatot (...) a saját művészeti/vizuális nyelvén” fogalmazza meg. Így az ismertetőben is megoldhatatlannak tekintett feladatot a művészek egészen különféle módon abszolválták. Akadt, aki megmaradt a szimbolikus és felületes megoldásnál (a Bokros Lőrinc néven futó házaspár); volt, aki egészen más indítatású sorozatából emelt ki egy darabot (Valkó László: Menni, vagy...?); más finoman megkerülte (Klimó Károly: Baruch Spinoza, Bukta Imre: Mezőszemerei zsidó temető), vagy éppen

Neuberger István: Játszma, 2011
olaj, vászon, 150x100 cm

egy aktuális és sok kritikát kapott „problémára” szűkítette a kérdést (Nemes Csaba: Ideiglenes emlékmű).

Bár a sajtóanyag szerint „a nézőnek (...) rekonstruálnia kell, mi járhatott a művész fejében”, ez nem okozhat problémát: a munkák mellett ugyanis elolvashatjuk az adott alkotó gondolatait vagy az alkotás értelmezését. Innen tudható – ha nem jönnek rá –, hogy Nemes művében a MÁV-tól a deportálások miatt követelt kártérítés ténye és a kiskertekben felbukkanó vasúti kocsik látványa szervesül, vagy hogy Erdély Miklós 1985-ös rajzán a „szere – nem szeret” játék mintájára el

készített, de „zsidó” és „nem-zsidó” feliratokkal ellátott tépkedős virág utolsó levelére nincs semmi ráírva. Börcz András rajza esetében pedig nincs is mit „rekonstruálni”: a műfüves focipályán álldogáló műfüzű kabátok egyik ujjá (díszsávján az MTK felirattal) megadóan lóg lefelé, míg a másikkal Hitlert köszönti (FTC).

A munkák többsége semmilyen politikai állásfoglalást nem tartalmaz. Kivétel ez alól Harasztj István alkotása, melyen örökös béklyóba veri a rasszt fejméret alapján eldöntő szerszámmal (Ki mér a... Agyrém) és Pauer Gyula számos történeti és idősíkon átvélő, megrázó és érzelmekkel telített konceptműve (T-4 madáretető). Sokan – szerencsére – elvetették, hogy „különböző társadalmi elképzelésekkel” bíbelődjenek. A személyes kapcsolat, a barátság beemelése teszi érdekessé Várady Róbert diptichonját, Birkás Ákos majd egyórás videóportréját Halász Andrásról és Lóránt János Demeter festményét (Eric Gerzon házasodik). E két utóbbi mű egyébként a kiállítás legjobb, utolsó termében található, ahol a munkákat sok rejtett, ironikus szál és nem feltétlenül a zsidóságra fókuszáló tematika köti össze.

Bár a Dohány utcai zsinagóga a turisták által leginkább látogatott helyek egyike, a művészek szövegei közül csak kettő (!) olvasható angolul. A kiállítás felvetése elkenet és zavaros, de talán nem kellene önként lemondani arról, hogy a műveket a külföldiek is értelmezhessek. *(Megtekinthető december 5-ig.)*

DÉKEI KRISZTA

Iparművészeti Múzeum, Budapest

A művesség dicsérete

A Musées Royaux d’Art et d’Histoire-ban a Brüsszeli Magyar Kulturális Intézet és a Dobrányi Ildikó Alapítvány által kezdeményezett Európa szövete című, Magyarország európai uniós elnöki fél évének záróakkordjaként rendezett kiállítás most Budapesten is látható.

A tárlat szellemes és a kárpitművészet időtlen aktualitását bemutató ötleten alapul: az alapítvány kuratóriuma az unió tagállamaiból felkért, a tagországokéval megegyező számú résztvevő között „felosztotta” a budapesti Iparművészeti Múzeum XVIII. századi Mercurius átadja a gyermek Bacchust a nimfáknak című brüsszeli faliszőnyeg bordútrjének és a főjelenet hátterének önálló képekké komponálható díszeit.

A kezdeményezés szándéka az volt, hogy európai léptékben irányítsa rá a figyelmet a szövött kárpit művészetére, amely fejlődésének egyik csúcspontját az 1500-as években Brüsszelben érte el. Raffaello tervei és a tanítványok rajzai alapján itt készült ebben az időszakban többek közt az a X. Leó pápa rendelte, húszdarabos, azóta elpusztult faliszőnyeg-sorozat is, amelynek négy darabból álló, Medici-kárpitokként emlegetett XVIII. századi replikája szintén a budapesti múzeum tulajdonában van.

A XXI. század elején a kiállítás szervezőjének, a Dobrányi Ildikó Alapítványnak azonban sokkal nehezebb dolga lehetett, mint annak idején Őszentségének. A Medici-bankház-

Csókás Emese: Európa szövete, 21. részlet, 2010
szövött kárpit, 55x31,5 cm

ket, professzionális munkaszervezést, olajozottan működő anyagbeszerzést és megrendelés-lebonyolítást jelent. Nem véletlen, hogy ezek a művészeti központok az akkori Angliával, Európa déli országaival és a Nyizsnij-Novgorodig befolyással rendelkező Hanza-városokkal tengeri kereskedelmet fenntartó kikötők közelében alakultak ki. Ez a művészeti ipar neve ki a XVII. század híres, de megrendelőik híján specializálódni kénytelen németalföldi festőit is.

A falikárpitok művészete rendkívül drága műfaj, anyag, szakértelem- és munkaigényessége okán az építészettől nagyvonalú elképzelésekkel rendelkező

(Franciaország) vagy a dán Anet Brusgaard, aki az élénk színekkel ábrázolt növényi motívumok mögül az eredeti bordútrészlet plaszticitást biztosító barnás árnyalatait feketére egyszerűsítette, ezzel az egyik legkorábbi fennmaradt művet, az 1373-ban I. Lajos, Anjou grófja rendelte Angers-i Apokalipszist idézve. Az eredeti színeit látszólag csak árnyalatnyi változtatással követő Maria Almanza (Belgium) munkája ezzel az apró módosítással a XX. századi dél-amerikai irodalom baljóslatú legendáira utal – a szőnyegrészlet több négyzetméteres önálló műként is megállná a helyét.

Nem mintha a kiállítás többi darabja nem lenne önálló mű, sőt éppen ez

Aino Kajaniemi: Európa szövete, 20. részlet, 2010
szövött kárpit, 102,5x21 cm

nak a XVI. században ugyanis már nemcsak filiáléi és ágensei voltak Németalföldön, hanem faliszőnyeg-raktára is Bourges-ban, amelynek elsősorban avignoni fióktintézete révén terítette a készletét Franciaországban. Amikor X. Leó a kiállítás alapjául szolgáló sorozat darbjait megrendelte, a pápának dolgozott az „isteni” Michelangelo, és gyűjtötte az adatokat kortársairól az a Vasari is, akinek írásai alapján tudjuk, hogy a reneszánsz Itáliájának mindig kére festett ege alatt hatalmas művészegyeniségek nőttek ki az apró városállamokból. Ez a tény, valamint a XVI. századi elméleti irodalom etalonná tette a magányos nagy művész vízióját, és megalkotta a művészeteknek mind a mai napig érvényes kanonizációját; a mai műkritikának is ez alapja. Pedig a Sixtus-kápolnát egyedül, denevérként függeszkedve festő Michelangelo már akkor is inkább kivételnek számított, és a hasonló gigászi vállalkozások esetében a „magányos művész” még a következő századokban is rendkívülinek volt tekinthető. A XVI. századi elméleti irodalom Orbis Terraruma Itália és annak hatósugara volt, ahol a nagyúri rendelések kivitelezése nem igényelt ipari méreteket, vagy ha igen, akkor a Németalföld miniatúrafestő, szőnyegszövő műhelyeihez fordultak, mert ezek már egy évszázaddal korábban berendezkedtek a nagy volumenű termelésre. Az ipari termelés ebben az esetben nem minőségi kategória: jó művészeket és művese-

és tehetséges megrendelő szükségeltetik hozzá. De sajnos mai világunk nem tud reprezentálni, mert a méltóság-hoz idő kell, az ízléshez pedig műveltség. A Dobrányi Ildikó Alapítványnak a több ország művészeit egy mű kedvéért összefogó vállalkozása az extrémportok körébe sorolható; támogatások híján önerőből, személyes kapcsolatokról, következésképpen akaraterővel végigvitt szervezőmunka eredménye.

Sem a nagyközönség, sem a potenciális megrendelők nem ismerik a régi idők kárpitművészetét. A „díszítőművészetté” leminősítés mellett ennek másik oka az, hogy a műfaj fénykorából fennmaradt darabok hatalmasak, szinte kiállíthatatlanok. Az Európa szövete című kiállítás esetében a nagyobb részletek, esetleg az egész szőnyeg legyártása rengeteg időbe került volna – és talán a kiállítás játékos jellege is elvész. A mai művészeknek a XVIII. századi kárpit egyes – önálló kompozícióként is kiemelhető – elemeit kellett a lehető legszabadabb stílusban, formában és anyagfinomságban újragondolniuk, másolniuk; az egyetlen feltétel a minőség volt. A legszemlembek talán azok a darabok, amelyek látszólag csekély szín-, anyag- vagy kompozícióváltoztatással az eredeti szövet valódi metamorfózisát adják. Ilyen a kis színváltoztatással dolgozó Andrea Milde (Spanyolország); a formákat szigorúan tartó, de az eredeti kompozíciót vad árnyalatfelhangokkal valósággal szétziláló Sarah Perret

ad ösztönzést arra, hogy az ember eljuttasson a gondolat: vajon melyiket lehetne közülük nagy méretben, képzeletbeli termeink falaira megrendelni. Talán a lengyel Włodzimierz Cygan hideg színekben tartott, plasztikusnak ábrázolt levélkompozícióját és Czeglédi Adél impresszionisztikus, kissé melan-kolikus, kiszáradó félben lévő faágát. Nagy Judit pedig karakteressé teszi az eredeti szőnyeg némileg elmosódott és sematikus két állatfiguráját; így a zöld szemű hóbagoly mellett szélfúttá sörénnyel és kölyökállat-arkifejéssel néz ránk a piros szemű oroszlán.

A múzeumok egyre inkább csak befogadó terei az ilyen vállalkozásoknak. Egyrészt mert a szaktudományt annyira megtizedelték, hogy a magyar múzeumok ritkán képesek eredeti és szellemes ötleteken alapuló tárlatokkal előrukkolni; másrészt mert a közgondolkodás végérvényesen széttöredezett: nincs közönség. Az Európa szövete darabjai nemcsak múzeumban kiállítható tárgyak, amelyekre a rég elhaltakat megillető, távolságtartó áhítattal kell tekintenie a közfigyelemnek. A művészettörténet-írást megteremtő korszak nyelvén szólva: a faliszőnyeg bizony a nagyság méltó művei közé tartozik. És végül: igazán remek dolog, ha van egy olyan kiállítás és katalógus, amely nemcsak belterjes érdeklődésre tarthat számot, hanem örömmel nézgetheti az ember, mert elegáns és szórakoztató, és mert: tetszik. *(Megtekinthető november 27-ig.)*

MOJZER ANNA

Decemberi számunkban

POWER 50

a magyarországi művészeti színtér erősrendje

A MŰÉRTŐ ÖSSZEÁLLÍTÁSA

a szcénát jól ismerő művészek, gyűjtők, galériások, kritikusok, művészettörténészek, kurátorok és a szerkesztőség véleménye alapján

Bemutató: december 1., 19 óra

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum

Vendégünk a nemzetközi Power 100 ötletgazdája, az Art Review

Az AICA állásfoglalása

Az október 20-i Magyar Közlönyben megjelent 1353/2011. számú kormányhatározat szerint a Kormány egyetért „az új nemzeti közgyűjteményi épületegyüttes létrehozásának előzetes irányával”, valamint a „Magyar Nemzeti Galéria beolvadása révén a Szépművészeti Múzeum és a Magyar Nemzeti Galéria egyesítésével”. Mindez azt jelenti, hogy egy kormányhatározat nyomán, alig több mint négy hónap múlva (határidő: 2012. február 29.) megszűnik az egyik legfontosabb közgyűjteményi intézményünk, ezzel párhuzamosan pedig megkezdődik az elmúlt száz év legnagyobb volumenű múzeumi beruházása. Hatalmas horderejű döntések, amelyekhez azonban további információk alig, hatásvizsgálatok, szakmai háttér tanulmányok pedig egyáltalán nem állnak sem a szakma, sem a tágabb nyilvánosság rendelkezésére. A szeptember 29-én kinevezett kormánybiztos, Baán László nyilatkozataiból kiolvasható „előzetes irányok” mögött nem-hogy konszenzus, de egyetlen szakmai vélemény sem áll. A kormány pedig nem állt elő sem a nagy horderejű döntést alátámasztó koncepcióval, de még egy egyszerű indoklással sem.

A Nemzeti Erőforrás Minisztérium éppen egy évvel ezelőtt tett ígéretet a múzeumi törvény módosítására (2011. első felére), a kiszámítható finanszírozás megteremtésére, valamint a múzeumi területen dolgozók életpályamodelljének kialakítására. Mindebből semmi nem valósult meg, a közgyűjtemények leépítésekre és további megszorításokra kényszerülve mára működőképességük határára jutottak. A kormányzati kultúrpolitika nem rendelkezik koncepcióval a közgyűjtemények finanszírozásával, működtetésével kapcsolatban. Ebben a környezetben egy koncepció, szakmai egyeztetés és indoklás nélkül végrehajtott intézménymegszüntetés és egy várhatóan gigászi költségekkel járó beruházás elindítása óriási hiba.

A kormánybiztostól várjuk a határozatok részletes indoklását, a döntést megalapozó háttér tanulmányok és a hosszú távú koncepció nyilvánosságra hozatalát. Az illetékes minisztériumoktól várjuk a múzeumi terület szabályozására irányuló elképzelések nyilvánossá tételét. Meggyőződésünk, hogy a Magyar Nemzeti Galéria intézményi átalakítására és egy új múzeumi negyed tervének megvalósítására csakis megalapozott véleményekre építő szakmai viták és a közgyűjtemények helyzetének rendezése után kerülhet sor.

Budapest, 2011. október 25.

a Műkritikusok Nemzetközi Szövetsége (AICA) Magyar Tagozata

Farkas György centenáriuma

Három kiállítás is nyílik Farkas György festőművész születésének 100. évfordulója alkalmából: október 27-től november 13-ig az Újpest Galéria, november 7-től november 26-ig az Arte Galéria, november 19-től december 11-ig pedig a debreceni Kölcsey Központ mutatja be alkotásait. Az 1995-ben elhunyt művész emlékére katalógus jelenik meg Sz. Kürti Katalin művészettörténész bevezetőjével.

Online nemzetközi művészeti vásár 2012-ben is

Úgy tűnik, a súlyos informatikai malőrök nem szegték kedvét a világ első jelentős online művészeti vására, a VIP Art Fair szervezőinek. Az idei januári premiért jövő év február 3–8. között VIP 2.0 néven követi az újabb vásár, melyre 32 országból máris száznál több kiállító jelentkezett. Az idei szereplők többsége újra bérel digitális standot.

AZ
AJÁNDÉKOZÁS
ELÉRHETŐ
ELEGÁNCIÁJA

W W W . C A P R I C E . C O . H U

CAPRICE ÉKSZERKÖZPONT – SZENTENDRE, DÓZSA GY. ÚT 22.
CAPRICE *Boutique* – ANDRÁSSY 27. – INTERCONTINENTAL HOTEL

Egy kis mozgás jót tenne...

Hozza haza pénzét és használja!

Adóamnesztiával

kapcsolatos ügyei professzionális elintézéséhez válassza
az MKB Private Bankinget.

www.mkb.hu/private_banking/

P PRIVATE
BANKING

Kiscelli Múzeum, Budapest

Korszerű lakás 1960 – az óbudai kísérlet

(folytatás az 1. oldalról)

A kiírás nemcsak az épületekre, hanem a szerkezetekre (födémek, nyílászárók, beépített szekrények, konyhabútorok) és a lakásbútorok megtervezésére is vonatkozott.

Az építkezést 1959 májusában kezdték meg Kiss Albert és Pomsár János beépítési terve alapján, és 1960 nyarán a már berendezett lakásokat be is mutatták a nagyközönségnek: 17 téglaeépület a díjnyertes tervek alapján, három pedig meglévő típustervek szerint épült. Az épületek változatos kialakításúak voltak, a kétszintes sorház, a kockaház, a fogatolt és a külső folyosós sávház is megtalálható köztük. A II. útemben középmagas lakóházak is épültek a Vörösvári út irányában, továbbá üzletpavilonok, bölcsőde és általános iskola.

Az új életformát megteremtő modern lakótelep az 1920-as évek végére alakult ki elsősorban Németországban és Hollandiában, tervezésekor és kivitelezésekor a gazdaságosság és a technikai pontosság volt a legfontosabb. Ebből következett a létminimumot kiszolgáló téri kialakítás gondolata, amely a CIAM (a modern

A szerző felvétele

A kiállítóterben megépített típuslakás konyha-étkezője

építészek nemzetközi kongresszus) 1929-es frankfurti konferenciáján lett a fő vitatéma. A kérdést, hogy mi az ember legalapvetőbb szükséglete, és hogy ez milyen térben megvalósítható, ekkor tették fel először. A lakókonyhát felváltotta a kis konyha és az étkező-nappali, a hagyományos bútorokat pedig a beépített szekrények, lehajtható ágyak, könnyű fotelek. Magyarországon az óbudai kísérleti lakótelepen jelent meg az első, 55x55 cm alapterületű egységekből álló beépített konyhabútor, amely Grete Schütte-Lihotzky híres frankfurti konyhájához (1928) hasonlóan prototípussá vált, forradalmasítva a konyhai munkát és ezzel a nő helyzetét, mintegy azt hirdetve, hogy a jövő asszonya nem a konyha rabja. A beépített, könnyű és kisméretű bútorokkal új korszak kezdődött a lakberendezésben. Az új ízlést oktatófilmekkel is igyekeztek elfogadtatni, amelyekben demonstrálták, hogy mennyivel kellemesebb lakókörnyezet alakítható ki az új bútorokkal. Az egyes lakások kiállításaként voltak látogathatók, az összehasonlítás érdekében az egyiket régi polgári bútorokkal, a másikat könnyű kisbútorokkal rendezték be. A látogatók kérdőívet töltöttek ki, amelyből kiderült, hogy alapvetően elfogadták az újat. A variálható, sorozatban gyártható kisbútorok a hatvanas években nagy karriert futottak be, új fejezetet nyitva a lakberendezés történetében.

A szerző felvétele

Bútorok a hatvanas évekből a kiállítási enteriőrben

A gondolat, hogy jól működő lakások váljanak típussá, és ezt következtesen végig is vigyék, valóban egyedülálló a háború utáni magyar építészetben. Eredményként arányos, emberi léptékű házak, változatos lakókörnyezet született, amelyben a környezettervezés is szerepet kapott: a kerttervet a Lakóterv Zöldterületi Osztálya készítette. A környezetpszichológia használja a helykötődés fogalmát, amely során az ember érzelmi szálakat fejleszt környezete felé. Fizikai környezetünk fontos szerepet játszik azonoságtudatunkban, hatással van gondolkodásunkra, kreativitásunkra, személyiségünk szerves részévé válik. Mindezt mintha pontosan tudták volna a házak tervezői. A lakás otthonná válásának alapja pedig a helybirtoklás élményének teljesése válása, ami – a riportok alapján – az óbudai lakótelepen megtörtént. A házak az építészek minőség iránti elkötelezettségét tükrözték abban a korban, ahol a legfontosabb értéknek a mennyiség számított, ezért a törekvés szükségképpen megrekedt a kísérleti fázisban. A 15 éves lakásfejlesztés 1 millió lakás építését irányozta elő, ami már csak panelszerkezettel, sematikus sávházakkal vált megvalósíthatóvá. A minőségi lakás koncepciója ugyan megrekedt Óbudán, mégis máig hirdeti számunk

Az 527-es jelű épület. Tervező: Mináry Olga
BTM Kiscelli Építészeti Gyűjtemény

ra az építészetnek azt a lényegét, amellyel az ember otthonosságérzése megteremthető. Bizonyítja, hogy építészeti eszközökkel a szűk életke-retek és a gazdaságosság szigorú feltételei mellett is létrehozható igényes lakókörnyezet, amely képes otthon nyújtani lakóinak. Groteszk fintora a sorsnak, hogy a legnagyszerűbb lakótelep szomszédjaként épült meg az 1970-es évek legriasztóbb panel-lakótelepe, amelyet az ezredfordulón

a Bécsi úti, meglehetősen lelketlenre sikerült bevásárlóközpont követett.

Az építészek változatos, differenciált, jól működő alaprajzokat terveztek, amelyek jó arányú térkapcsolatokat is eredményeztek. Egyik legszebb példái ennek Csordás Tibor kétfogatú lakóépületének két irányban lodzsára nyíló lakásai. A nappali-étkező terének eleganciája, a háló-fürdő traktus funkcionális elkülönítése ma is példaértékű megoldás. A legsikeresebbnek tartott 527-es jelű épület Mináry Olga tervei szerint épült. Itt is a konyha-étkező-nappali kapcsolatnak köszönhető, hogy a tér a kis méret ellenére tágasnak tűnik és jól használható. A konyha és az étkező közé az építés eltolható harmonikaajtót tervezett, a modern mozgalom flexibilitásigényének megfelelően (amely a későbbi típusterveken már fix üvegalként jelent meg). A lakás körbejárható. Eredetileg nagyméretű lodzsával készült – amelyet jelentősen csökkentettek –, és kamra, külön vécé, gardrób tette teljessé a komfortot, ez azonban a típustervvé nyilvánítás során szintén eltűnt.

A Branczik Márta kurátor által rendezett kiállítás a Kiscelli Múzeum templomterében részletesen és pontosan mutatja be a lakótelep létrejöttét és épületeit. Építészek számára igazi csemege, hogy az összes megépült ház alaprajzzal, rövid leírással, fotókkal tanulmányozható. Mináry Olga típuslakásának 1:1-es modelljét megépítették a térben, korabeli bútorokkal és beépített konyhával berendezve, ami jól illusztrálja a törekvéseket. A kiállítóter végén vetített korabeli filmek révén pedig átélhetővé válik a kor is, az optimista hatvanas évek. Ezeket azonban azzal a tudattal nézzük meg, hogy a hetvenes-nyolcvanas évek paneles lakótelepei az ideát az ellenkezőjébe fordították: a racionalizált szűkre szabottá vált, a mindenkori számára elérhető pedig a silány minőségébe torkollott. A kiállításához kapcsolódóan a házakról és a korról a hamarosan megjelenő könyvben is olvashatunk.

A tárlat fontossága valójában túl-nő azon a szándékon, hogy bemutassa az óbudai kísérleti lakótelepet. Akaratlanul is a mára vonatkoztat, amikor a lakótelepek „lakóparkokká” történt átkeresztelkedése jelzi, hogy az ideológia helyébe a pénz lépett. Az ingatlanpiac olyan tömeges profitközpontú lakásépítési akciókat valósított meg az elmúlt években, amelyek a szabályozók hiánya miatt erősen kétégyes lakókörnyezeti minőséget teremtettek. Ennek veszélyeivel még nem szembesültünk igazán. *(Megtekinthető december 4-ig.)*

LÉVAI-KANYÓ JUDIT

Tárlatvezető

Túlélések

Johannes Cladders kurátor-filozófus szerint a művészet és az azt alkotó környezet a túlélési stratégiák laboratóriuma. Kaszás Tamás mintha ezt a stratégiát valósítaná meg a szó szoros értelmében. Tevékenységével nincs egyedül, elég, ha Krzysztof Wodiczko vagy Marjetica Potrč (Caracas project, Urgent architecture) alkotásaira gondolunk.

Megamenedék című kiállításán a Kisterem galériában ez a Kaszás-ra jellemző térhaszna-lat és installációs forma valósul meg. Faliújságra szögeezett hajlékgyűjteménye és makettjei a társadalmi gondolkodásnak nem a jövőbe mutató, utópisztikus, kollektív szemléletét idézik, hanem a társadalomból kihullott egyén lehetőségeit próbálják tágítani. Manapság a legnagyobb gond nem is a túlélési kreativitással van: a projekt drámai aktualitása, hogy bizonyos kerületi önkormányzatok a tél beállta előtt eldözerolják az erdőkből, parkokban rejtőző hajlékokat. Megemlíteném még Yona Friedmant, akinek lapzártá után a Ludwig Múzeumban megvalósuló, izgalommal várt tárlatának szelleme sem idegen Kaszástól. *(Kisterem, november 18-ig.)*

Tasnádi József Vajda Lajos Stúdió-beli kiállítását (Desert Inn) tekinthetjük a nyári szentendrei művésztelep egyik kései gyümölcsének is. A sokat látott pince-kiállítóterben az utóbbi időben egyre több progresszív bemutató volt látható – Tasnádié is ebbe a sorba tartozik. Installációja középpontjában Howard Hughes valahai amerikai milliárdos, repülőgép-tervező, számos repülési rekord beállítója, filmproducer és médiasztár áll, akit Paul Virilio is megemlített Az eltűnés esztétikájában. Hughes életének utolsó évtizedeit a külvilágot kizárva, egyedül, saját filmjeinek nézésével töltötte. Ezt a helyzetet jelentette meg a kiállításon Tasnádi: egy, a kényszerességet idéző, gézzel bebugyolált vaságy, mellette a filmeket bemutató monitor és egy használatban lévő hamutál. Egy másik ágy a térben lebeg, folyamatosan mozgó csónakevezőkkel felszerelve, közelében súlyos papír zsebkendők lógnak. Betegség, depresszió vagy önkéntes remeteség? A két ágy ellentétes helyzete a nemcselekvést, az inaktivitást, illetve az ebből a helyzetből való valamifajta „kievickélést”, az elszálló fantáziát idézi. Adódik az érzés, hogy Hughes elzárkózásán keresztül Tasnádi eddigi kiállításainak hiányáról mesél – más kérdés, hogy mintha maga Virilio és elmélete is eltűnőben lenne. *(Szentendre, Vajda Lajos Stúdió, november 11-ig.)*

Vidék

Az egy éve egyetemisták által alapított Demo galéria már eddig is merész témájú tárlataival vonzotta látogatóit: társadalmi és építészeti kérdések, korrupció, prostitúció, lázadás, baloldali hagyomány és illúziói. Egy-egy probléma nemcsak felvetés, hanem akár életre szóló kurátori program is lehetne, ahogy a mostani kiállítás témája, a vidéki lét is.

Hogy mennyire tág, kimeríthetetlen és kiaknázatlan problémát fecszegetnek, azt az Átgondolatlan viszonyok címmel maguk is érzékel-tetik. Egyrészt tudatában vannak a „vidékségről” alkotott lenéző és ellenkezőleg: idilli nézetek kölcsönös tarthatatlanságának, másrészt a problémafelvetés gesztusát hitelesebbnek érzik, mintha egy ilyen jel-legű kiállításon közvetlen válaszokat adnának. Alexander Schikowski gyöngyöspatai fotói és festménye, Borsos Lőrinc mezőszemerei tapasztalatai, Szombat Éva tértanulmányai, Pintér Gábor videója jelenik meg a galéria terében. Azt hiszem, elengedhetetlen volna, hogy a galéria egy site-on vagy egy blogon dokumentálja eddigi tevékenységét. *(Demo, november 13-ig.)*

Kék Acél

Egy 22 év után újra megrendezett kiállításnak önmagán messze túlmutató tanulságai is lehetnek. A Budapest Galéria Lajos utcai Kiállítóházában a rendszerváltáskor megvalósult Kék Acél egy azóta is igen karakteres művészgenerációt indított útjára. A lapzártá után megnyílt dunaújvárosi Nehéz ipar ennek a rekonstrukciója (kurátora Hornyik Sándor). A kiállítók közül két művésznek is látható jelenleg egyéni tárlata Budapestben.

Gerhes Gábor magabiztosan adagolja műveinek provokativitástölteteit. Egyéni kiállításán (Nótaszó – Isten, haza, ellenség) az ach Galéria központi termében az egykori Ludas Matyi karikatúráiban gúnyolt „modern”, valójában absztrakt festményeket nagyította fel olajjal, vászonra. A karikatúrák annak idején már nem is annyira a politika propaganda, mint inkább a Kádár-kori kispolgár pukkadózási igényét és az újjal, a változóval, az érthetlennel szembeni biztonságvágyát elégítették ki.

De ahogy e képek is fiktívek, a szomszédos termek tárgyai, fotói és filmje is egy konstruált, vagyis áltradicionális világot jelenítenek meg. A tér közepén egy mérgező ólomból kiöntött tárogató szobrárt találjuk. A karakteresen nemzetinek tekintett, valójában a népies műdalok, nóták idején föltűnt, külföldi eredetű hangszerral a vele szemben lévő lightbox opponál, rajta hazánk mint Rolling Stones-ország térképe. A videón fej nélkül verbunkost táncoló figura lecsupaszított gesztusaiban, bokacsapkodásában is ez a műparaszti világ manifesztálódik: érdekes módon e redukció után csak a sallang marad. *(acb Galéria, november 18-ig.)*

Az értetlenkedő kispolgár attitűdjét imitálja, látszólag az ő szemzőgéből nézi a világot és a „modern művészetet” Gerber Pál is. Csaváros iróniája a konceptualizmus patoszával is szembefordul, és a levegővé-tel természetességével produkálja az abszurdot. Termékenységre jellemző, hogy a tavalyi, Ludwig Múzeumban rendezett életmű-kiállítása után is mennyi sziporkázó munkával képes megtölteni a Viltin Galériát. Egyszerű anyagokra festett alkotásai, tárgyai játékos megoldásai olyan látszólag egyszerű, de messzire vezető problémáknak, mint a kép és a szöveg viszonya vagy a banalitás és a semmi. *(Viltin Galéria, november 26-ig.)*

PACSIKA RUDOLF

képzőművész

1983. november

Tárlatvezető – a múltba

Schaár terei

Schaár Erzsébet (1908–1975) főművét, az Utcát a művész életében csupán kétszer állították ki. Először 1974-ben a székesfehérvári Csók István Képtárban, majd egy évre rá a svájci Luzern városában. Míg fehérvári bemutatásakor a műben fel lehetett fedezni hazai utalásokat, a második

alkalommal az idegen kontextus miatt ezek nélkül szerepelt, és a helyszín adottságainak köszönhetően sokkal monumentálisabban jelenhetett meg. Még állt Svájcban a kiállítás, amikor Schaár hirtelen meghalt, így az Utcának csak ez a kétféle rendezése valósult meg.

A szobrász születésének 75. évfordulóján a Magyar Nemzeti Galériában Csernitzky Mária művészettörténész rendezett emlékkiállítást, amelyen az Utca második változata látható. A művész halálát követően a műegyüttest a pécsi Janus Pannónius Múzeum vásárolta meg azzal a szándékkal, hogy Schaár mérföldkövet jelentő environmentje a jövőben állandó kiállítás

son legyen megtekinthető. A maradandóság ellen szól azonban a mű alapanyaga, ugyanis legnagyobb része hungarocellból készült. (Ezt az anyagot a magyar szobrászatban Schaár használta először.) Az Utcában megjelenő emberi figurák panoptikumszerűek; a hungarocelltesthez halotti maszk jellegű fejek, illetve naturalisztikus kezek társulnak, így a részletek kidolgozottságát illetően erős ellentét feszül az egyes alakokon belül is, melyek az alapanyag sérülékeny volta miatt az emberi halandóságot jelenítik meg. Bár Schaár nem készült a halálra, az Utca mégis életműve szintézisének tekinthető, amelyben korábbi munkái is új szerepben mutatkoznak meg. Művészte központi kérdése a térproblémák megoldása volt, olyannyira, hogy alkotásai az építészet formavilágához közelítenek. *(Megtekinthető volt 1983. július 26. és december 31. között.)*

A kibontakozás évtizede

A XX. század magyar művészetének szisztematikus bemutatására 1965-ben indult el egy kiállítássorozat a székesfehérvári Csók István Képtárban, amelynek jelenlegi, 11. részében a rendezők „utolérték magukat”. Kovalovszky Márta és Kovács Péter ezúttal saját pályakezdsük, az 1960-as évek művészetét értékelik újra. Az ötvenes évek elnyomása után úgy tűnt, hogy az 1957-es Tavaszi Tárlat megújulást hoz. A változás azonban csak fokozatosan történt meg, a következő évtized alatt a merev szabályok lassú, de folyamatos enyhülése volt tapasztalható.

Ekkor, a hatvanas években indult útjára egy olyan erős fiatal művészgeneráció, amelynek köszönhetően megkezdődhetett a kortárs művészet átalakulása. Míg Budapesten a szürnaturalista irányzat bontakozott ki legkarakteresebben, addig vidéken elsősorban a hódmezővásárhelyi realizmus vált meghatározóvá. Erőteljesen jelentkezett egy fiatal grafikusnemzedék is, amelynek Kondor Béla volt az emblemátikus alakja. Az évtized művészeti termése azért lehetett egyedülálló, mert nem csupán a fiatalok energiája éltette, hanem az előttük járó modernista művészgeneráció is új lendülettel kapcsolódott az újító folyamatokba. Az így kialakult koncentrálságnak köszönhetően sokszínű művészeti élet bontakozott ki ebben az időben – igaz, nagyrészt továbbra is a felszín alatt.

A művészettörténész házaspár módszeres áttekintése során olyan életművek is előtérbe kerültek, amelyek bár az adott időszakban nem kaptak nyilvánosságot, jelentőségük és hatásuk miatt mégis jogosan szerepelnek a válogatásban. A kiállítás így érzékletesen mutatja be azt a kontextust, amelyben az évtized végén ki tudott bontakozni az az új neoavantgárd generáció, amely nagyrészt már az 1966-os zsűrimentes Stúdió-tárlaton is jelen volt. *(Megtekinthető volt 1983. szeptember 24. és 1984. január 31. között.)*

Természetmítosz

Hosszú évek következetes munkájának gyümölcszeként Samu Géza (1947) autodidakta szobrász legújabb kiállítása a Múcsarnokban látható. A három termet betöltő alkotást a művész installációs kísérletként definiálja, mert nem retrospektív tárlatot rendezett, hanem azokat a legújabb, kísérleti fázisban lévő műveit mutatja be, amelyeknek az elkészítésén az elmúlt másfél évben dolgozott.

Pályakezdekésekor Samu a természetből kiindulva alakított ki új formanyelvet, amely idővel a hagyományok megőrzésére összpontosító kifejezőeszközzé változott. Ez a népi kultúrának emléket állító művészeti nyelv azonban mára ismét természetközpontúvá alakult, így Samu eddigi életműve – amely alig több mint tíz évet ölel fel – önmagához visszatérő görbét ír le.

Mostani tárlatán ugyanaz a természet közele, a természet alkotásaival rokon felfogás jelenik meg, amely már első műveiben is jelen volt. Barátja, Orosz Péter szobrász által rendezett kiállítása két kulcsfogalom köré épül: ezek a mítosz és a természet. Samu installációja szinte a természetet teremti újra a kiállítóterben. A termekben burjánzó növényeket, fákat, rőzsekötegeket találunk, a látogatónak úgy tűnik, mintha magát az erdőt ültette volna be a Múcsarnok falai közé. Művészetének mítoszeremtő ereje pedig abban rejlik, hogy egy egyszerű fadarabot, bármely hétköznapi tárgyat – például tollseprőt – is képes jelképertékké felruházni. Ezért a Múcsarnok három terére komponált environment elementáris erővel hat; a land art kísérleteket is folytató Samu ebben a kiállításban összegzi elképzelését a természet művészetben betöltött szerepéről. *(Megtekinthető volt 1983. november 17. és december 11. között.)*

ZOMBORI MÓNIKA

Rippl-Rónai-évad Kaposváron

A festő és a város

Újra és újra rá kell döbbernünk, hogy magyar múzeumügy alatt a téma legtöbbször nyilatkozó és legtöbbször publikáló kutatói két-három fővárosi székhelyű országos múzeum – nyugat-európai és egyesült államokbeli összehasonlításban tárgyalt – problémáit értik. Az igazodás iránya nem is lehet kétséges, de a magyar viszonyok hiányosságainak hosszú évek óta tartó sorolása helyett már régen a konstruktív javaslatok kidolgozásával kellene foglalkozni. Ez az igazi kihívás és az érdemi szakmai feladat, az egyszerű hibakeresést inkább az intelligens számítógépekre kellene hagyni. A metropoliszok megamúzeumainak tevékenységéből leszűrt tanulságokat a hazai adottságokhoz kellene adaptálni – ahol és amennyiben lehetséges. Paradox és megoldhatatlannak tűnő probléma, de vannak, akik tudnának akár használható megoldásokat is javasolni. Mert amíg elvi viták folynak elképzelt intézményekről, addig a létező hazai közgyűjtemények egyre nagyobb részét az ellehetetlenülés fenyegeti; forrás hiányában fontos vidéki múzeumok minősülnek vissza kiállítóhelyé, a kistelepülések kis múzeumai pedig a túlélésért küzdenek.

A magyar múzeumok magyar múzeumi diskurzusban nem említett 99 százalékának helyzete nemcsak „nyugati” összehasonlításban abszurd. Hogyan működhetnek minimális személyzettel és még annál is csekélyebb

múzeumok helyzetének, annyit tudhatott meg, hogy a városi fenntartású Vaszary Képtár az Anker-házból átköltözik az Agórába. Ami a megyei múzeumot illeti, a nyáron költözésről lehetett hallani, de mára kiderült, hogy az összes kiállítás maradhat a Fő utcai egykori megyeházban, sőt azok pályázati forrásból fognak megújulni; a raktárak, irodák és műhelyek valóban más helyszínekre költöznek.

Mindenesetre aki augusztus közepe után Kaposvárra utazott, az már az újonnan átadott kulturális komplexum részeként találta meg a képtárat, abban pedig egy nagyszabású Rippl-Rónai-tárlatot láthatott. Mindezen túl azt is tapasztalhatta, hogy Rippl-Rónai-emléké van – már január óta, csak a pozitív tartalmú hírek meglehetősen csekély hatékonysággal terjednek, bár az emlékévről januárban az egyik napilap és több internetes médium is hírt adott. Kaposvár látogatóinak Rippl-Rónai rózsát tartó nőalakját idéző zászlók hirdetik a jubileumot, a Fő utcán felállított standon pedig nemcsak kiállítási katalógust vásárolhat az érdeklődő, hanem Rippl-Rónai-művek reprodukcióit viselő, kulturált megjelenésű ajándéktárgyakat is, a füzetből egészen a csokiig. A Jágerné Katona Zsuzsanna főtanácsossal, a városi önkormányzat kulturális referensével folytatott beszélgetésből kiderült, hogy a Rippl-Rónai-évad rendezvénysorozata nem ér véget idén, hanem a jövő év folyamán

Amikor az ember visszaemlékezéseiből él, 1904
olaj, lemezpapír, 70,4x103,6 cm, Magyar Nemzeti Galéria

költségvetéssel, egyre romló állagú és múzeumi célokra tulajdonképpen nem is alkalmas műemlék épületekben azok a múzeumok, amelyek nemcsak a gyűjtemény (legalább) változatlan állapotban való fennmaradásáért felelősek, hanem egy elvárt látogatószámon túl akár még előírt bevételt is kellene produkálniuk? A követelmények pedig egyre csak nőnek, hiszen a közönség a kiállításokon túl már különféle kiegészítő kulturális rendezvényekre és persze múzeumpedagógiai programokra is igényt tart. Miközben sajnos a hazai múzeumok legnagyobb része esetében sem a munkafeltételek, sem a dolgozói létszám nem elegendő még az alapműködéshez sem – és akkor a nemzetközi standardoknak való megfelelésről még nem is beszélünk.

Kaposvár – ahol múzeum és több kiállítóhely is működik – hasonlóan nehéz helyzetben az „előremenekülést” választotta: európai uniós támogatással agórát, azaz multifunkcionális közösségi központot épített, mely elsőként készült el a pályázat nyertes városai közül. Igaz, a nyáron a „kulturális vízfej” Budapestig és az internet petícióról nyilvánosságáig csak egy olyan – félreértésnek bizonyult – információ jutott el a változásról, hogy megszűnik a Vaszary Képtár. Aki akkor utánanézett a kaposvári

zárul le a felújított Róma-villa ünnepélyes átadásával.

Mint a kulturális referens elmondta, azt szeretnék, ha Kaposvár Rippl-Rónai városaként lenne ismert a nagyvilágban. A festő nemcsak itt született, hanem ide is tért haza Franciaországból, két festői korszaka is szülővárosához kötődik. A város vezetése fontos szerepet szán a kultúrának, az igényes programoknak, amelyekben a nagy múltú színház mellett a képzőművészet és a zene is fontos szerepet kap. Idén másodjára rendezték meg a kamarazenei fesztivált, s a Rippl-Rónai-kiállítás megnyitását is ekkorra időzíttették. A különféle művészeti területek nemcsak alkalmanként, egyes rendezvényeken találkoznak, hanem közös intézményük is lett. A Vaszary Képtár most az Együd Árpád Művelődési Központtal együtt az Agórában kapott helyet, amely a művészet, az oktatás és a közművelődés közös színhelyének épült, vezető tervezője Boa Árpád. Ez az épület azért nyílt meg – a hivatalosan vállalt átadási határidő előtt – a jubileumi Rippl-Rónai-kiállítással, mert a potenciális támogatók egyike sem mondott nemet a megkeresésre. A képtár 500 négyzetméteres kiállítótere mellett korszerűen felszerelt műhelyek is helyet kapnak itt, valamint egy alapfokú

Bányai Zorka fekete ruhában, 1919
vegyes technika, papír, 50x42 cm, magántulajdon

művészetoktatási intézmény, amelynek fő profilja a tánc és a képzőművészet. A második emeleten a színhátszótéri próbatermek mellett egy több mint 400 főt befogadó színházterem található, az oktatás céljait szolgáló helyiségek pedig a harmadik emeleten vannak.

Az Agóra látogatója olyan emlékkiállítást láthat, amelynek koncepciója és kurátori munkája a Rippl-Rónai munkásságát több évtizede kutató Horváth János nevéhez fűződik, aki a Somogy Megyei Múzeumok Igazgatóságának művészettörténész főmúzeológusa. Az intézmények közötti együttműködésnek köszönhetően nem kellett a városi képtár kiállításának rendezéséhez máshonnan – esetleg Budapestről – kurátort hívni. Egyébként az anyag válogatása olyan feladat, amelyet nagy valószínűséggel senki sem tud mindenki teljes megelégedésére elvégezni, mert a Rippl-Rónai-életműben mindig voltak és sejtethetően lesznek is autenticitási problémák. A kurátor legjobb tudása és szakmai felelőssége birtokában dönti el, mit állít ki és mit nem – itt is ez történt. Horváth János pedig magángyűjtőktől olyan műveket is megkapott, amelyek nem vagy csak nagyon régen szerepeltek nyilvános tárlaton.

Jágerné Katona Zsuzsanna a rendezvények kapcsán elmondta, hogy a város vezetése fontosnak tartja a 150. évfordulóban rejlő lehetőségeket. Az év kulturális programjaihoz arculatot is terveztek, a logó – Csernák Bálint alkotása – még a város háza levélpapírjain is helyet kapott. A jubileumi évad eseményei különféle csomópontokba rendeződnek: a „hangulati előkészítést” a tavaszi Festők Városa fesztivál Rippl-Rónai korát idéző rendezvényei jelentették. Ekkor nyílt meg a Rippl-Rónai és Medgyessy. Válogatás az Antal-Lusztig-gyűjteményből című kiállítás is. A nyár folyamán a jubileumi tárlat 138 képével együtt összesen 280 Rippl-Rónai-művet láthatott az, aki végigjárta a kaposvári színhelyeket. Az évad zárásaként pedig a város és a megye közös projektjének keretében adják majd át a felújított Róma-vilát a rekonstruált kerttel – még páva is lesz benne, mint annak idején – és egy új látogatóközponttal együtt, ahol nemcsak turisztikai kiszolgáló egységek lesznek, hanem megépül benne az Andrassy-ebédlő rekonstrukciója is.

Rippl-Rónai életének és művészetének minél szélesebb körű megismertetése céljából a város minden háztartásába eljutó heti kiadvány, a Kapos Extra minden száma megjelent egy rövid írást Rippl-Rónairól Horváth János jóvoltából. Ezeket a színes történeteket, anekdotákat ritka és korábban alig publikált fotók és képek kísérik. Kaposvár tehát számtalan eszközzel igyekszik népszerűsíteni egyik legnevesebb festőjét – a kiállítás csak egy ezek közül. Várjuk, hogy más hazai települések is kövessék a példát. *(Az emlékkiállítás december 31-ig tekinthető meg.)*

PRÉKOPA ÁGNES

Beszélgetés Barki Gergellyel

Hogyan tovább, Nyolcak?

A művészettörténészt a Nyolcak-kiállítások és -konferencia eredményeiről kérdeztük, érintve a távolabbi terveket, amelyek elsődleges célja a XX. század eleji magyar képzőművészet megismertetése és méltó helyre juttatása az európai, sőt tengerentúli művészeti köztudatban.

– Mondj pár szót a budapesti Nyolcak-kiállítás (Műértő, 2011. április) közönségfogadtatásáról!

– Több mint ötvenkétezen látták, ami a pécsi látogatás szám kétszerese. Ez nem meglepő, hiszen a Szépművészeti Múzeum több érdeklődőt vonz. Ha főszezonban rendeztük volna, valószínűleg még ennél is többen megnézik. Én sikeresnek éreztem a kiállítást, majdnem negyven tárlatvezetést tartottam és pozitív visszajelzéseket kaptam; volt, aki háromszor-négyszer is visszajött.

– A szakma hogyan reagált?

– Zömmel a hazai szakma is elismerő volt, de ami számomra sokkal izgalmasabb: nemzetközi művészettörténészek is felfigyeltek a Nyolcakra. Peter Vergo, az essexi egyetem professzora már Pécsre is eljött, de a pesti változatot is megnézte. Nem mellékes, hogy ő a kurátora annak a 2014-ben rendezendő londoni kiállításnak, amely az Osztrák–Magyar Monarchia művészetét mutatja be, és London után Bécsben is látható lesz. E találkozások Vergo úrral segítettek, hogy folytathassuk a Nyolcak és a korabeli magyar művészek megismertetését.

– Peter Vergo nyáron előadást tartott a Szépművészeti Múzeumban, nemcsak a Nyolcokról, hanem a századforduló általa legjobbnak ítélt magyar képzőművészeiről. Ő hogyan vélekedik a Nyolcokról?

– Elsősorban praktikus okokból figyelt fel rájuk, a 2014-es kiállítás miatt. De szó szerint emocionálisan reagált a képekre; nem túlzok, ha azt mondom: már a pécsi kiállítás is elementárisan hatott rá. Az előadást azért tartotta, mert angol professzorként hangot akart adni annak, hogy szégyen, hogy Nyugaton erről a művészetről abszolút nem tudnak semmit, holott a kvalitásai miatt megérdemelné, hogy bekerüljön a nemzetközi művészeti vérkeringésbe. Kérdésfelvetéseivel ráadásul új nézőpontokból világítja meg azt az anyagot, amelyet mi teljesen más szemmel kutatunk. Az előadás magyarul az Enigmában, angolul a New Hungarian Quaterlyben lesz olvasható. Figyelemmel kell követni a munkásságát,

Berény Róbert festménye előtt, Párizs, 1907

Vészi Margit archiv fotója; a mű lappang

mert ő ettől kezdve a jövőjét nagyon eltökélten a magyar művészeti támogatásában gondolja el. Szükségünk van ilyen szakemberekre, mert kapaszkodók nélkül külföldön nehéz érvényesülni, és a hazai szakma megtétele is nagyban múlik azon, hogy külföldön milyen az ázsiónk.

– Milyen külföldi közreműködéssel megvalósítandó további tervek merültek fel még?

– Vergo bevonásával 2014 után egy másik kiállítást is tervezek a saját elképzeléseim alapján. Vojtech Lahoda cseh művészettörténésznek – aki szintén részt venne a projektben – vettem fel, hogy Amerikában szeretnék a Monarchia művészetéről csinálni egy tárlatot, ahol az osztrák, a magyar és a cseh művészet közösen mutatkozna be, kifejezetten a legerősebb modernista tendenciák tükrében. Az osztrák művészetet jobban ismerik a tengerentúlon, mivel vannak galériák, amelyek a német nyelvterület művészetét mutatják be; külön-külön magyar és cseh művészettel azonban Amerikában nem tudnánk labdába rúgni. A Neue Galerie-t – egy háromszintes, körülbelül tíz éve megnyílt Central Park környéki kiállítóhelyet – céloztuk meg, amely az utóbbi időben a legfontosabb intézmények közé verekedte be magát.

– A konferencián a csoport vezéregyéniségei kerültek az előadások, viták centrumába. Megfigyelőként arra a feltételezésre lehetett jutni, hogy mintha a Nyolcak nem is csoport, hanem szélsőségesen különböző felfogású, egyéni célok megvalósítására törekvő festők alakulata lett volna, akiket pusztán a közös kiállítások

Pór Bertalan: Vázlat a Vas utcai iskola mozaikjaihoz, 1911
előtérben a művész családja

kötötték össze. Beszélhetünk-e egyáltalán akár társadalmi vagy művészeti értelemben valamiről, ami speciálisan „nyolcacos”?

– Volt egységes törekvés. Ez mindenekelőtt abban állt, hogy külön-külön nem lettek volna képesek a hivatalosan támogatott műcsarnoki festészettől elszakadni és egy új festészeti kultúra alapjait megteremteni. Persze a Nyolcakon kívül is akadtak ilyenek, így a MIÉNK több tagja, például Rippl-Rónai vagy Perlrott-Csaba. Főleg érdekérvényesítési okok vezették őket: csoportban könnyebb volt feltűnést kelteni. Berény például teljesen ismeretlen volt Magyarországon, ám a Nyolcak tagjaként gyorsan művésszé válhatott. A Nemzeti Szalonhoz valószínűleg azért kötötték magukat ennyire markánsan, mert a szakmai sikerek mellett szempont volt, hogy el tudják adni a képeiket.

– A konferencia címe a Nyolcak helye volt. Meghatározható ez az előadások tanulságaiból?

– Erre a folyamatosan lebegő problémának ígérekző kérdésre azért sem lehet végleges megoldást találni, mert a szakmán belül is nagyon különböző, elég heves reakciókat kiváltó és teljesen eltérő eredményekre kifutó megközelítések léteznek. Számomra maga a „Nyolcak-jelenség” a legfontosabb: egyszerre tudták felmutatni a magyar kultúrán és a modernizmuson belül a két ellentétes irányú törekvést, a klasszicizálást és a progressziót, emellett pedig komoly értéket hoztak létre.

– Elitcsoport voltak?

– Már a fellépésükkel meghatározták a helyüket. Komoly figyelmet generáltak: elég, ha megnézzük a korabeli sajtóvisszhangokat. A mostani kiállítások sikere is ezt igazolja, illetve már maga a tény, hogy a tárlatot sikerült felhozni Budapestre. De talán nem árulok el titkot azzal, hogy a tárlat majdnem biztosan külföldre is utazik majd. Senki se gondolja, hogy mi, kurátorok és szervezők próbáljuk ezt elérni. Ellenkezőleg, minket keresnek meg. Például legutóbb Bécsből egy neves múzeumba hívtak, ahol éppen most jártam tárgyalni – de nem szeretnék előre inni a medve bőrére. Prágában és Berlinben is folytatunk tárgyalásokat.

– Növekedett-e a Nyolcak képeinek értéke a műtárgypiacon az utóbbi időszak eseményeinek köszönhetően?

– Az ilyen tudományos feldolgozás után a piacon némi felértékelődés megy végbe, de valójában ez már sokkal korábban lezajlott. A Nyolcak kvalitása eddig is ismert volt, a dolog már rég nem erről szól.

– Hosszú évek kutatásai után két kiállítás, monstrozus katalógus, konferencia foglalkozott a csoporttal. Maradtak-e még fehér foltok, felderítetlen szálak?

– Sok alapkutatásra van még szükség. Egy tárlat nem lehet valaminek a lezárása. Mindezzel most egy stádiumot mutattunk be, de a munkát korántsem tekinthetjük befejezettnek. A kiállítás és a konferencia is azzal a szándékkal született, hogy kijelöljünk azokat az utakat, területeket, ahol kutatnunk kell. Például az ikonográfiai, ikonológiai megközelítések még gyerekcipőben járnak, akárcsak a csoport nemzetközi elhelyezése. Rengeteg tennivaló vár még ránk, a következő generáció is bőven talál majd magának feladatot a Nyolcakkal kapcsolatban. Engem személy szerint az ikonológiai problémák és az elveszett képek érdekelnak. Emellett most elindulnak a falképkutatások. Száz évvel ezelőtt a Nyolcak több tagja is részt vett murális munkákban, de ezek közül jelenleg egyet se láthatunk. Az egyiket kazánház takarja, a másikat lemeszelték. Danyi Orsolyának köszönhetően, aki elnyert egy pályázatot, a Dugonics utcai falképeken hamarosan elkezdenek dolgozni, és reménykedünk, hogy a többi sorsa is hasonlóan alakul. Minden, ami mostanában történt, az újraértelmezés kezdete volt tehát. Ha a Nyolcak a külföldi kiállítások révén bekerülnek a nemzetközi művészettörténeti köztudatba, újabb és újabb kérdések merülnek majd fel. De ezeket már nem mi, hanem a külföldi kollégák fogják feltenni.

MOLNÁR ESZTER

Beszélgetés Fürjesi Csabával

Művésztelep a határon

A Ceredi Művésztelep létrehozásának 15. évfordulójára megjelenő, gondosan kivitelezett, gazdag képanyagot és fontos információkat tartalmazó albumot tartom a kezemben, miközben Fürjesi Csaba képzőművésszel, a művésztelep szellemi szülőatyjával és művészeti vezetőjét kérdezem.

– Kérlek, beszélj a művésztelep megalakulásáról!

– Cered egy Salgótarján környéki kicsiny falu egy szép völgyben, a szlovák–magyar határon. A művésztelep 1996-ban alakult meg, és már az első alkalommal a társművészetek képviselői is felbukkantak: írók, zenészek, sőt egy filozófus barátunk is részt vett az indításban. Talán egy kis Barbizont, Nagybányát szerettünk volna létrehozni, persze a magunk korának megfelelően. Salgótarjáni születésű vagyok, Cereden barátaim éltek. Egy ízben meglátogattam ott egy volt tanárkollégámat – akkoriban rajzot tanítottam –, és rájöttem, ez az ideális hely. A telep előbb három évig bérelt helyszínen működött, majd egyesületté alakulva sikerült megindítani a vásárlásokat. Végül három ház lett az egyesület tulajdona: szállás, festő- és grafikai műterem. Most még felújítottunk egy régi épületet is, kiállítóternek, galériának. Kun Cecília művészeti menedzser, Sánta László festőművész és jómagam voltunk az alapítók.

– Van ennek a művésztelepnek egy sajátossága, eltérően a hasonlóan működő más hazai telepektől. Nemzetközi alkotócsapat tölti ott a nyár egy hetét, de a telep 2005-től egy-egy projekt köré is szerveződik. Melyek a jellemzői ennek az immár hatéves sorozatnak?

– Az új elemet talán a művésztelep nemzetközi csapatának összehangolása, valamint a szinte kortalan vagy épp a velünk együtt élő múlttal bíró kis határ menti település hozta létre, egymástól függetlenül. Az első, 2005-ös projekt az Ars Tarnica fesztivál volt, amelyen a határon átfolyó patak, a Tarna képzőművészeti lehetőségeit aknázták ki fővárosi, határ menti szlovák és magyar alkotók, valamint a Szlovákiai Magyar Képzőművészek Társasága által delegált művészek. A résztvevők eleven kapcsolatban állnak egymással és az általunk felkért kurátorokkal. Markánsan kifejeződött ez például a 2007-es Ceredi Vásznak projektjénél, ahol Keserű Katalin volt a kurátor. Legutóbb a Tisztaszoba-projektben Somhegyi Zoltán már tematikai előkészítő szerepet is vállalt. Az idei fotó-film telep, a Medve-fesztivál is ezért volt sikeres. A csapat filmet

Jozef Suchoza: Tisztaszoba, 2010

video- és fényinstalláció, c-print, 50x70 cm

készített a helyi és más vidékekhez kötődő, medvével kapcsolatos kultuszokról. A környéken ugyanis, bármilyen meglepő, újra elszaporodtak a medvék. Erre igyekeztünk reflektálni a 2011-es témánkkal.

– Milyen pénzekből gazdálkodtok? Kik támogatnak?

– A salgótarjáni és a megyei önkormányzat, és egyéb pályázatokon is folyamatosan részt veszünk. Persze mindig nem lehet nyerni. Ez meghatározza, hány résztvevővel dolgozunk együtt. Az ideális az utóbbi években standardizálódott 15 fő. Ilyen létszámnál lehet együtt gondolkodni, beszélgetni, munkálkodni és hasznosan, szépen eltölteni az időt úgy, hogy figyelmünk is egymásra, egymás munkájára. A külföldieket mi hívjuk, sőt már egymást is meghívják vagy ajánlják.

– Amikor legutóbb ott jártam, azt tapasztaltam, hogy a falu igazi befogadó közösség. Segítőkéss, érdeklődő emberek vesznek körül titeket. A falu elfogadja, szereti az alkotókat.

– Cereden ez még működik, az a lelassulás és beleolvadás, amit a fővárosból vagy külföldről érkezők is érzékelnek. A faluban négy nemzetiség (család) határozta meg a lakosságot. Mindez kicsit talán belterjesen, a maga ósiságében jelenik meg. Ha belekerülsz ebbe a légkörbe, ha leküzdesz 120 szerpentint, megérkezel, elhelyezkedsz és beleéled magad, akkor az ittléted tartalmassá válik.

– A felkért művészek már előre ismerik a projekt elemeit?

– Ismerik a témát, s mindenkinek tudomása van a lehetőségekről. A projekttervhez előzetesen rendelnek anyagokat, mi pedig beszeressük, amit lehet. De a meglepetés, a váratlan élmény az igazi titok. Mint például a Tisztaszoba-projektjénél, ahol fel kellett fedezniük a falusi tisztaszobákat, közben beszélgetni az ott lakókkal. A jövőben hasonló, a falu környezetéhez kapcsolódó projekteket szeretnénk megvalósítani. Például a nyári konyha mint „miniólet”. Mit lehet kihozni ebből a tárgyegyüttesből és életformából?

– Miként tudsz szervező-vezetőként és alkotóként is részt venni a művésztelepi munkában? Mint művész mivel foglalkozol?

– Ma már zökkenőmentesen tudok egyszerre két szerepben működni. Saját munkásságom a festészet, a grafika és a kísérletek. Mostanában részt veszek nemzetközi és hazai képzőművészeti tárlatokon, és néhány díjat is elhoztam (Sepsiszentgyörgy, Szeged). Amerikai, svájci és osztrák ösztöndíjaim, meghívásaim vannak az utóbbi időben, újabb egyéni kiállítások szerveződnek. És hát a ceredi dolgok is lekötnek. Az enyém nem zárt, nem a magam portáján zajló alkotómunka. Belesimul a közösségbe.

SINKÓ ISTVÁN

Országsszerte óriásplakátok hirdették a szentendrei gyökerű, képzőművészek alapította Bizottság zenekar retrospektív kiállítását a Múcsarnokban, s az egykori art-punkok klasszicizálódtak. Közben azonban a Dunakanyar ékszerdobozában alaposan elmérgesedett a helyzet a kortárs művészeti színvonal képviselői és a város között.

A képzőművészet olyanfajta specifikuma a Budapesttől kőhajításnyira levő Szentendrének, mint a színház Kaposvárnak vagy a bor Tokajnak. Mégis egy egész szcénát érzi úgy, semmi köze már ahhoz, ami a város kulturális és közművelődési életében zajlik. A kenyértörés látványos volt. Július 22-én két művész, Vincze Ottó és Vinkler Zsuzsi önkényesen leszdedte azt az öt

molinót, amely az átépülő belváros munkagödreit takarta.

Az ügy előzménye legalább annyira szimptomatikus, mint amilyen hétköznapi. Művészek kezdeményezésére – Artépítés címmel, országos pályázattal, szakmai zsűrizés mellett – odaillő műalkotások kerülhettek volna a köztérre. Apró színfolt, apró pénz: 2,5 millió volt a programra. De az újonnan megválasztott kulturális hivatalnokok másképp gondolták. A város közművelődési életét és néhány fontos intézményét irányító, szervező Szentendrei Kulturális Köz-

Kultúrharca a festők városában

Üres kapus ziccer

pont Nonprofit Kft. (SZKK Kft.) művészeti vezetője, Juhász Károly máshonnan átvett, más célra és alkalomra készült anyagokkal borította be az építkezés kerítéseit. A molinókat évekkor korábban rendelte az Újbudai Önkormányzat, az ottani Festészet Napja alkalmából. A szentendrei szcénának ez már sok volt, s miután nemigen állt vele szóba a város sem ebben, sem más ügyekben, a két művész eltávolította a molinókat. Persze botrány lett, „egyeztetésre” hívták őket a városházára. Velük együtt azonban megjelent ott még vagy 30 művész és művészeti szakember felugossy Lászlótól Mélyi József, kifejezve szolidaritását, egyben pedig végre éles párbeszédhelyzetet kikényszerítve. A találkozót videón dokumentálták is: a felvétel érdekes pillanata, amikor Juhász Károly nem tud számot adni a 2,5 millió sorsáról.

A balhé apróság egy nagy múltú város történetében, ám mégiscsak jelez valamit. A polgármesteri hivatal és a képviselő-testület minden bizonnyal egészen mást gondol a város és a művészet kapcsolatáról és marketingértékéről, mint az alkotók, galeristák, szakemberek. Az utóbbiak szervezetbe tömörültek: a Szentendrei Alkotóművészeti Platform (SZAMP) most már akciózik is, és párhuzamos eseményeket szervez. Októberben a budapesti Gödörben mutatták be városuk – szerintük érvényes – kortárs kultúráját. Az eseményt egyébként Dietz Ferenc, Szentendre polgármestere nyitotta meg, aki olykor kompromisszumkésznek tűnik, és legalább tudomást vesz a SZAMP-ról. Hogy miért lépnek a tettek mezejére, arra lapunknak Vincze Ottó így válaszol: „A közép-szer felértékelődésének vagyunk tanúi”.

A molinóügy valóban tágabb kontextusba illeszkedik. A városban meghatározó SZKK Kft. vezetését nyáron Kolti Helga vette át. A színésznő az Echo TV műsorvezetője volt, de nem új az intézményvezetői körben sem: 2000–2005 között a Veszprémi Petőfi Színház igazgatója volt. Szentendrén azonban kevés helyismerettel bír. Sőt a vezetői pályázatot sem ő nyerte. Hárman pályáztak: Keresztury Tibor, aki a stuttgarti magyar kulturális intézet vezetője volt évekig, Kolti Helga, valamint Csató Kata, aki szintén színházi területről érkezett. A Mácsai Pál vezette szakmai zsűri Csató pályázatát találta a legjobbnak. A városi kép-

ismerő és koordinálni képes Szalay Fruzsina művészeti vezetőt Juhász Károlyra. Mivel azonban pályázatát ízekre szedte a szakmai közeg s ez töprengésre bírta a várost, új anyagot kellett volna letennie az asztalra.

Szokványos történet, mondhatnánk, hiszen az országos kulturális nagyintézményeknél is radikális vezetőcserék voltak az elmúlt egy évben, s a legtöbb önkormány-

pontosak legyünk: e vállalás nélkül nem lett volna meg a pénz. De a működtetésről, a hosszú távú koncepcióról és a fenntartásról mintha semmit sem gondolnának a város illetékei. Kolti koncepciójában 2012-re egy Hamvas Béláról szóló kiállítás szerepelt, Gulácsy-tárlat, Dure Juric horváth (sic!) képzőművész tárlata, egy retrospektív a Vajda Lajos Stúdióról, az alaposabban nem ismertett szobrászbiennálé, egy kiállítás a művészeti egyetem hallgatóival, valamint egy úgynevezett „alkalmazott művészeti” bemutató. És lenne egy nyitóesemény januárban, amelyen Bukta Imre is kiállítana. Egy évvel

Fotó: Deim Balázs

A kulturális bizottság a demonstrálók jelenlétében elutasítja Kolti Helga koncepcióját

zat igazodik a központi akarat-hoz: a szakmai javaslatokat ignorálva a kurzusnak megfelelő vezetőket keres. Ám mégsem mindegy, kik, milyen szellemiségben határozzák meg Szentendre intézményeit, köztük a MűvészetMalmot, a legendás Dunaparti Művelődési Házat (ahol többek között a Bizottság is fellépett egykor) és olyan egyéb színtereket, mint a szellemi találkozóhely Eleven kert, vagy rendezvényeket, mint amilyen a Szentendre éjjel-nappal nyitva című sorozat. Az Európában is páratlan képzőművészeti tradíciójú város tömegével vonzhatná a kulturális turistákat. Az, hogy Budapesthez közel van, üres kapus ziccer. Ám a város kulturális eseményei az eljelentéktelenedés felé tartanak. A Nemzetközi Performance és Nehézzenesi Fesztivál megszűnt; a védjegyként működő Fényfőter lehetne akár Szentendre Cinetripje is, ám inkább csak vakítás; az éjjel-nappal nyitva tartó városi fesztiválon pedig tíztől már csendes pihenő volt. Furcsa, de most a legizgalmasabb történetek a múltidéző skanzenben zajlanak.

A másik fő ok, amiért nem mindegy, milyen arculatot teremt magá-

későbbre a program Csontváryt ígéri.

A Műértő úgy tudja, új koncepció nem született azóta sem; Kolti azonban kihátrált az MM ügyéből. A város külső partnereket is próbált keresni a működtetéshez; a Kogart, az Erdész Galéria, s még a vitákat kavart pekingi magyar kiállítás mögött álló Forrás Galéria is felmerült. Az összképet színezi, hogy 2013 nyarára el kellene készülni a Kosuth utcai Pajor-kúria felújításával, s a kész épületbe költözne a Ferenczy Múzeum. Az MM számára a kortárs művészeti profil kínálkozna, csak hogy az intézmény körül e percben semmi sem egyértelmű. Mélyi József művészettörténész, kritikus két átmeneti évet javasol, amelyben a kortárs művészet, a múzeumpedagógia, múltfeltárás és építészet kapnának hangsúlyt.

A város közben kívülről keresne valakit az intézmény élére, azaz meglehet, nem a helyi művészekkel képzeli a jövőt – ha képzelet egyáltalán valahogy. Ugyanis az MM-nek e pillanatban sem érvényes kiállítási terve, sem költségvetése nincs. A működéshez jövőre legalább ötvenmillió forint kellene, de inkább nyolcvan-száz. Ám,

Botár László: Laikus Motívum
vászon faroston, vegyes technika, 60x80 cm

A két alapító hisz abban, hogy egy művészek által működtetett galériában a kereskedelmi szempontokon túl másfajta tényezők is előtérbe kerülnek. A noMade a manapság jellemző budapesti műkereskedelmi trendekkel ellentétben nem a fiatalokkal, hanem programszerűen középgenerációs és idősebb művészekkel foglalkozik, közülük főként olyanokkal, akik a galériavezetők szerint eddig szinte érthetetlen módon kimaradtak a műkereskedelem fősodrából. „A hazai művészeti világ befolyásos kurátorai, szakemberei a rendszerváltás után is ugyanazokban a pozíciókban, ugyanazokkal a nevekkel dolgoztak együtt, mint korábban. Ez rendjén is van, de a lehetőségek korlátozottak voltak, ennek következtében egy generáció számos tehetséges tagja háttérbe szorult. Aztán jöttek a fiatalabb művészek is, így a mai negyvenes, ötvenes, hatvanas nemzedékek azon alkotói, akik fiatalon nem kerültek be ezekbe a körökbe, ma sem igazán kapnak figyelmet.” – mondja Fazakas és Szlabey. Mindketten úgy látják, hogy csupán egyes jól menedzselte alkotóknak sikerült valamelyest kiemelkedni, de a közép- és az idősödő generáció egésze nem jutott megfelelő lehetőségekhez. Tapasztalataik szerint az európai művészeti folyamatokhoz alkalmazkodó művészek kevésbé érdekesek a világ számára, ezért a noMade a hosszú távú építkezés jegyében az egyediségre koncentrál, újdonságokat mutat, vállalva, hogy nem konform a mindenkori trendekkel. „Úgy képzeljük el a galériánkat, mint a művészi megnyilvánulás szabadságának szigetét, ahol sem a galerista, sem egyéb tényezők nem próbálnak meg definiálni és a művészre erőltetni ideológiai, irányzat- vagy stílusbeli elvárásokat” – jellemzik koncepciójukat a galériavezetők. Az elmúlt hónapokban Botár László, Chesslay György, Kiss Zoltán, Krizbai Sándor, Márkus Péter, Rózsa Miklós, Szabó Tamás és Ütő Gusztáv, valamint Uta Heinecke és Bauer Hans Peter kiállításait láthatta a közönség. A folytatásban többek között a Nemzetközi Kepes Társaság tagjai, Fehér László, Nádler István és Vojnich Erzsébet következnek.

A noMade elsősorban az absztrakt és a figurális művészet határterületein alkotó művészeket illeszti be programjába. A galériának egyelőre nincs állandó művészköre. Az Anker közben november végétől Gaál József és Szikszai Károly közösen festett képei lesznek láthatók.

S. K.

Az új kulturális vezetés használt művekkel fedte be a kerítéseket

Szentendre, Fő tér, rácsok a molinók nélkül

viselő-testület azonban nem fogadta el a szakmai javaslatot, és a politikai hátszéllel érkező Koltit szavazta meg. A Társaság az Élhető Szentendréért nevű civil egyesület honlapján hidegzuhanynak nevezi a történeteket, és így kommentál: a város „kulturális életének prominens képviselői a hajukat tépik”. Kolti már próbaideje alatt lecserélte a minden lokális szereplőt

nak Szentendre, az a pénz. A városháza felől állítólag sokszor érkezik a „nincs pénz” válasz, ha a kultúra ügyeiről esik szó. Mintha nem született volna meg a felismerés, hogy a művészet nem viszi a pénzt a városból, hanem hozza. Szentendre 1,2 milliárdos uniós felújítási programjába belefért a MűvészetMalom (MM) új szárnyának megépítése, azaz, hogy

hogy egy pozitívum mégiscsak maradjon a végére: a köztéri munkák 2,5 milliója időközben megkerült. A botrányosra sikerült molinóügy után szeptemberben mégiscsak kiírtak egy public art pályázatot a SZAMP közreműködésével. Ha a felújítás véget ért is, néhány mű legalább megvalósul – igaz, csak ideiglenesen.

NAGY GERGELY

(folytatás az 1. oldalról)

A képek (és nemcsak e kettő, hanem a kiállított festmények nagy része) maguk pedig éppen azért lehetnek tanulságosak a megfestés minőségén túl is, mert reflektálnak a közhe-lyekre.

Más kérdés, hogy tudnak-e vála- szolni a kurátori koncepció erős ál- lítására, amely a nyugati festészetet a keleti dokumentarizmussal, a nyu- gati látványtársadalmat (és annak festői igenlését) pedig a keleti hiány- gazdasággal (és annak művészi kri- tikájával) állítja szembe. Ha a belé- péskor ez még kétséges is, a központi teremben megnyugodhat a kellőkép- pen melankolikus (azaz tudásban és információban bővelkedő és persze kritikai érzületű) befogadó. Chuck Close tűpontos önarcképe (1977) mellé Lakner Lászlótól Bartók Béla – hasonló precizitással megfestett – vasúti igazolványa kerül (1974), Ger- hard Richter párjával (Anya és lánya, 1965) pedig a szlovén France Berko Bercic szerelmesei (Római emlék, 1974) néznek szembe. Az előbbiek a „stílus” hiányát, az utóbbiak pedig a vasfüggöny helyét relativizálják, vagyis a művészeti, illetve a társadal- mi tér felől árnyalják a kiállítás kon- cepcióját. Nem is pusztán arról van szó, hogy Lakner a hetvenes évek elején hónapokat töltött az NSZK- ban, Richter meg 1961-ben hagyta el az NDK-t, hanem arról, hogy itt Ame- rika, Nyugat-Európa és Kelet-Euró- pa kerül szorosan egymás mellé, és a művek közötti határokat nem a vas- függöny jelöli ki, hanem a művészet fogalma és elmélete.

A helyzet ugyanis az, hogy Lakner és Richter festészete „konceptuális” művészet, amely ugyan nem Kosuth vagy LeWitt vegytiszta koncepcióit képezi le, de kapcsolódik a koncep- tuális művészet határokon átvéelő

diskurzushoz. A klasszikus „szu- perrealizmus” viszont nem ezt te- szí, bár Lakner mellett akár Close is a konceptuális művészet gyanú- jába keverhető. Az új, fotografikus, amerikai realizmus legtehetsége- sebb képviselői, mint Richard Estes vagy Robert Bechtle azonban nem a trendi, New York-i galériákat figyel- ték, és nem a műtárgy kiiktatását (vagy dematerializációját) fontolgat- ták. Inkább Edward Hopper, Manet és Velázquez festői hagyományát követték, amely a festészet médiu- mán (nemcsak annak „üzenetén”) keresztül reflektált a valóságra és annak képi verziójára. Close-hoz ha- sonlóan Bercicet sem vádolnám meg konceptualizmussal, de még csak tár- sadalomkritikával sem: a Római em- lék inkább büszke, erőtől duzzadó, szangvinikus kép (némi iróniával), mintsem melankolikus intézménykri- tika. Ráadásul ezek a konceptuális, művészeti határok és határsértések – Amerika, Nyugat-Európa és Ke- let-Európa, azaz a szuperrealizmus, a konceptuális fotórealizmus és a szo- cialista realizmus között – át- meg átszövik az egész szociografikus tár- latot. A festék mintegy szétveti a fotó- albumot és a művészet marxista visz- zatütközés-elméletét.

A kiállítás persze működik a ku- rátori statement szintjén is, vagyis szépen odateszi a hiper- és szuper- realizmus helyére a szociográfiát, de a festői érték – és azon keresztül a festészet médiuma – nem bír meg- maradni a dokumentarista zárójel- ben. A festmények ritkán tisztán fo- tografikusak, illetén hatásukat vagy

A Galerie Pecká, Prága jóvoltából

Theodor Pištěk: Szenvedély 2, 1978
olaj, vászon, 150x117 cm

valamiféle szürrealizmus, vagy vala- milyen konceptualizmus módosítja, mint például Andrzej Sadowski vagy Ion Grigorescu esetében. Előbbi fura módon Estes és társai helyi, ameri- kai gyökereit idézi Grant Wooddal és Thomas Hart Bentonnal, utóbbi meg éppúgy merít az amerikai pop-artból, mint a német kapitalista realizmus- ból. Pontosabban: a festők nem mér- tenek, hanem transzformálnak, azaz átalakítanak, és lokalizálnak, azaz a helyhez szabják a látás és az ábrá- zolás módját. Ezt teszi Csernus Ti- bor is Manet-val és Caravaggióval, meg Fehér László is Richterrel, de a határok itt sem Párizs és Budapest, hanem a modernista festészet és an- nak konceptuális kritikája között hú- zódnak. Vagyis nem az a „lényeg”,

Boltíves Galéria, Budapest

Átszellemítés + tárgyiasítás

Az utóbbi évtizedekben a középne- zedék körében, pályájuk delelőjén járó művészeknél figyelhető meg a jelen- ség: mintha egyre kevésbé lenne fon- tos számukra az addigiak meghala- dása, még kevésbé a radikális újítás.

Bikácsi Daniela: Nagy hatszögű medence, 2011
vászon, tojástempera, 70x150 cm

A pályáíven, ahol korábban az állo- mások karakteresen elváltak egymás- tól, most összecsúsznak, s az egymás közelségébe kerülő szakaszokat az al- kotó egyformán érzi személyesnek és aktuálisnak. Szívesen nyúl vissza ko- rábbi korszakaihoz, előző leleményei- hez, technikai, szakmai újításaihoz, akár meggondoltan, akár tudattalan módon. A különböző időszakok ki- fejezésformái párhuzamosan mutat- koznak; olykor valamelyik háttérbe vonul, hogy egy másik kerülhessen előtérbe. Néha a jelen nehézségei hoz- zák ezt, máskor a biztos régi eredmé- nyek egykori sikerei. Manapság száz év szellemi-művészi áramlatai élnek egymás mellett, széttartók a művészek törekvései az egyetemes művészet- ben – ez jelenik meg az egyéni pályá- kon is. Általában véve posztmodern

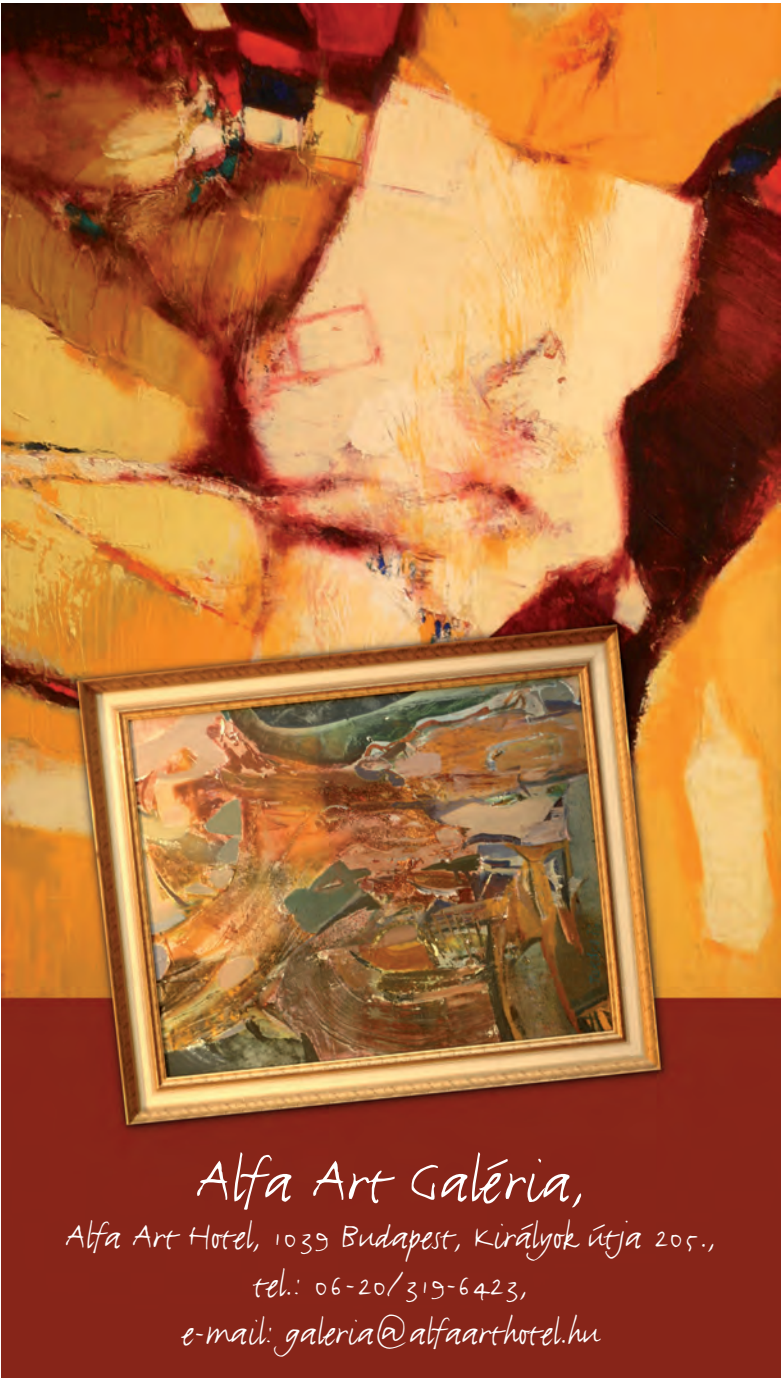
jelenségnek gondolom ezt. Az avant- gárd rohant, mindig mást, újat kívánt; egymást követték a modern művészet irányzatai; a mai képzőművészet el- időz mai tudásában; a kitörési ponto- kat, ha egyáltalán, művészetén kívüli

területen keresi. Eklektikus az egye- temes művészet, eklektikus a magá- nyosan dolgozó művész munkája is. Mostani tárlatán Bikácsi Daniela a legfrissebb mellett művészete néhány fontos időszakát is képviselteti. Korábbi vagy régebbinek tetsző művei az eltelt időre utalnak, de bizonyos időtlenség különös ízét is adják. A kiállítás képei emlékeket idéznek annak ellenére, hogy a festő bemutatkozását nem szá- nta retrospektívnek. A mintegy 25 mű- vet észrevehetően egyenlő hangsúllyal, egyanyagúnak és egyként időszerűnek gondolva állította ki. Mindez egybe- cseng a művész ismert törekvésével, hogy kilépjen „a profán, folyamatos időből”, moccanatlan „végleges valósá- got” teremtsen műveivel. Ezért Bikácsi évszámokat nem ír, s a képek keletke- zési idejét nem jegyzi. A tárlat ekként

posztmodern módon eklektikus, ám minden periódus a festő kiemelkedő érzékenységet, a képalakításban meg- nyilvánuló és a forma iránti gyengédsé- gét mutatja. A túlságosan ecsettel húzott sok ezernyi festékvonalkából születő felület évtizedek óta Bikácsi összeté- veszhetetlen mesterjegye. Nem csu- pán technika, nem is pusztán képépítő módszer, hanem maga a par excellence festészet; a plasztikai lényeg hordozója. Megjelenésformája többféle; a festői sűrűség foka, a kifejezés ereje különböz. Néhány képen fokozhatatlan teljesség- re jut a festő törekvése; technika, mód- szer, kifejezés és képi erő összpontosul egy-egy műben.

Munkássága során Bikácsi sikerrel törekedett olyan jelkép erejű motívu- mok megtalálására, melyek a dolgok teljes átéléséhez, magáévá tételéhez, egyszersmind átlényegtett megjele- nítéséhez segítették. Egyes építészeti elemek (lépcső, medence, kút) voltak legelőbb e paradoxon megvalósításának segítői. A tárlaton a Három keskeny medence és két Hatszögletű meden- ce képviseli ezt a képtípust. A kemé- nyen tárgyias Temető négy változata új elemmel bővíti e motívumok sorát. A fűkoporsó motívuma kiemelkedő fontosságú sorozathoz vezetett művé- szetében. Most a fűvet, a fűcsomót – mint visszatérő motívumot – önállósúl- ni látjuk a kiállításon a Három lekaszált fűcsomó képeiben, valamint a Lekaszált fűcsomó I–IX. című apró képek sorozá- tában. Az átszellemítés + tárgyiasítás, a festői sűrítés, a plasztikai lényeg ki- fejezése terén Bikácsi e képekkel jutott a legmesszebbre. (Megtekinthető no- vember 17-ig.)

KOVÁTS ALBERT

Alfa Art Galéria,
Alfa Art Hotel, 1035 Budapest, Királyok útja 205.,
tel.: 06-20/319-6423,
e-mail: galeria@alfaarthotel.hu

MODEM, Debrecen

Kulturális hibriditás, muzeológiai eklektika

Hibriditás a Kárpátok között. Az Irokéz Gyűjtemény és a rendszerváltás címmel látható tárlat a debreceni Modern és Kortárs Művészeti Központban, amelyről a kurátorral, Hornyik Sándor művészettörténésszel, az MTA Művészettörténeti Kutatóintézetének tudományos munkatársával beszélgettünk.

– Az Irokéz Gyűjteményt már többször is bemutatták magyarországi reprezentatív közintézmények. A debreceni megjelenéshez azonban újabb kurátori olvasat készült. Ki kezdeményezte a tárlatot és miért tartotta időszerűnek az újabb bemutatót?

– A MODEM igazgatójától, Kukla Krisztiántól kaptam a felkérést. Az időszerűség kérdéseire csak a magam nevében tudok válaszolni: időszerű lehet a kiállítás, mert Debrecenben és Kelet-Magyarországon még nem volt látható az Irokéz Gyűjtemény, de időszerű lehet azért is, mert a művekben olyan szempontok és nézőpontok is megjelennek, amelyekre eddig még nem világítottak rá.

– Ez a klasszikus kurátori feladat egy elsősorban a műkritikai és elméleti szintén ismert munkássággal rendelkező szakembert talált meg. Mennyiben tükröződik az elméleti érdeklődésed a debreceni kurátori koncepcióban, és miben tér el a gyűjteményt bemutató eddigi tárlatok kontextusától?

Kovács Gergő: Kezes róka, 2004
vegyes technika, 100x60x15 cm

– Újabbban a vizuális kultúra és a vizualitás különféle elméletei mellett a posztszocializmus és a posztszocialista kultúra problémái is foglalkoztatnak. A hibriditás fogalma is innen jön, egészen pontosan David Chioni Moore egyik tanulmányából, aki azt a provokatív kérdést tette fel, hogy vajon ugyanaz-e a posztszovjet és a posztkolonialista „poszt”-ja? Én ebben a szellemben kapcsolom össze a Kárpátokat az Andokkal és a Himálajával, a „magyar” vizuális kultúrát a „német” és az „amerikai” kultúrátu-

dománnyal. Az eddigi tárlatok közül csak a Magyar Nemzeti Galéria kiállítását láttam, 2008-ban. Rendezője, Százados László akkor és ott az idő és a médium kérdéseire fókuszált. A médium szerintem is megkerülhetetlen, de az idő helyett én a térrel foglalkoztam, a lehető legtágabb értelemben: a konkrét földrajzi tértől elindulva a politika, a társadalom és a kultúra fikatív és imaginárius terein át a kultúra- és médiatudomány elméleti térképességig.

– A kiállítás egy rendszerbe foglaló és műveket értelmező narratív attitűdöt részesít előnyben. Ez előzetes elvárás volt, vagy önálló szakmai döntés eredménye?

– A koncepció terén teljesen szabad kezet kaptam, a kultúratudományi kontextusba öltöztetett ismeretelméleti narratíva – utazás a hibrid tárgyak és a hibrid szubjektumok mélyére – az én utazásom, amely reményeim szerint számtalan más úttal, ösvénnyel és mezsgyével is érintkezik.

– Egy tárlat és egy tudományos értekezés interpretációs gyakorlata között alapvető különbségek vannak. A hagyományos muzeológia esetében az interpretáció legfontosabb hordozója a kiállítás maga, vagyis a bemutató: az, ahogyan a kiállítási szituáció a tárgyakat és a látogatók mozgását strukturálja. A kortárs képzőművészeti és/kurátori gyakorlatok megdönthetik ezt a hierarchiát vagy tudatosíthatják, reflektálhatnak rá.

Ha esetleg élnek is olyan konvencionális eszközökkel, mint a teremszöveg, az értelmezés elsődleges felülete mindig a látvány megkomponálása marad. A MODEM-ben látható tárlat egyfelől a szalonkiállítás klasszikus formáját tükrözi, amennyiben műalkotások sorakoznak sűrűn egymás mellett a falakon, másfelől a kiállítás-dizájnban a globalizált és mainstream posztmodern múzeum esztétikája cseng vissza, ahol a reprezentáció a tekintély- és presztízsépítés eszköze. Ám a MODEM belső kivitelezésének elemei – az épület működésével kapcsolatos építészeti és egyéb kellékek – megtörik a white cube kontemplációra ösztönző, emelkedett imperatívuszát. Mindezek okán a hibriditásfogalom progresszivitása helyett egyfajta vizuális eklekticizmus kerül előtérbe. Mennyiben sikerült átültetni, lefordítani kurátori olvasatot a MODEM kiállítóterére?

– A szalonkiállítás párhuzam és a posztmodern címke szerintem esszencialista és félrevezető. Ez egy kurátori kiállítás, amelynek szövegei a kiállítás narratíváját cövekelik ki. A sűrű „akasztással” az volt a célom, hogy a művek eltérő szempontjainak és kultúráinak keveredését erősítsem. Azt szerettem volna, ha az elméleti narratíva keretei között a műtárgyak „párbeszédbe” elegendnek egymással. A látványos display (jelentésteli színes falak, félhomály, irányított fények) is lé-

nyegében ezt szolgálta, miközben talán azt a szempontot is játéka hozta, hogy a műalkotások kritikai tartalmai hogyan érvényesülhetnek egy „látvány-társadalom” múzeumi kontextusában.

– Feltűnő, hogy a 36 művész közül csupán 4 nő, leszámítva a SZAF csoportot, amelyben nők is dolgoznak. Ez az aránytalanság, amely nem analóg a képzőművészeti élet működésével, az Irokéz Gyűjtemény politikáját tükrözi vagy kurátori döntés eredménye?

– Bevallom, az ismeretelmélet és a mediális kultúratudomány kissé elvakított, és a kiállítás kapcsán a társadalmi nemi szerepek kérdései mind ez idáig nem bukkantak fel a gondolataim között. A freudi tudattalan és a lacani valós azonban kisegített, mert a kiállítás nő/férfi hányadosa jobb, mint a gyűjtemény ilyetén aránya.

– Mennyiben sikerült bemutatni a debreceni érdeklődők számára Magyarország egyik legfontosabb kortárs képzőművészeti gyűjteményét, azokat a sajátosságokat, amelyek e státust megalapozzák?

– Ezt a kérdést nem nekem kellene feltenni. Kurátorként csak annyit mondhatok, hogy a művek kiválóan „működnek” a kultúra- és a médiatudomány perspektívái között, jól paszszolnak a display elméleti díszleteihez, és bizonyos értelemben át is formálják azt. Egyáltalán nem a teória illusztrációi, de a teória talán hozzáad valamit az egyes művek és az egyes művészek sajátos látásmódjához, audiovizuális komplexitásához. Fogalmakat ad, reflexióra és párbeszédre készítet. (Megtekinthető november 20-ig.)

SÜVE CZ EMESE

Szent István Király Múzeum és Új Magyar Képtár, Székesfehérvár

A kommunizmusból a neoizmusba, és tovább

A mindedig inkább külföldön, mint szülőhazájában ismert Kántor István (Budapest, 1949) munkásságának első jelentős itthoni summázását láthatjuk Székesfehérváron Kántor István Monty Cantsin? Amen!: Esztelen! Meztelen! címmel. Hogy miért éppen ott? Elsősorban azért, mert a Szent István Király Múzeum raktárában talált tartósan otthonra – immár több mint egy évtizede – az a történeti tárgye gyűttes, amely családi relikviákból és műtárgyakból tevődik össze. Erre épül a tárlat installációs része, négy kiállítóhelyiséget betöltve, a személyi mitológia négy egységébe tagolva a szerző aktivista-mozgalmár tevékenységét. A látogató számára Kántor olyan stációkat épített, amelyek lazán meghatározható időrendi és tematikai sorrendben sorakoztatják fel személyes történetét, az ifjúkori lázadásoktól a jelenkori kiteljesedésig. Bár hangsúlyozza, hogy nem törekszik időrendi hűségére, a visszatekintés szándéka több mint nyilvánvaló.

Az első szoba A pesti lakás: a halál diadala címet viseli, és Kántor elhunyt családtagjainak fennmaradt tárgyi emlékeit rendezte kisebb-nagyobb csoportokba, összevegyítve őket saját életének egykori rekvizitumaival. Tankönyveinek és irodalmi olvasmányainak párhuzamát ott láthatók a festő nagymama imakönyvei;

gyerekkori játékszereihez odatapadnak apja szerszámai. Az első pillanatra zsisbvasár benyomását keltő nagyméretű installációban végül minden a maga helyére kerül, megmutatkoznak a logikai kapcsolódások. Ezen túl pedig érzékelhetővé válik az az ideológiai kovász, amely – a személyes mozzanatok mellett – egybeköti ezeket a dolgokat: ez pedig a neoizmus mindent átfogó elmélete. A Kántor által 1979-ben Montrealban alapított mozgalom logója pecsét nyomatok formájában kerül rá a múlt darabkaira, mind időben, mind jelentés szempontjából újraértékelve őket. Az ébresztőóra, a fogprotézis, a hajszárító és a szemüveg átbillen a műtárgyiság közös tartományába, felfokozott szerepet kapva a neoista mitológiában: személyes értékből közösségi értéké magasztosul.

Az átminősülésnek és a felértékelődésnek ugyanez a folyamata érhető tetten A surányi nyaraló: az isteni kert és A vérszoba: a neoizmus nevében elnevezésű következő állomásokon. A művészek testileg és lelkileg egyaránt menedéket adó és ihleteinek forrását képező családi nyaraló dekonstruált bútordarabjai és épületelemei adják a második szoba installációs keretét, amelynek belső terét egy szekrényekből kiképzett „dunai tutaj” uralja, benne mindenféle kibontatlan dobozzal,

A pesti lakás: a halál diadala, 2011
installáció részlet

A cselédszoba: a gyerekkor kötelez, 2011
installáció részlet

amelyekben Kántor máig feldolgozatlan levelezésének, zenei tevékenységének dokumentumai, korai kéziratai és rajzai lapulnak. A falakon ikoni jelzéseként a nyaraló ablaktáblái sorjázanak, azt a benyomást erősítve, hogy ebben a kiállítóterben a négyzetes táblaképp forma az uralkodó. A következő szobában viszont ismét visszacsöppenünk a „művészi kacatok” tudatosan strukturált kavalkádjába, a neoista mozgalom eseményeit, tárgyait és akcióit archiváló összetett műegyüttes szövetébe, amelynek fő támpontját három nagyméretű vérfestmény adja, körülbélve a neoizmus alapvető szimbólumaival és jelszavaival, többek közt hatosra állított órákkal, tüzes vasalókkal és zászlókkal.

Kántor „elvarázsolt kastélyának” utolsó színe (A cselédszoba: a gyerekkor kötelez) vonultatja fel az időrendileg legfrissebb, mainak mondható anyagot. A falakról átfestett, a szerző által képileg megbolgatott film-

plakátok köszönnek ránk. A magas szórakoztatóipar marketingtermékeit Kántor a neoista propaganda és a személyes mitológia szolgálatába állítja, olyan ironikus tartalmi elferdítésekhez folyamodva, amelyek gunyoros kritika tárgyává teszik az eredeti üzeneteket. Az intervenció munkákkal tüzdelt szobában egy fotelban foglalhatunk helyet, hogy kipihenhessük fáradalmainkat, ha már a végére értünk a szemlélődésnek. Az üloalkalmatoság valójában egy olvasósrak része, amelynek asztalán a művész munkásságával kapcsolatos cikkek bő választékából böngészhetünk.

Múlt, jelen és jövő egyszerre van a színen, nem különül el egymástól, hiszen Kántor permanens forradalomként értelmezi az önmegvalósítást. Művészetét az örökös újat keresés, a folytonos változás jellemzi, számára a művészet harcmező, akciók tethelye. Installációiban a műtárgyak helye és kapcsolódása így sohasem állandó,

csak a kontextus az. A székesfehérvári kiállítás is jellegzetes újrameverés, amelyet öt, részben dokumentum-, részben fikciós videomunka tesz teljesé. A berlini Hamburger Bahnhofban 2004-ben felvett Halhatatlan ajándék a művész tipikus múzeumi szabotörakcióinak egyikét rögzíti, amelyben a Flick-gyűjtemény kiállítása alkalmával váratlanul X alakban vért fröcsköl a falra, kibillentve a helyéből a teljes múzeumi apparatúrát. A világ több múzeumából hasonló akciók miatt örökre kitiltott Kántor munkásságában az emberi vér legitim kifejezőeszköz, sőt magas árú taksált műtárgy. Vérékcióinak egyik ellentmondása, hogy ajándékozás címén kívánja őket végrehajtani, ugyanakkor ellenszenvvel viseltetik a múzeumok iránt, hangsúlyozva, hogy a forradalmi művészet egyenlő a bűncselekménnyel. „A múzeumok = börtönök! A kiállítások = kivégzések! A Velencei Biennále = halálos ítélet!” – hirdeti fennen.

Kántor István 1976-ban hagyta el Magyarországot, és Kanadában telepedett le. Korai dalaiban, ifjonti megnyilatkozásaiban ösztönösen lázadt a kommunista rendszer ellen, az Újvilágban pedig Monty Cantsin? Amen!-ként elindította a neoista mozgalmat, amely egész világhálózattá duzzadva költészeti eszközökkel vázolta fel egy másfajta értékrendszer látomását. A neoizmus Kántor örök rögeszméjévé vált, de nyelvi-kifejezésbeli értelemben állandóan változott, átalakult, így a mail arttól a performansz- és videoművészetten át eljutott a magas technológiájú robotikus művekig. Jelen kiállítás is bizonyítja, hogy eszköz tekinetében nem ismer határokat.

Kántor bemutatója teljesen új szempontokat visz a magyar művészet poétikai állagába: a reveláció erejével hat. (Megtekinthető november 13-ig.)

SZOMBATHY BÁLINT

FESTMÉNY – PORCELÁN – ÉKSZER GALÉRIA A VILÁGHÁLÓN
webcím: www.cornerart.hu, e-mail cím: info@cornergroup.hu

Beszélgetés Nudelman László műkereskedő-gyűjtővel

Sok képre vártam sok időt

Hamarosan kötet mutatja be festménygyűjteményét, ő maga pedig saját szakterületén, a numizmatikában kívánja pótolni az aggasztóan hiányos szakirodalmat. Ezek után természetesen, hogy képekről és érmékről is kérdeztük Nudelman Lászlót.

– *A műgyűjtés sokak számára kezdődik bélyeggel és régi pénzzel, de a többség itt be is fejezi. Ön viszont hivatásúul választotta a műtárgyak adásvételét és gyűjtését.*

– Gyermekkoromban édesapám támogatásával jártam egy bélyegklubba. Megláttam egy gyűjtőnél egy francia festménybélyegpárt, amit szerettem volna megszerezni, de egy vagyonba került. Azt mondta a tulajdonos, ha hozok régi pénzt, cserébe megkaphatom a bélyegeket. Fogalmam sem volt, honnan tudok régi pénzt szerezni, de legnagyobb meglepetésemre az osztálytársaim egy halom érmét összegyűjtöttek. A gyűjtő kiválasztott belőle 8-10 darabot, és nekem adta a bélyegeket. Rájöttem, hogy itt még a bélyegeknél is nagyobb értékekről van szó. 1968-ban az ezüst ára hirtelen felugrott, grammja 60 fillér helyett 3 forint lett. Az Óra-Ékszer előtt

Vajda Júlia: Szentendre, 1946
olaj, vászon, 50x42 cm

kígyóztak a sorok, mindenki elővette a világháború előttről maradt pénzeket és gyertyatartókat. Néhány gyűjtő beállt a sorba, hogy ott próbáljon üzletet kötni. Így tettem én is, vásároltam néhány Ferenc József-pénzt. A közeli Csepregi utcában volt a numizmatikai gyűjtőkör, valaki megkérdezte, nincs-e kedvem járni. Ekkor fordultam a numizmatika felé.

– *Azután következtek a festmények?*

– Dehogy. Akkor még nem tudtam, hogy képet venni is lehet. Azt a kevés pénzt, amit kamaszként megkerestem, nem erre költöttem. Inkább cserebere útján volt lehetőségem gazdagítani a kollekciómat.

– *Azért hamar bejutott a két világháború közötti legnagyobb gyűjteményekbe, például Köves Öskárnéhoz vagy az egykori galériás Fränkeléhez.*

– Fränkel József egy darabig a Bizományinál dolgozott, egy volt kollégája mutatott be neki. Kövesékhez pedig Barcsay miatt jutottam el. 1978 körül megismertem a szentendrei Barcsay Múzeum anyagát, és szerettem volna vásárolni a művésztől. A képek közül, amelyeket a Kieselbach Galéria a közelmúltban kiállított a gyűjteményéből, akkoriban egy sem fordulhatott elő a nyilvános piacon. A BAV nem foglalkozott az Európai Iskola művészeivel; csak igen kevesen, egy zárt kör gyűjtötte az alkotásaikat. A művészek közül persze Vajda kivételével még mindenki élt. Az a néhány gyűjtő olyan összeget kért a képért, amennyiért akkor például egy

Rippl-Rónait vagy egy Kosztát lehetett venni a Bizományinál, márpedig Koszta akkor relatíve jóval drágább volt, mint manapság. Viszont ha valaki vásárolni akart, csak tőlük lehetett. A Bizományi egyik becsüse mutatott be Kövesnének mint fiatalot, aki szeretne Barcsayt venni. Vettem is, 70 ezer forintért.

– *Nem volt mód arra, hogy Barcsaytól vegyen?*

– Próbáltam közös ismerősöket keresni, hátha bemutatnak vagy felvisznek a mesterhez, de akkoriban könnyebb volt a gyűjtőkhöz bejutni, mint a festőkhöz. 1981-ben már négy Barcsaym volt, amikor Jenő bácsi keresett fel engem. A Páholynban című képéről akart egy nagyméretű gobelint készíteni, és a mű egyik változata nálam volt, a másik az esztergomi Dévényi-gyűjteményben. Meg akarta nézni a nálam lévő képet, így ő jött el hozzám Vass László műgyűjtő barátommal. Bár odavolt a képért, végül a Dévényiéről készült a gobelin. Ki akartam használni az alkalmat, és mondtam, hogy vásárolnék tőle. Azt felelte, hogy akinek ilyen jó képei vannak, annak miért kellene még.

– *Vass Lászlónak azért elég sokat sikerült vásárolnia.*

– Hamar rájöttem, hogy Jenő bácsi egy idő után, ha úgy gondolta, leakasztott egy képet a falról. Nem lehetett választani, ez pedig nekem nem igazán jött be.

– *Annak idején Kolozsvár Ernő mesélte, hogy Korniss Dezső volt a legnehezebb természetű művész az összes közül. Ön mégis vele került a legszorosabb kapcsolatba, számszerűen is talán tőle őrzi a legtöbb képet.*

– Évekig hozzá sem jutottam el. Tíz-tizennégy éves koromban megvettem az összes könyvet, ami az impresszionistákkal foglalkozott, majd a Műalkotások elemzésében eljutottam egészen Bortnyikig. Egy tizenéves gyerek még nem tudja, hogy a városban hol láthat kiállításokat. A Kolozsvár-gyűjteményt akkor még nem ismertem. Korniss műveivel először 1973–1974 körül találkoztam Vörösvári Ákosnál. Két kép volt a falon, a Vérző fej és a Shakespeare. Ákoshoz egy numizmatikai gyűjtő barátommal jutottam el, mert akkoriban számolta fel a rómaipénz-gyűjteményét. Ők alkudtak, én csak csendes szereplőként ültem ott két-három órát. Megakadt a szemem a képeken. Taszítottak, de egyúttal annyira magukkal ragadtak, hogy nem is emlékszem az összes többi műre. Meg is kérdeztem, hogy nem adná-e el, de nem adta. Ákos megmutatta a teljes gyűjteményét, és nagyon tetszett, hogy a kiválasztott művészekről több munkát is őrzi, az akkor nála látott 11 Korniss-kép a teljes életművet lefedte.

– *Ön sem aprózta el, Korniss megszerezhető főművei ma többnyire a Nudelman-gyűjteményben találhatók.*

– Az első vásárlásig még hat év telt el. Barcsay művészetét megismerhettem, mert róla adtak ki könyveket. Kornissról viszont csak az a kicsi Körner-féle jelent meg, kevés példányban. Próbáltam Ákoson keresztül eljutni hozzá, de nem lehetett. Az 1980-as MNG-s életmű-kiállításra mindennap elmentem, kiválasztottam azokat a képeket, amelyeket később meg is szereztem. Láttam, hogy melyek vannak még magángyűjteményekben, ez volt a kiindulási alap. Korniss egyszer kinn dolgozott Szentendrén, a Műhely Galériában szitázott. Kimentünk dr. Rácz István gyűjtővel, és amikor láttuk, hogy leül

Korniss életmű-kiállítására mindennap elmentem

egy padra, odamentünk hozzá, Rácz pedig bemutatott: itt egy fiatalember, aki főműveket szeretne vásárolni. Aha, mondta Korniss, nem sok meggyőződéssel. Azután felkerestem a művésztelepen, ahol akkor dolgozott. Kérdezte, melyik kép kellene. A földön megláttam a kis Laokoönt,

Korniss Dezső: Mezei Vénusz, 1947
olaj, vászon, 200x45 cm

rámutattam, hogy ez itt. Mondta, elvileg van rá vevő, de lehet róla szó, 100 ezer forintért. Tudtam, hogy most vagy azt mondom, hogy rendben, vagy nem lesz Korniss-gyűjteményem. Megkérte a képek árát, az volt a mondanása: „Könnyű a Picassónak.”

– *Ezek hatalmas összegek voltak. Miből tudta finanszírozni a kollekció gyarapítását?*

– A numizmatikai gyűjtő partneremmel jártuk a gyűjteményeket, és az eladó érmék mellett mindig volt olcsón megszerezhető faszobor, porcelán, amiből egyet-egyet megtartottam, a többit pedig eladtam. A hetvenes évek második felében nagyon jól ment az óra, komoly gyűjteményem lett, amit 1978 környékén értékesítettem. Ebből tudtam finanszírozni a Gulácsyt is.

– *Gondolom a Dal a rózsatőről című képről van szó, a Rácz-gyűjteményből. Sosem alkudott?*

– Kornissnál nem, mert hallottam, hogy könnyen a kerítésen túlra lehet kerülni. Volt, hogy két-három részletben fizettem, de idővel az árak is enyhültek. Együtt kereteztük, megbeszéltünk, én jártam Géberthhez. Amikor kész lett, még nézegette egy darabig. A kis Laokoönt csak három hónap múlva engedte el – az után, hogy már kifizettem és bekereteztettem.

– *Mikor nyitotta meg a numizmatikai üzletét?*

– Nem olyan régen, csak 2002-ben. 1981–1982-ben volt egy lakberendezési boltom a Hegedűs Gyula utcában, ami nem ment jól, nem is volt jó helyen.

– *Aukciókat viszont régebb óta rendez, az első, 1995-ben, rögtön az év árverése lett. Miért vitte az aukciókat ezek után Bécsbe?*

– A nyolcvanas évek második felében pár évet az NSZK-ban töltöttem, rendszeresen jártam árverésekre, ott tanultam meg, hogy miként működik egy profi műkereskedés, aukciósház. Azt tartom a legjobb tanulóiódómnak. Én már annak is örültem, hogy meg tudok különböztetni egy XVIII. századi meissenai porcelánt egy XIX. századitól, ott viszont azt is meg tudta mondani egy kereskedő, hogy azt az 1740-es években készült porcelánt még Kändler festette saját kezűleg vagy már valamelyik tanítványa tíz évvel később. Az első árverésemet még itthon rendeztem, a következőt már Bécsben tartottam. Volt egy joghézag az adótörvényben, ebből lett az a kísérlet, hogy megpróbálták az Utolsó vacsora után visszaigényelni az áfát. Egy aukció nem viseli el a 25 százalékos áfa-terhet, mert az gyakorlatilag elviszi a beadótól és a vevőtől felszámított járulékot. Ezért sokan azt választották, hogy csak „közvetítőként” árvereznek; én inkább kivittem az aukciót, majd az évtized végén bevezetett különbözeti áfa helyreállította a rendet.

– *Olvastam, hogy numizmatikai szakkönyveket állít össze. Hogy áll a munkával?*

– A kutatás nagyon időigényes, miközben az árverésekre is készülni kell. Egyik kedvenc területem a vegyesházi aranyforintok: az abból létező szakirodalom a hetvenes években készült, nem színesek a képek, és messze nincs lefotózva minden darab. Nekem mára sikerült összeállítanom egy komoly archívumot. Ugyanez vonatkozik az erdélyi pénzekre, amelyekről egy XIX. század végi kiadvány a legjobb, de csak a kötet végén van néhány rajz, ráadásul korabeli német nyelven íródott. Egy veret megtalálása legalább negyedórát vesz igénybe, már amennyiben az ember tájékozott.

Amivel pedig senki sem foglalkozott eddig, az a hamisítványok problémája. A 130-140 éve készült hamisítványok a legveszélyesebbek, amelyek a XIX. században megtalált brassói és szebeni verőtövek megtalálása után készültek. A modern pénzeknél a próbaveretek, utánveretek, fantáziaveretek csoportja a legizgalmasabb terület. A Horthy-korban nagyon sok terv és változat alapján választották ki a pénz vagy érem végső formáját. Nagyon sok próbaveret készült, ez egy teljesen feldolgozatlan terület. Aztán volt egy botrányos történet, amikor az Artex megrendelésére az akkori Állami Pénzverde gyakorlatilag utánvereteket készített a Ferenc József és Horthy idején használt verőtövekről.

– *Ezzel párhuzamosan könyv készül a gyűjteményéről. Ez egy korszak lezárását jelenti?*

– Egy gyűjtemény akkor zárul le, ha meghal a gyűjtő.

– *Kívéve, ha a BAV-nál elárvereztetni a 48-as anyagát, mint ahogy ezt ön tette jó egy évtizeddel ezelőtt.*

Korniss Dezső: Szentendrei motívum IV, 1935
olaj, vászon, 90x45 cm

– Igen, de ez nem az az eset. Abban egyetérttek a könyvet összeállító Kieselbach Tamással, hogy ha ez a halálom után jelenne meg, nem az volna a hatása és értelme, mint ha már ma itt van. Abban viszont nem értek velük egyet, hogy ebben minden gyűjtői területemnek és viszámenőleg minden eladott régiségemnek szerepelnie kellene. Volt egy garasgyűjteményem, amit az MNB-nek adtam el. Nincs értelme rekonstruálni a valaha volt Nudelman-kollekciót – a régiséganyag például folyamatosan változott, mert volt, hogy egy képért el kellett adnom három órát. Gyakorlatilag a műtárgyak árából fedeztem a festményvásárlásaimat, így ezek néha csak pár hónapot tölthettek nálam.

– *Úgy hallottam, hogy mindig kívarta a főműveket, nem kötött kompromisszumokat. Mi volt a leg-hosszabb idő, amit képre várt?*

– Korniss Siremlékére 24 vagy 25 évet. Sok képre vártam sok időt. Van olyan, hogy az ember belefut valami-be, ami éppen eladó, az a legegyszerűbb helyzet. Van a gyűjteményemnek egy „fiatalabb” része is a festők újabb generációjától, de szisztematikusan, szép anyag egyelőre csak Köves Éva műveiből állt össze, a többiek-től legfeljebb két-három képet szereztem. Az utóbbi három-négy évet pedig az Iparterv-anyag kiegészítésével töltöttem, ebből a legutóbbi, Kieselbachnál rendezett kiállításon is láthattak jó néhányat a látogatók.

GRÉCZI EMÓKE

Cím nélkül – öt tételben

Formalista, politikus, személyes

Az idei biennále két kurátora, a brazil származású Adriano Pedrosa és a Costa Rica-i születésű amerikai Jens Hoffmann nemcsak egy látszólag semmitmondó címmel (Cím nélkül) indított, hanem számos találgatásra és kétkedésre adott okot azzal, hogy nem kommunikálta a résztvevők számát, és nem pufogatott nagy neveket a megnyitó előtt. Izgalmas felütésnek bizonyult, hogy a „biennálegyakorlatra” fitytyet hányva a teljes anyagot egyetlen helyszínre koncentrálták – az Isztambuli Modern Múzeum tengerparti épülete közvetlen szomszédságában található két hatalmas raktárpületbe – annak érdekében, hogy az élmény koncentrált legyen, és ne hasson rá közvetlenül a tízmilliós kozmopolita város intenzív jelenléte.

Nemcsak a sajtóban kapott elismerő kritikát, hanem már a megnyitó közönsége is üdvözölte az intelligens installálást, amely maga is alkotás: a japán építész, Ryue Nishizawa jegyzi, a kiállításdesign egyik nemzetközi sztárja. Hülámvas lemezekből építette meg a belső szerkezetet, az egyes terek között folyosókat hagyva, amelyek megkönnyítették a közlekedést és demokratikussá tették az értelmezést, hiszen nem volt „főcsapás” vagy irányított bejárási mód. A csupasz külső oldalak a dokképületre, a kereskedelemre, a szállításra utaltak, arra a szellemi transzferre, amelyet a biennále nemzetközi pezsgése jelent a Keletet és a Nyugatot szimbolikusan is összekötő Isztambulban.

Pedrosa a negyvenes éveit tapossa, független kurátorként számos kiállítás, biennále főződik a nevéhez és végeláthatatlan publikációs lista; alapítója a Programa Independente da Escola Sao Paulónak és Sao Paulóban is él. Hoffmann egy tízzsel fiatalabb, a Nyugati Parthoz kötődik, jelenleg a merész kiállításpolitikával operáló CCA Wattis Institute for Contemporary Arts igazgatója, de számos európai intézmény vezetői testületében is megfordult. Két éve pedig már közösen is bemutatkoztak a 2. San Juan-i Triennále kurátoraként, ahol ugyanazt a sémát követték, mint most Isztambulban: csoportos és egyéni kiállítások szövetét dolgozták ki.

Az idei rendezvény koncepciója is rendhagyó volt: nem egy teória vagy témamegjelölés köré épült, hanem a kurátorok egyfajta „műzsaként” Felix González-Torres alakját jelölték meg: „Munkássága egyszerre formalista és elkötelezetten politikus, mindamellett nagyon személyes.” Az 1996-ban AIDS-szövődményekben elhunyt kubai születésű, 1979-től New Yorkban dolgozó művész és melegjogi aktivista akkor lett világszerte ismert, amikor 2007-ben a Velencei Biennálén poszthumusz képviselte az Egyesült Államokat. Ez kései elégtétel volt, miután még életében, 1995-ben

Carlos Herrera: Cím nélkül, 2006–2011
objekt a Tökéletes hőmérséklet sorozatból

sikeres pályázata ellenére Bill Violát jelölték helyette. Négy évvel ezelőtt fontos gesztus volt, hogy egy olyan művész került az Egyesült Államok nemzeti pavilonjába, aki nyíltan bírálta a superhatalom offenzív külpolitikáját, valamint kiállt a szólásszabadság és az emberi jogok mellett. González-Torres nyelvezete a konceptualizmusban és a minimál esztétikában gyökerezett: hétköznapi tárgyakat, „talált” anyagokat emelt ki, és azokat evokatív hatásuknál fogva arra használta, hogy célratörően, de legtöbbször intim módon szóljon halálról, szerelemről vagy politikáról. Megkérdőjelezte a műalkotások lezárt voltát; bírálta a kiállítást mint pusztán bemutatási formát, igyekezett felbillenteni az alkotó és a publikum hagyományos alá- és fölérendeltségi helyzetét.

Pedrosa és Hoffmann öt témát jelölt ki (szerelem, halál, absztrakció, egymásnak feszülő történetek és országok, erőszak), így a biennále – kiindulópontként González-Torres öt cím nélküli művét választva – öt csoportos kiállítás köré szerveződik. Ezek további értelmezéseként 50 egyéni tárlatot rendeztek. Előbbiek szürkére festett falú, tágasabb térbe kerültek, és központi magként szervezik maguk köré a kisebb, fehér terekben az utóbbiakat.

Az Untitled (Passport) című válogatás arra a léthelyzetre utal, amely González (és a kurátorokat) is jellemezte: határátlépések, kisza-

kítottság, hazátlanság, ország- és otthonváltások. Mindez egyes államok polgárai számára természetes, könnyedén, egy útlevelel kiváltásával megléphető, ugyanakkor számos náció – így a biennále fókuszában lévő közel-keleti és dél-amerikai –, de a kelet-európai nemzetek képviselői számára is sokszor vágy marad csupán. 9/11 után az útlevelel azonban már nem jelképezi olyan egyértelműen a szabadságot és a „lehetőségeket”. Több munka is akadt, amely a világtérkép átrendezéséből vagy alternatív újra felmutatásából indult ki. Hank Willis Thomas „összetolta” az amerikai és az afrikai kontinenst, egy lehetséges másik fejlődési útvonalat mutatva fel az afrikai diaszpórának. Mona Hatoum munkájához egy hagyományos közel-keleti szimbólumot választott, a kézzel csomózott szőnyeget, amelyhez számtalan képzettársítás kapcsolódik (repülő szőnyeg, kizsákmányolt nők és gyermekek munkája, és mindenekelőtt: az iszlám vallásgyakorlat). Hatoum újraalkotta a világtérképet, eljátszva azzal a kérdéssel, hogy vajon a minta gazdagsága ellenére azonosítható-e a földrészek, hiszen az iszlám ornamentika a „nyugati szem” számára csupán burjánzó, jelentés nélküli dekorativitás.

Az Untitled (Ross) a legszubverzívebb válogatás. A név Ross Laycockra utal, González 1991-ben AIDS-ben elhunyt élettársára. A férfiak közti szerelem és erotika, a crossdressing,

a meleg szubkultúra viselkedésformái és az AIDS a világ számos országában tabutertület; s ez alól a vizuális művészet sem kivétel. A szekció leglátványosabb része Michael Elmgreen és Ingar Dragset munkája: egy szűk folyosón vezetik át a nézőt, amelynek mindkét oldalán több sorban 364 fekete-fehér fotót látunk, hétköznapi képeket kis keretben éppen úgy, ahogy polgári lakásokban az éjjeliszekrényen őrzik a család legfontosabb pillanatait és szereplőit. Itt azonban maguk és barátaik évek során felgyűlt közös emlékeit sorakoztatják fel, válogatás nélkül kiszolgálva a látogató voyeur hajlamait, sok esetben homofóbiába hajló kétértelműséggel. Carlos Herrera törzsi maszkokra emlékeztető objektjei közelebből szemügyre véve kulacsok, bicikliülések, sportcipők. Valamennyi genitáliákra emlékeztető tárgy, amely egyszerre hozza működésbe a maszturbációval kapcsolatos sztereotípiákat, illetve a férfi csapatsportok meleg asszociációit.

Az Untitled (Abstraction) a geometrikus absztrakció kortárs példáit sorakoztatja fel, és arra igyekszik választ adni, hogy a nem ábrázoló formanyelv milyen módon fogalmaz meg politikai tartalmakat vagy személyes témákat, testi folyamatokat.

Az Untitled (History) szekció a személyes és nemzeti történetírás, újraírás, felülírás és történelemtudomány mint mesternarratíva kérdését helyezi középpontba, és a török közelmúlt-ra, a XX. századi változásokra is kitér. A terem központi részén installálták Cevdet Ereks „hoszszú asztalát”, amelyen víztiszta plexiből készült vonalzókat helyezett el, a modern török történelem meghatározó évszámaival: ezek egyesek számára pozitív múltidéző hatással bírnak, más nemzetiségűeket szomorú eseményekre emlékeztetnek, de vannak, akik számára semmitmondó, véletlenszerű évszámok csupán. Ereks az „objektivitás” egyik letéteményesével, a világos, egységes mértékrendszer szerint mérő eszközzel mutat rá a történelem és a „tényszerűség” relativitására.

Az ötödik válogatás, az Untitled (Death by Gun) vonultatja fel a legtöbb dokumentarista munkát. Nyíltan foglalkozik erőszakkal, az elnyomással, a tömegmészárlással vagy a csendesebb, de sokszor felkavaróbb családon belüli erőszakkal. A mexikói Edgardo Aragón videomunkája családja történetét – viszonyát a szervezett bűnözéssel – leegyszerűsítve, szinte absztrahálva meséli el. Erőszak nincs a videóban, de a csendes jeleneteknek, az amatőr gyerekszereplők játékának így még erősebb a hatása azáltal, amit valójában nem látunk, de tudjuk, mit jelent. Ebben a válogatásban kapott helyet Polgár Rózsa II. világháborús relikviaként értelmezhető textilmunkája (Katonapokróc 1945-ből, 1980).

Az önálló kiállításra meghívott magyar résztvevők – Maurer Dóra, Kaszás Tamás és Loránt Anikó – szereplésével Spengler Katalin írása foglalkozik. *(Megtekinthető november 13-ig.)*

OLTAI KATA

Nemzetközi sajtóviesszhang

Bőségszaru, cím nélkül

Elmgreen & Dragset: Fekete és fehér naptár, 2009
installációsészlet

Hogy miért őket választották, arról az Art in America augusztus 26-i számában nyilatkoztak. Mint mondták, a biennálékon a szakma és a látogatók is rendszerint arra koncentrálnak, hogy fiatal művészekben lássák meg a jövő sztárjait, illetve kezdjék őket felépíteni. Ezért ezt a gyakorlatot megkérdőjelezve ők idősebb művészeket választottak a biennále arcáivá. Hitelesnek tűnik a kurátorok állítása, hogy tudatos szűkszavúságuk nem a marketingkoncepció része volt, hiszen valóban minden törekvésük arra irányult, hogy ezúttal ne egyes sztárok, ne a számtalan kiegészítő rendezvény, ne a házigazda város ne-

vezetességei, hanem maga a kiállítás, a bemutatott művek kölcsönhatása álljon a figyelem középpontjában. Persze azért PR-fogásnak sem volt utolsó ez a megközelítés; a sajtó valósággal meghonta Pedrosáikat bővebb információkért.

A megnyitó előtt a legtöbbször a The New York Times szeptember 14-i számában árulták el: elmondták, hogy mindketten a kiállításcsinálás azon iskolájához tartoznak, amely a műveket és a közöttük lévő dialógust helyezi a középpontba, olyan helyszínt választ, amely nem tolakszik a művek elé, és nem engedi azok téves interpretációját, továbbá felvállaltan politizál, de ezt nem dokumentarista jelleggel vagy politikai aktivista megközelítéséből teszi. Koncepciójuk azért indult ki Gonzales-Torres öt alkotásából, mert benne látták azt a művészt, aki a politikai témákat éppúgy esztétikai, vizuális élményt nyújtva ragadta meg, mint amikor személyes kérdéseket választott tárggyául. Ha tudjuk, hogy Gonzales-Torres volt a kiindulópont, akkor az Untitled is tartalmat nyer, hiszen a művész szinte valamennyi munkájának ezt a címet adta annak tudatában, hogy egy műnek más-más kontextusba helyezve vagy különböző korokban eltérő lehet a jelentése.

A kritikák nagy része telitalálatnak minősíti a kurátorok elképzelését, egyedül a svájci DRS

Edgardo Aragón: 1993, 2010
Puskapor, papír és 19 üres töltényhüvely, 78x56 cm

rádió terjedelmes riportjában megszólaló egyik szakember látta úgy, hogy az egy személyre fókuszáló koncepció egyúttal egyfajta felelősségátírtás is az adott művészre. Az öt műre épülő tematikus blokkok színvonalát a kritika összességében igen jónak, de nem teljesen homogénnek minősíti. A legerősebbnek általában az absztrakcióval és a személyes kapcsolatokkal, a szerelemmel foglalkozó fejezeteket tartják, ugyanakkor a „történel-

Magyar művészek önálló kiállításai

Absztrakció és Történelem

Az Isztambuli Biennále egyik kurátora, Jens Hoffmann az ACAX Nemzetközi Képzőművészeti Iroda Check-in Budapest vizitorprogramjának vendégeként jött Budapestre tavaly. Galérialátogatások és számos portfólió átnézése után Maurer Dórát és Kaszás Tamást hívta meg a kiállításra, mely a csoportos tárlatok továbbértelmezéseként ötven egyéni tárlatot mutatott be. A kubai–amerikai González-Torres öt művét használva kiindulópontként, az öt szekció közül (Abstraction, Death by Gun, History, Passport, Ross) Maurer Dóra az Absztrakció, Kaszás Tamás a Történelem címűbe került; mindketten egyéni kiállításra kaptak meghívást. Kaszás Tamás és alkotótársa, Loránt Anikó nyolc nap alatt építették fel térinstallációjukat Isztambulban.

Maurer Dóra a hetvenes években készített sorozatokat, összesen harmincegy művet állított ki. A kurátorokat munkásságának erős gondolatísága, a konceptualizmushoz kapcsolódó természet közelsége és a minimál geometriához való kötődése ragadta meg.

Az Isztambulban bemutatott Maurer-művek fotók, illetve a fotómédiummal végrehajtott kísérletek, két személy által egyszerre ugyanazon a terpen másfelé nézve elkattintott, valamint mozgás közben készített fotográfiák. Másik részük a grafika technikai lehetőségeivel foglalkozik, melyeket Maurer grafikai biennálékra készített a hetvenes

Kaszás Tamás–Loránt Anikó: PANGEA, 2011, installáció

években. E művek főként a mozgás, az eltolás-eltolódás, az eredeti és a másolat problematikájával foglalkoznak. A Hét fordulat I–VI. című fotósorozat a biennále egyik legismertebb műtárgya lett, reprodukciója az egész világot bejárta. A hetvenes években egy szimpózium alkalmával készült az olaszországi Varesében, melyre Maurer Francesco Morandini hívta meg. A rendezvény végén minden résztvevő készített egy 20x20 centiméteres munkát ajándékba az olasz művésznek. Maurer Dóra saját fotóját és egy fehér lapot felhasználva hozta létre művét, amelyen itthon tovább dolgozott. A fotót forgatva született a Hét

fordulat, mely a művész matematikai érdeklődésére is jellemző, s távoli előképe William Wegman korai hetvenes évekbeli fotósorozatai között kere-sendő. Egy téglalap és egy négyzet küzdelméről szól az Elrejtett struktúrák hat darabja; a rézkarc technikai lehetőségeit vizsgálja a Nagyon magasról leejtett lemez és a Lemez átmaródása; egy üvegdo-boz belsejéből készített panorámafelveteleket dokumentál a Rajzolás kamerával című sorozat.

Maurer Dóra: Hét fordulat I–VI, 1979–2011, silver print, 20x20 cm, ed5, a Vintage Galéria jóvoltából

Kaszás Tamásra a Ludwig Múzeum gyűjteményében lévő Szélessávú Faliújság című munkája irányította a kurátorok figyelmét. Olyan művet kerestek, melyben a politika vagy szociális téma mellett a vizualitás is fontos szerepet kap. Adriano Pedrosa egy konkrét tematika mentén helyspecifikus munka elkészítésével bízta meg a művészt. A PANGEA – Szemléltetőeszköz történelmi tudatossághoz című alkotás – Kaszás más műveihez hasonlóan – a szocialista rendszer jellegzetes rekvizitumát, a faliújságot idézi. A lécekből összeállított térinstalláció ezúttal több irányból körbejárható faliújságrendszerként valósult meg. A faszervezetbe polcokat, digitális képernyőket építettek a művészek, melyeken grafikákat, zászlókat, objektumokat és animációs filmeket jelenítettek meg. A terem közepén álló installáció térelemeit a helyszínen, diáképek segítségével iskolai táblákra készített krétarajzok kapcsolták össze. A mű egyfajta ideabazár benyomását kelti, melyet egy közösség tagjai használnak ötleteik, üzeneteik közlésére.

A címadó Pangea a paleozoikum és mezozoikum korszakokban, mintegy 250 millió évvel ezelőtt létezett szuperkontinens neve, amelyből a lemeztektonikai mozgások következtében kiváltak a mai kontinensek. Kaszás és Loránt a kétezres évek eleje óta többször dolgoztak már együtt, közös műveikben a szemléltetőeszköz visszatérő elem. A történelmi tudatosság általában a történelem ismeretét jelenti, ami hozzásegít a korábban már elkövetett hibák elkerüléséhez. Kaszás általánosabban használja a fogalmat. Művében a történelem vizsgálata, a történelmi szimbólumok átszabása, újragondolása mellett az archaikus életmódokat kutatja, melyek a civilizációt fenyegető veszélyek elkerülésének lehet-

A török sajtó nagy terjedelemben, de inkább leíró jelleggel, kevésbé kritikus megközelítésben foglalkozott az eseménnyel, érthető módon elsősorban a nagyszámú török, illetve közel-keleti művészre fókuszálva. A Hürriyet nemzetközi kiadása ugyanakkor az egyéni tárlatok mintegy tíz nevét tartalmazó felsorolásában a helyi művészeket is megelőzve elsőként említi Maurer Dórát. Végezetül feltétlenül szólnunk kell arról, hogy a biennálén szereplő magyar művészek, Maurer Dóra és a Kaszás Tamás–Loránt Anikó duó munkái nemcsak a helyszínen, hanem a nemzetközi sajtó beszámolóiban is pozitív fogadtatásra találtak. Maurer némi helyzeti előnnyel indult, hiszen műveinek reprodukciói már a megnyitó előtt a sajtó rendelkezésére álltak. Hét fordulat önarcképe a biennále egyik emblémájává vált, de több más kiállított munkáját is reprodukálták, többek közt az Art Newspaperben, az Art Forumban, az Art Agenda honlapon és az artnet német nyelvű honlapján. Az Art Agenda az egyik legjobb kuratori teljesítménynek tartja a kölcsönhatás megteremtését Maurer 1977-es Rejtett struktúrák-sorozata és Renata Luca 2003-es geometrikus installációja között. Ugyanez a honlap a biennále „legemlékezetesebb felfedezései” között említi a magyar művész munkáit, s párhuzamot von Maurer szereplése és a cseh Jiri Kovandának a 12. Documentán történt kiugrása között. Az artnet.com Kaszásék projektjét – szerb, izraeli és török művészek alkotásai mellett – ugyancsak a figyelmet érdemlő munkák között említi.

E. P.

séges alternatívájaként jelennek meg. Isztambulban kiállított alkotása ismét egy újabb montázs korábbi, azonos témacsoport köré rendezhető művekből. A PANGEA szoros kapcsolatban áll Kaszás korábbi munkáival, a Ludwig Múzeumban található Faliújság mellett a Székesfehérváron ősszel bemutatott Szemléltetőeszköz, és az Irokéz Gyűjteménybe került Kétéltű című installációjával (társalkotó: Loránt Anikó), amely je-

lenleg a MODEM-ben, és a Megamenedék című kiállítással, mely a Kisteremben tekinthető meg (írásaink a 10. és az 5. oldalon).

A biennálén való részvétel olyan szakmai elismerést jelent, melyet az egész világon komolyan vesznek, respektálnak. Maurer Dóra az elmúlt időszakban több felkérést is kapott, hogy készítse el a hetvenes évekbeli műveit sokszorosítható formában. Tapasztalata szerint a hetvenes évek művészete, ezen belül a minimalizmus iránt egyre nagyobb a nemzetközi érdeklődés. A lengyel Dominik Art Projects galéria és alapítvány először 2009-ben hívta meg kiállítani Krakkóba, ahová most ismét meghívást kapott két tárlatra, melyek a hetvenes évek és a jelen magyar képzőművészetét mutatják be Maurer Dóra és Petrányi Zsolt válogatásában. Maurer Dóra kiállítóként többek között Erdély Miklós, Molnár Vera, Gáyor Tibor, a Kis Varsó és Kaszás Tamás műveinek társaságá-

ban vesz részt a bemutatkozáson, mely november 14-től december 23-ig látható. A Dominik Art Projects önálló katalógust is készít Maurer korai munkáiból. A Vintage Galéria közvetítésével Maurer Dóra, Attalai Gábor és Szombathy Bálint korai fotóműveit Matthew S. Witkovsky, a The Art Institute of Chicago kurátora beválogatta a december 13-án nyíló Light Years: Conceptual Art and the Photograph, 1964–1977 című átfogó nemzetközi tárlat anyagába, melyben többek között Ed Ruscha, Bruce Nauman, John Baldessari, Eleanor Antin, Sigmar Polke művei is szerepelnek majd. A Vintage a novemberi Paris Photo vásáron is kiállítja Maurer Dóra munkáit, közöttük a Hét fordulatot is. A művészete iránti érdeklődésre jellem-

ző, hogy októberre meghívást kapott New Yorkba a MoMA fluxuskollekciójának kurátoraitól, akik a gyűjtemény kiállításának újrendezésére, továbbá többnapos előadás-sorozatra kérték fel.

Kaszás Tamás elnyerte a Smohay János Alapítvány idei díját, ehhez kapcsolódott székesfehérvári kiállítása (Műértő, 2011. október). Júniusban a Kisterem a Liste művészeti vásáron mutatta be Bázelen, ahol a jól értesültek már tudtak arról, hogy a művész szerepel az Isztambuli Biennálén. Több kisebb grafikáját is megvásárolták, valamint elkel egy korábbi installáció részeként ismert jelentős műve is, amelyet egy holland magánalapítvány az ING privát banki tanácsadójának javaslatára szerzett meg gyűjteménye számára. Az ínség eledele című, Loránt Anikóval készített installációja a már említett krakkói kiállításon látható.

SPENGLER KATALIN

CSÓK ISTVÁN ANTIKVITÁS

ÁRVERÉSI ÉRTESÍTŐ

Galériánk ez év őszével kezdődően kéthetente aukciót rendez.

Kínálatunkban megtalálhat olyan egyedülálló tárgyakat, amelyek eddig a piacon ritkán fordultak elő és minden gyűjtemény reprezentatív darabjaivá válhatnak.

Lornyon francia, XIX. sz. közepe, 8,5 cm 40 000 Ft	Ezüst bababútor XIX. sz. közepe, holland, 150 gr 24 000 Ft	Táncrend XIX. sz. vége, francia, 6,5 x 10 cm 14 000 Ft	
Ezüst vinaigrette francia, XIX. sz. eleje, 3,5 x 2 cm 19 000 Ft	Ezüst dzsemes tálka francia, 1850 körül, 319 g, 21 cm 85 000 Ft	Parfümös üveg 1800-as évek második harmada, francia, 7 cm 19 000 Ft	Úti óra 1900-1910. körüli, francia, svájci szerkezettel, 3,5 x 3 cm 60 000Ft

Tematikus és kamara árveréseinkre a felvétel folyamatos.

A kiállítás és az árverés helyszíne:
CSÓK ISTVÁN ANTIKVITÁS
1052 Budapest, Váci utca 31/A.

Elérhetőségeink:
06-1-318-2862, info@csokantikvitas.hu, www.csokantikvitas.hu

LP Foto, Stockholm; Dorotheum, Bécs; Breker, Köln

Adatverseny

A fotótechnika-történet és a régi fényképek iránt érdeklődők idén ősszel hét európai városban megrendezett árverésen vehetnek részt. A nyomtatott katalógusok mellett online is lehet tájékozódni: egyfajta adat-közvetíteli verseny alakult ki, kiegészítve az árverési időpontok meghatározása körüli vetélkedést. Előfordulhat, hogy aki az utolsó aukciót várja, utólag megbánja, hogy az elsők nem vett meg egy tételt, mert az a további árverések eredményeihez viszonyítva nem is bizonyult túlságosan drágának.

A sort a stockholmi LP Foto 39. fényképezőgép-aukciója nyitotta. Tíz, főleg V. Gusztáv Adolf svéd király életének jeleneteit ábrázoló régi fénykép után 629 tételnyi kamera került kalapács alá. A választék a korábbi árveréseiken megszokott színvonalú volt, így például az 51 tételnyi Zeiss fényképezőgépet és tartozékokat a korabeli konkurens, a wetzlari Leitz cég 228 Leicája ellenpontosztta.

A 27 tételes Rollei-kínálat az élénk kereslethez és a konkurencia ajánlatahoz képest jelentős volt, Hasselblad fényképezőgépből pedig 89 tételnyi volt a választék. A Hasselblad tekerescsfilmes, tükröreflexes fényképezőgépet 1948 októberében mutatták be New Yorkban. Az első, 1600-as modellből csupán 2859 példány készült. Az 1952-ben megjelent, sikeresebb 1000F-ből már 10 395-öt gyártottak. Egy külsejét tekintve jó állapotú, de zárhibás 1600-as Hasselblad ezúttal 1800 svéd koronáért kelt el (1 korona 34 forint), míg a négy darab 1000F ára 2500 és 4000 korona között szóródott – az állapot és a tartozékok függvényében. A Rolleiflexek közül egy zárhibás, 3,5-ös objektíves, 1958-as modellhez már 1300 koronáért hozzá lehetett jutni. Három darab 2,8-as Planar objektíves Rolleiflex kissé karcos vagy ragasztáshibás objektívvel 3600–4200 közötti áron váltott tulajdonost, míg a kifogástalan állapotúért 7700 koronát kellett fizetni. A leütési árat a gyűjtői-használati hozzáállás is alakítja: ha a jó állapotú, tetszetős küllemű fényképezőgép a vitrin polcán áll, nem túl nagy probléma, hogy három-négy jókora karc található az objektívjén – míg a használóknak az ilyen sérülések gondot okoznak.

Stockholmban 1900 koronáért lehetett 1954-ben gyártott Leica III-f-et vásárolni, míg az 1936-os, szintén kisfilmes, távmérős japán Canon ára 76 ezerig kúszott fel. Ebben a kategóriában akadt két magyar induló is: az 1958-as Mometta II-es 800, az 1961-es Mometta III-as 1000 koronát ért meg vevőjének. A három magyar Pajtás fényképezőgépet tartalmazó tétel 700 koronáért kelt el.

A Dorotheumban szeptember 27-én rendeztek árverést plakátokból, film- és fotótörténeti érdekességű fényképekből. A 420 tétel között 7 magyar vonatkozású szerepelt, ezek leütési árai 105 és 250 euró közé estek.

A Breker október 1-jei kölni régifényképezőgép-árverésén a 815 tétel között 22 tétel fénykép, 105 tétel Leica, 70 filmezéssel kapcsolatos tárgy, 62 képnézéssel kapcsolatos eszköz mellett 35 távmérős Contax várt vevőre. Különlegesség volt az a 34 tétel, amely Alexander Schulz 2003-ban megjelent 110 oldalas fotótörténeti könyvéhez kapcsolódott. A szerző közreadta a drezdai Zeiss Ikon cégnél 1949-től Contax S néven gyártott kisfilmes, pentaprizmás, tükröreflexes fényképezőgép történetét. Kitért a „magyar kapcsolatra” is: a keletnémet gyártású, a vízszintes betekintést pentaprizmával elsőként lehetővé tevő Contax S tervezésén Drezdában ugyanakkor dolgoztak, amikor Budapesten Dulovits Jenő a Duflexen, illetve annak Reflex S nevű változatán. A könyvben illusztrációként szereplő fényképezőgépek kalapács alá kerültek Kölnben: a 303-as gyártási számat viselő Contax S például 3934 eurót hozott.

A Michel Auer 1984-es fotótechnika-történeti munkájában bemutatott, távcsővel egybeépített francia fényképezőgépet Octave Nicour tervei alapján 1866-ban Geymet és Alker gyártotta Párizsban. A szakértő közönség számára jól ismert kamera 36 890 euróért kelt el.

Brekeréknél a minimális licitlépcső 5 euró. Ezúttal több olyan tétel is akadt, amelyiknél előre nem jelölték meg a kikiáltási árat. Egy tucatnyi fényképezőgép alakú játékos tárgy a becsérték duplája felett, 196 euróért kelt el. Két tétel vevője jól járt: három, a XIX. század elején gyártott sötétkamralámpát és nyolc modern fotótörténeti könyvet egyaránt 5 euró+jutalékért (tehát 6,15 euróért) vihettek haza.

A 2,8-as Planar objektíves Rolleiflexért 633 eurót kellett fizetni; egy másik tétel vevője viszont 614 euróért hét Minoltát vehetett birtokba. Már 147 euróért lehetett távmérős, 1950-es évekbeli Canont kapni, és a mindig drágább távmérős Nikonhoz ezúttal csak 98 euróba került a kifogástalan állapotú 135 mm-es teleobjektív.

Négy Sinar műszaki fényképezőgép-tétel alig hagyta el 200 euró körüli kikiáltását, két Linhof viszont meghétszerezte 260-as indulóárát. A térhatású mozi egyik feltalálója, Mortimer Marks (1912–2006) hagyatékából származó eszközök, kamerák, előtétek 4180 euróért kerültek új gazdájukhoz. Jules Duboscq 1870-ben készített képtorzító-képnéző dobozáért, a grimatoscope-ért 14 756 eurót kellett fizetni, míg az 1955-ös japán revolverkamera ezúttal 4918 eurót ért meg valakinek.

Óvatosak voltak viszont a vevők a XIX. század végén készített, korábban jóval kelendőbb favázás fényképezőgépekkel; 300 euró körüli ársávjuk azt jelzi: ezeknél érvényesült a legjobban a más aukciókra tekintő hatástényező. November végén, a Dorotheum, a WestLicht és a Rahn mintegy 3000 tételt felkínáló aukciói után kiderülhet, hogy valós-e ez a feltételezés, vagy egyfajta átrendeződés kezdődött el a régi fényképezőgépek piacán. Kiderülhet az is, hogy ezentúl a jó állapotú, de alacsonyabb árfekvésű régi eszközöket még aukción sem lehet jó áron értékesíteni, mert a fizetőképes kereslet inkább a drágább eszközök felé fordult.

FEJÉR ZOLTÁN

Nemzetközi műkereskedelmi fórum Barcelonában, 2011. szeptember 9–12.

Beszélgető galeristák

Talking Galleries címmel első ízben rendeztek konferenciát kereskedelmi galériák vezetőinek Barcelonában. A rendezvényen több mint 200 vendég – köztük 150 galériatulajdonos – vett részt 20 különböző országból. A legtöbben Spanyolországból érkeztek, de a nyugat-európaiak mellett jelen volt amerikai, brazil, indiai, dél-afrikai, szerb, román, ciprusi és magyar delegált is – e sorok szerzője a Kortárs Galériák Egyesületének képviselőjében vett részt a konferencián. Az előadók között felszólalt galériaigazgató, közgazdász, újságíró, kurátor, műgyűjtő, kritikus és múzeumigazgató, az eseménynek a MACBA kortárs-művészeti múzeum adott otthont.

A szimpózium legaktuálisabb témáiként szó esett a kortárs galériák új szerepéről a változó műtárgypiacon, a művészeti vásárok jövőjéről, a művészeti világ globalizációjáról, valamint a gazdasági válság és az internet piacra gyakorolt hatásáról. De területekre kerültek olyan kérdések is, mint például a művész, a gyűjtő és a galériás kapcsolata vagy a galériatulajdonosok gyűjteményépfítése. A jelenlegi helyzet feltérképezése és megvitatása mellett a panelbeszélgetések során az előadók és a résztvevők jövőbeli stratégiákat is megkíséreltek felvázolni.

Az ötletgazda Lluçia Homs korábban maga is galériatulajdonos és vásárszervező volt, jelenleg a konferenciát rendező La Fabrica nevű barcelonai kulturális projekteket menedzselő cég munkatársa. A rendezvény partnerének sikerült megnyernie a zömmel nyugat-európai egyesületeken keresztül több mint 2000 galériát képviselő Federation of European Galleries Associationt (FEAGA – Európai Művészeti Galériák Szövetsége), amelynek egyetlen kelet-közép-európai szervezetként a magyar Kortárs Galériák Egyesülete is tagja.

A jelenlegi műtárgypiaci helyzetet a brit Georgina Adam, a Financial Times és az Art Newspaper szakújságírója összegezte. A legfrissebb adatok szerint a világon több mint 400 ezer műkereskedő működik, de a globális piac tavalyi 22 milliárd eurós forgalmának több mint a felét a galériák kevesebb mint 2–5 százaléka bonyolította. A kisebb galériák tevékenysége mindenütt küzdelmes, és a hangjukat is nehezebben hallathatják, mint az aukciósházak és a megagalériák. Az angol terminológia alapján a „mega” vagy „branded” dealernek nevezett galériákról – ilyen a Gagosian, a Pace vagy a Hauser & Wirth – sok szó esett a konferencián, amelynek résztvevői nagyrészt a kisebb, feltörekvő szegmensből kerültek ki. Az előadók – mint például a New York-i Casey Kaplan, a zürichi Victor Gisler vagy a Berlinben és Stockholmban is működő Claes Nordenhake – zöme közepes méretű, „mainstream” galériát képviselt.

Adam az egyik legveszélyesebb jelenségnek a polarizációt tartja. Ez a piaci tendencia nemcsak a galériák, hanem az aukciósházak, a művészeti vásárok, sőt a gyűjtők körében is mindinkább érvényesül. A „mega”-gyűjtők még vagyonosabbak lesznek, visszaszorítva a közepes tőkeerővel rendelkező magángyűjtőket, egy-szersmind gyengítve a középfronton működő galériák pozícióját. A vásárok a galériák számára egyszerre jelentenek lehetőséget és – a növekvő költségek miatt – kihívást. Adam pozitív jelenségnek látja a műtárgypiac fejlődését, amelyre a 2009-es gazda-

sági válság sem volt jelentős hatással: kevés galéria zárt be, és a piac hamar visszaállt a 2008-as szintre.

A globális műtárgypiacon zajló egyik legmarkánsabb folyamat Kína előtörése. Míg 2006-ban az Egyesült Államok 46 százalékos piaci részesedéssel állt a vezető helyen, megelőzve a 27 százalékot magának tudó második Nagy-Britanniát, Kína részesedése ekkor még csak 5 százalékos volt. Bár az Egyesült Államok az Arts Economics 2010-es adatai szerint még megőrizte első helyét, a részesedése 36 százalékra esett vissza, Kína pedig már 23 százalékot szakított ki a globális műtárgypiac tortájából, és már maga mögé utasította a korábbi második helye-

deke a minőség és a magas szakmai színvonal, a vásárszervezőké a siker és a magas árbevétele.

A galériák nemzetközivé válásának stratégiájáról, titkairól nem sokat árultak el a felszólalók – ilyenek valószínűleg nincsenek is. Janelle Reiring, a New York-i Metro Pictures galéria tulajdonosa a kitartó, szisztematikus munkában hisz. A feltörekvő galériáknak első körben a kisebb vagy szatellitvásárokat javasolja, hiszen ebben a szakmában is érvényes a learning by doing, a „csinálva tanulás”: a fejlődés egyes lépcsőfokait nem lehet kihagyni. Gregor Podnar szerint pedig fontos, hogy mindenki megtalálja a maga piaci rését – az ő esetében ez a közép-európai művé-

Helga de Alvear spanyol galériatulajdonos bemutatja gyűjteményének legújabb darabját Aj Vej-vej-től

zetet. A kínai mellett ma a brazil számít a legdinamikusabban fejlődő műkereskedelmi színtérnek. A panelbeszélgetésben Robert Tornabell, az ESADE Business School professzora úgy nyilatkozott, hogy jelenleg befektetési célból közép- és hosszú távon a legjobb döntés műtárgyat vásárolni, az arany csak a második helyen következik. Georgina Adam szerint is a művészet lett a gazdagok új pénzneve.

A kereskedelmi galériák szerepét a nonprofit szférával való összehasonlításban is egyértelműnek látták az előadók. A friss, új kortárs művészetet a galériák mutatják be először, ők az úttörők a művészek felfedezésében, a kockázatvállalók, a kutatók – de néha „cápák” is. Kapcsolatuk a művészekkel – az intézményekkel ellentétben – hosszú távú, ezért művész és galériás közt óriási a jelentősége a kölcsönös bizalomnak. A galériák új funkcióinál Casey Kaplan a közösségre, a szcénára gyakorolt hatást is hangsúlyozta. A szakma komplexitásának érzékeltetésére Claes Nordenhake ironikusan 20 olyan foglalkozást nevezett meg, amelynek színterén egy jó galériában egyesülnie kell, ilyen többek közt a könyvelő, a fotós, a grafikus, a tolmács vagy a pszichológus. A mindennapokban gyakran éppen a klasszikus kereskedői szerep szorul háttérbe.

A művészeti vásárok szerepét továbbra is jelentősnek ítélik, mert csak a megavásárok (Art Basel, Frieze) képesek felvenni a harcot az aukciósházakkal. Sikerük szempontjából fontos, hogy megfelelő identitással rendelkezzenek. Victor Gisler szerint – aki 12 évig volt az Art Basel zsűrijének tagja – problémát jelenthet, hogy a szervezők általában kevésbé értenek a kortárs-művészethez, sokkal inkább az eseményszervezés szakértői, így komoly az ellenérdekeltség. A galeristák ér-

szet volt. Általánosságban az is elmondható, hogy a perifériákról gyakran könnyebb koncentrálni az erőket, és gyorsabban elérhetők nemzetközi sikerek, mint a centrumokból.

A konferencián elhangzottak konklúziójaként elmondható, hogy a galériázás nem hasonlítható más üzleti vállalkozásokhoz, mert a személyes kapcsolatok szerepe kulcsfontosságú. Ugyancsak egyetértés mutatkozott abban, hogy a művészet iránti szenvedély fontosabb az anyagi erőforrásoknál – ez a lelkesedés közös mindazokban, akik művészzettel foglalkoznak. A művészetszerezőknek, majd műveket birtoklóknak hosszú utat kell megtenniük, mire a nemzetközi terminológia szerint gyűjtőknek lehet nevezni őket, és az általuk megvásárolt műtárgyak gyűjteménnyé állnak össze. A túlélés érdekében a galériásoknak is alkalmazkodniuk kell a globalizációhoz, ugyanakkor a kisebb kiállítások szépségét és a helyi szcénák gondozását és fejlesztését sem szabad elhanyagolniuk. A galériák rendkívül fontos értéket teremtenek minden ország és régió kulturális közege számára, ezért is kell felhagyniuk a vetélkedéssel, hogy erőiket egyesítve működhesenek együtt mind a lokális, mind a nemzetközi műtárgypiacon. Mivel az államok egyre kevesebb pénzt fordítanak a nonprofit szférára, a galériák jelentősége óriási, és a jövőben további felértékelődésük várható.

A szervezők és a meghívottak egyaránt sikeresnek ítélték az összejövetelt, és már be is jelentették a 2012-es folytatást, amelyet kétszer ennyi résztvevővel és még szélesebb körű tematikával képzelnék el. Az előadások és beszélgetések felkerülnek a honlapjukra (<http://www.talkinggalleries.com>), és folyamatban van az összegző kötet megjelenítése.

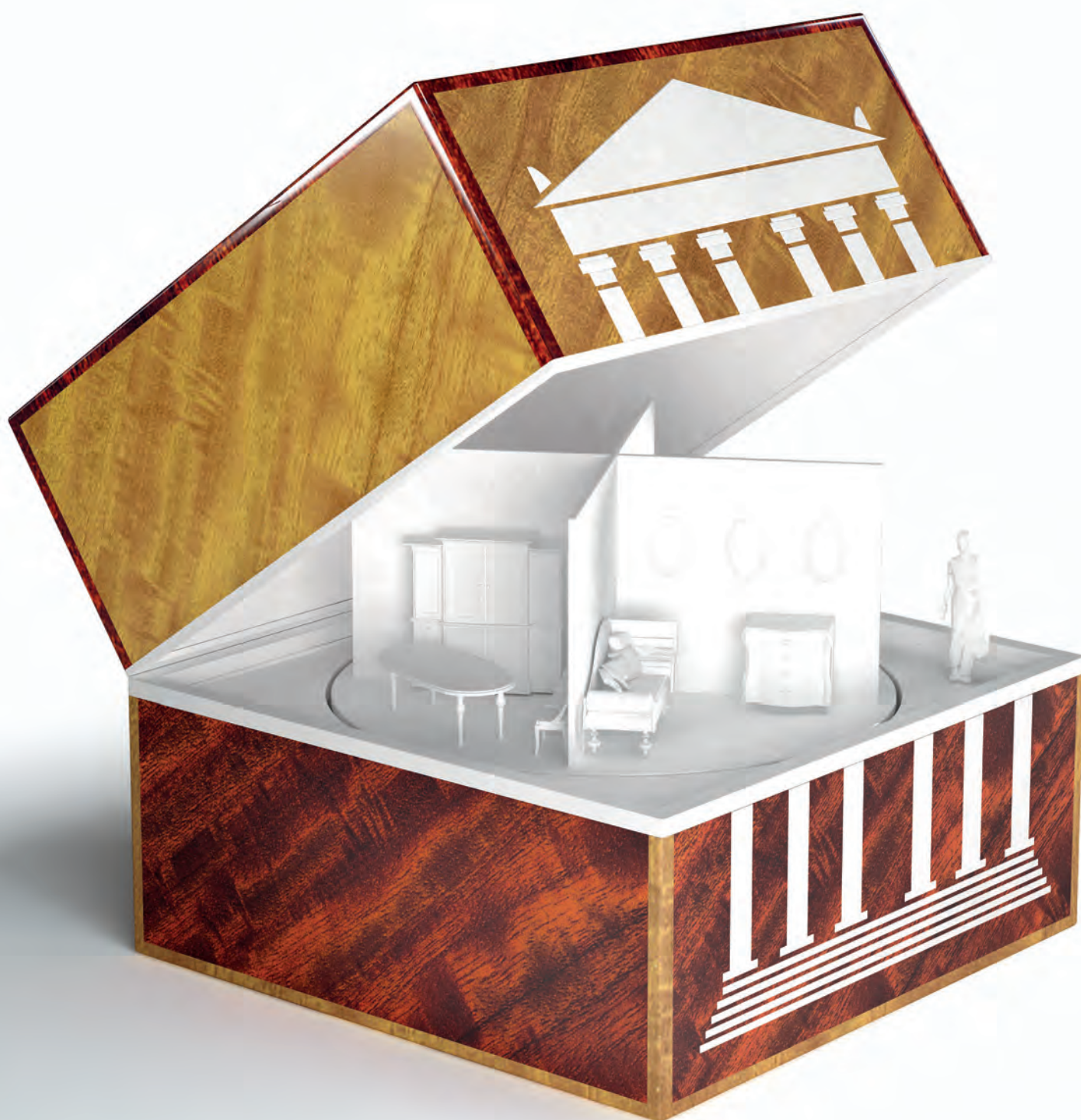
MOLNÁR ANNAMÁRIA

ANTI KENTERIŐR

XV. MAGYARORSZÁGI RÉGISÉGKIÁLLÍTÁS ÉS VÁSÁR

2011. december 1-4. Néprajzi Múzeum

Médiatámogatók:

Partnerek:

Fővédnök:

Dr. Bánáti János, a Magyar Ügyvédi Kamara elnöke.

www.antikenterior.hu

Frieze Art Fair 2011, London

Konzervatív fordulat?

Christian Jankowski: The Finest Art on Water, 2011

Foto: Polly Bralen, Courtesy of Polly Bralen / Frieze

Idén a 9. Frieze Art Fairt a vásár további terjeszkedésének híre előzte meg. Eszerint tavasszal New Yorkban is megjelenik, jövőre pedig egy új, Frieze Masters nevű szekcióval és további 70 galériával bővül majd ki, és a kortárs képzőművészet mellett régi mesterek művészetét is felvonultatja – „kortárs perspektívából”.

A Frieze rendíthetetlen növekedése első ránézésre a jelen gazdasági légkörrel szembeszegülő bátor gesztusként is értékelhető. Az idei vásár tanulságainak mérlegelése után viszont világossá válik, hogy az új területek meghódítása a vásár fenntarthatóságának alapfeltétele, amit sokan egyben a jelen politikai és gazdasági helyzetet jól tükröző, kényszerű és keserű konzervatív fordulatnak látnak a kortárs művészeti piacon.

Míg egyesek a korábbi megnyitókorról ismert fényűzést, a ládászámra folyó ingyenpezszt hiányolták, mások a vásár zsúfolt jellegére panaszkodtak: a galériák kisebb standokra szorultak vagy a megszorított képest több művészt próbáltak egyszerre kiállítani. Szintén feltűnő különbség volt, hogy a fiatalabb generáció és az experimentális munkák a korábbi évekhez képest az idén még kevésbé uralták a mezőnyt. Ezzel egybeesve az ez évi eladások jellemzően a kortárművészet nagyjainak és klasszikusainak kedveztek, jóval csekélyebb esélyt hagyva a kevésbé ismert, és így a befektetés szempontjából nagyobb kockázatot jelentő fiatalabb művészeknek és az őket képviselő kereskedőknek.

A rendezvény területén osztogatott The Art Newspaper, illetve a Financial Times Frieze-nek szentelt száma lelkesedéssel üdvözölte a vásár idei kiadását, konzervatív irányba való el-

tolódását azonban mindkét magazin kiemelte: az FT hosszasan elemezte a festészeti műfaj előtérbe kerülését, míg a The Art Newspaper címlapja – Never mind the politics (Ne törődjünk a politikával) – az explicit aktuálpolitikai indíttatású műveket hiányolta a standokról. Más kérdés, hogy egyébként mit is jelent és mennyiben lehet politikai egy műalkotás a művészeti vásárok keretein belül. Elgondolkodtató, hogy a cikkben pozitív példaként említett „politikai művészet” – a vásáron kevésbé fellelhető – példái mind a Közel-Kelet, illetve a volt kelet-európai blokk államaiból származtak, ami valójában tovább erősíti és pontosan kiszolgálja a nyugati piacnak az adott régiókra vonatkozó fantáziáját és elvárásait. Ennél is aggasztóbb azonban, hogy a magyar kortársak az elmúlt évek trendjét követve idén is teljességgel hiányoztak a vásárról.

A 2011-es Frieze Projects ismét Sarah McCrory igazgatóásával került megrendezésre, hét új „helyspecifikus” projekttel. Ezek a vásár általános hangulatát tükrözve a megszokottnál szerényebb méreteket öltöttek, és meglepő módon szinte láthatatlanná váltak: fizikai értelemben is a vásár periferiájára sodródtak. A rotterdami művészpáros, Bik Van der Pol installációja és nonstop performansza – egy gigászi méretű, mechanikus eredményhirdető táblán folyamatosan váltakozó üzeneteivel – az előadóterem bejárata mellett, egy kevésbé látható és nehezen meg-

közelíthető átjáróban kapott helyet. A Frieze gyorséttermei mögött, egy elkülönített black boxban állították ki Pierre Huyghe Recollection című álomszerű akváriumi installációját (Emlékezés, 2011), míg a sátor egy másik eldugott sarkában volt fellelhető a Lucky PDF művészcsoport élőben követhető tévéadásainak stúdiója és a Peles Empire összművészeti alkotásként installált vodkabárja is, ahova a vásár négy napja alatt több mint 50 fiatal londoni művész kapott meghívást performanszok, kísérleti tévéadások, videoklipek és interjúk formájában. A dél-londoni artist-run galériákból már jól ismert Lucky PDF nem volt teljes újdonság a helyi közönségnek, hiszen az elmúlt évben kevésbé underground helyszíneken (mint például a Barbican Art Gallery) is láthatók voltak, az abszurd tévéperformansz mégis szo-

katlanul és frissítően hatott a Frieze környezetében (a felvételek online is elérhetők a Frieze Foundation honlapján). A performatív elemek a Frieze Projects többi résztvevőjének munkáiban, Oliver Laric filmjében, Laure Provust a vásár különböző pontjain elhelyezett installációiban, Cara Tolmie hanginstallációiban és Christian Jankowski „galériastandján” is központi szerepet játszottak. Jankowski látványos és humorosnak szánt, ám annál kiábrándítóbb installációja (The Finest Art on Water – A legszebb vízi művészet), a nonprofit – és nem mellékesen közpénzekből finanszírozott – Frieze Projects vizszo- szatéró témáját, a művészet piaci értékének kérdését és paradoxonját kérdőjelezte meg: egy hagyományosnak tűnő standon egy luxusjachtot állított ki, amelyet „egyszerű” motorcsónaként félmillió euróért, míg „műalko-

tásként” 25 százalékkal drágábban kínált. (A jacht a vásár napjai alatt nem kelt el.)

Míg Jankowski kritikája a Frieze Projects nyolcadik kiadásának perspektívájában meglehetősen leegyszerűsített és ellentmondásos, addig a köz- és magánszféra kapcsolatának autentikusabb találkozása az In the Public Eye (A nyilvánosság előtt) projekt. Az ICA, a Whitechapel Gallery, a Serpentine, a Studio Voltaire és a Chisenhale Gallery közös fundraising akciója (egyedi, kis példányszámú nyomatok árusítása) teljesen új jelenség a Frieze-en. A vásár megfoghatkozott „nonprofit” programjai, az auditorium előadásainak megcsappant száma és a kisebb léptékű művészeti projektek mellett szimptomatikusan jelzi az állami támogatások fokozatos, egyre drasztikusabb megvonását, illetve a magántőke közintézményekbe való becsatornázásának egyre növekvő szükségét. Konzekvenciaként levonható, hogy a Frieze-nek – mint egy egykor dinamikus fejlődő globális művészeti piac szüleményének – ma az adott gazdasági és politikai változások tükrében új kihívások és feltételek között kell helytállnia.

Biztató jel azonban a rendezvény helyi, londoni szcénában betöltött katalizátorszerepe, a párhuzamosan futó nem mainstream vagy kisebb, specializálódott kortárművészeti vásárok évről évre növekvő száma, illetve a város kereskedelmi és nonprofit kortárművészeti intézményeinek a Frieze-zel összehangolt kiállításmegnyitói és egyéb kapcsolódó programjai, amelyek változatosság és minőség tekintetében idén minden korábbit messze felülmúltak.

STEIERHOFFER ESZTER

Power 100

Idén ők a legbefolyásosabbak

A Power 100-at, a nemzetközi kortárművészeti piac meghatározó szereplőinek legismertebb és minden évben szenvedélyes vitákat is kiváltó ranglistáját októberben immár 10. alkalommal állította össze az Art Review művészeti magazin szerkesztősege. A felkért szakemberek közreműködésével készült lista különlegessége, hogy együtt, „egy kalap alá véve” értékeli a piaci szereplők legkülönbözőbb kategóriáinak tevékenységét. Más rangsorokkal ezért nemigen lehet összehasonlítani, a korábbi évek Power 100-aival való egybevetés azonban érdekes következtetések levonására ad lehetőséget.

Idén harmadik alkalommal áll művész a lista élén; korábban – kétszer is – Damien Hirstnek adatott meg ez a dicsőség. Mint ahogy azonban Hirst sem kizárólag művészi munkássága kvalitásainak köszönhet az első helyet, nincs ez másként az idén Aj Vej-vej (Ai Weiwei) esetében sem. Igaz, a két döntés háttere egészen más; míg Hirst szokatlan műkereskedelmi akcióival járt új utakon, a legfontosabb kortárs kínai művészt a hazája hatóságaival folytatott elszánt küzdelme, átmeneti bebörtönzése emelte a figyelem középpontjába. Aj Vej-vej már tavaly is a legelőkelőbb rangsorolt művész volt, akkor a 13. helyen, és azóta több jelentős kiállítással, mindenekelőtt a Tate Modern napraforgómagos installációjával erősítette meg helyét

az élvonalban. Nemzetközi ismertsége és elismertsége remélhetőleg egyfajta – ha nyilvánvalóan nem is korlátlan – védelmet jelent számára a további hatósági önkénnyel szemben. A kínai külügyminisztérium máris reagált a listára, politikai döntésnek nevezve a művész első helyét. Hirst és az elmúlt évek másik felkapott sztárja, Jeff Koons idei helyezése mutatja, hogy a divatok gyorsan változnak: a legfrissebb rangsorban már csak a 64., illetve a 66. pozíció jutott nekik.

Míg tavaly egyetlen művész sem tudta magát beverekedni a Top 10-be, idén ez Aj Vej-vej mellett Cindy Sherman amerikai fotóművésznek is sikerült, aki tavalyi 27. helye után most 20. helyezést ugrott előre. Ebben bizonyára az is szerepet játszott, hogy egyik munkája májusban a fotóművészeti árverések történetében világrekordot jelentő 3,89 millió dollárért kelt el. A húszhelyezéssnyi javulás (vagy éppen visszaesés) a művészek és a kurátorok kategóriájában nem számít ritkaságnak; egy-egy nagy sikerű kiállítás, kiemelkedő ár vagy különleges akció nagyon sokat nyom a latban. A gyors visszaesésre példa a svájci Bice Curiger, az idei Velencei Biennálé

Gerhard Richter Gyertya című festményét (1982) 9,3 millió fontért üttették le a Christie's október 14-i londoni aukcióján

központi kiállításának kurátora, akit tavaly ezzel a feladattal való megbízásának híre a 6. helyre repített, idén viszont, a biennáléláz lecsengésével meg kellett elégednie a 26. hellyel.

A múzeumigazgatók és a műkereskedők körében sokkal kisebb a mozgás; itt csak nagyon lassan lehet feljutni a listára, viszont a jó helyezést már valamivel könnyebb megtartani. Glenn D. Lowrynak, a MoMA és Sir Nicholas Serotának, a Tate múzeum főnökének ugyanúgy szinte bérelt helye van az első tízben, mint a galériások közül az amerikai Larry Gagosiannak, a svájci Iwan Wirthnek és a német David Zwirnernek. Idén is mind az ötven ott vannak az élbolyban. A kurátorok közül ez a bravúr évek óta egyedül a svájci Hans Ulrich Obristnek sikerül, aki két éve listavezető, tavaly és idén második volt,

ezúttal azzal a Julia Peyton-Jonesszal együtt, akivel közösen határozzák meg a híres londoni Serpentine Gallery arculatát és programját.

A „tízek társaságába” bekerült még egy különböző nemzetiségű művészekből álló trió, amely az e-flux művészeti portál megalkotójaként és üzemeltetőjeként, művészeti események szervezőjeként tesz szert évről évre növekvő befolyásra, továbbá Beatrix Ruf német kurátor. Ruf főállásban a zürichi Kunsthalle igazgatója, ahol idén többek közt Bruce Connernek és Rosemarie Trockelnek szervezett szólóshow-t, de ő a kurátora a Power 100-ban ugyancsak szereplő médiatulajdonos Michael Ringier gyűjteményének, és idén az Európai Nukleáris Kutatási Szervezet, a CERN kulturális tanácsadó testületének is tagja lett.

A művészek közül Gerhard Richter lépett idén a legtöbbet előre – az 55. ról a 11. helyre. A folyóirat indoklása korunk talán legnagyobb befolyású művészeinek nevezi a német festőt, akinek emblemikus alkotása, a Gyertya éppen a lista nyilvánosságra hozatalával egy időben döntötte meg 9,3 millió fontos leütési árával a művész saját aukciós rekordját. Nyolcvanadik születésnapját többek közt a londoni Tate-ben és a párizsi Pompidou-központban köszönti nagyszabású kiállítás a jövő esztendőben. A legnagyobb ugrás mégsem Richter nevéhez fűződik, hanem egy honfitársához: Klaus Biesenbach tavaly még fel sem került a százas listára, idén pedig már ő a 16. Biesenbach az elmúlt évben Berlinton Moszkván át Manchesterig számos városban szervezett nagy visszhangot keltő kiállításokat, működésének súlypontja azonban New York, ahol a MoMA egyik vezető kurátora és az ugyan- csak e múzeumhoz tartozó P.S.1 Kortárs Művészeti Központ igazgatója.

A piaci szereplők különböző kategóriái és földrajzi arányai tekintetében idén nem folytatódott az elmúlt években kirajzolódott változások. Ez azt is jelenti, hogy megállt vagy legalábbis lelassult a „feltörekvő régiók” (Kína, Délkelet-Ázsia, a Perzsa-öböl térsége, Közép- és Kelet-Európa) térnyerése. Új nevek azért ezekből a régiókból is felkerültek a listára, így például a 81. helyen a mindössze 30 éves orosz Dasa Zsuková, aki apai örökségéből és apjánál is gazdagabb élettársa, Roman Abramovics pénzéből hatalmas kortárs gyűjteményt hozott létre, és világszerte, de főként Oroszországban és az Egyesült Államokban számos művészeti projektet támogat. Akárcsak tavaly, idén is Gregor Podnar a rangsor egyetlen magyar vonatkozású szereplője. A szlovén galerista, aki idén a 100. helyet foglalja el, többek közt Csörgő Attilát képviseli.

EMÖD PÉTER

FESTMÉNY – PORCELÁN – ÉKSZER GALÉRIA A VILÁGHÁLÓN
 webcím: www.cornerart.hu, e-mail cím: info@cornergroup.hu

Biztosan nyomós oka van annak, hogy nem a Design Terminál végleges megnyitása volt a hír az idei Design Héten. A hányatott sorsú épület évek óta húzódo áradása szinte csendben történt meg júliusban. Azóta már minden kérdést föltehetett, aki akart, a hullámok mára elültek. Az új stáb jól bevezetett terméket vett át a házzal: a Design Terminál hét-nyolc év munkája révén márkává nőtte ki magát. A hagyományos nyitókiallítás (Couleur Locale – Európa színei tárgyakban) befogadásán kívül azonban alig vett részt az eseményekben. Elsőre jó ötletnek tűnhetett, hogy az épület környékén graffitisek alkossanak egy délutánon keresztül, majd a Terminál emeletén állítsák ki műveiket, de tanúsíthatjuk: nem volt az. Az intézmény ezt az akciót és egy hulladék-hasznosító gyerekfoglalkozást kivéve diszkrétan a háttérbe húzódott. A Gödör gyakorlatilag kimaradt az idei rendezvény forgatagából, holott jelenléte évekig értelemszerű és praktikus volt – igaz, az ínségesebb időkben kényszerű is. Most egyedül a Hello Wood projektet fogadta be – vagy csak ez jutott neki. A Hello Wood fakigyója ott hevert a tó partján, a Gödörben tablókiállítás engedett betekintést a workshop mindennapjaiba. Viszont hosszú évek óta először idén kitisztították a tavat, és egy felújítás után most már a park deszkajárdája sem életveszélyes. Ez mindenképpen javította a design megítélését a parkot használók szemében is. A Design Hét évek óta eléggé állandó ahhoz, hogy biztosak lehessünk a minőségben, és eléggé sokat változik ahhoz, hogy ne lehessen megunni. Tulajdonképpen egyetlen folyamatos esemény részesei lehetünk: az egyik történet ott folytatja a mondatot egy év elteltével, ahol egy másik abbahagyta, ettől az egész attrakció fönn marad a levegőben – a közönség nagy örömére.

Tavaly lépett be először a Millenáris a Design Hét helyszínei közé a Negatív Varieté sziluettstúdiójával – Moholy Nagy László filmforgatókönyvét

Design Hét, 2011. szeptember 30–október 9.

Bútorsimogató

A szerző felvétele

A USE unused és a Pos1t1on közös bútorprojektje

rekonstruálták. Idén már múzeumpe-dagógiai foglalkozás is kapcsolódott az előadáshoz, és időközben részben a Millenárisra költözött a WAMP. A Kiscelli Múzeum is múzeumpe-dagógiával tette teljes értékű családi programmá az óbudai kísérleti lakótelep történetét feldolgozó kiállítását, a designtúrák egyike a kísérleti lakótelepre vezetett, a témát pedig előadás-sorozat járta körül. Mindez jól illett a retróra még mindig erősen építkező designheti programtrendbe. A szocialista autóparról folyt előadás-sorozat a MOME-n, a Werk Akadémián retró-divatbemutatót tartottak, folytatta Szoc Deco elnevezésű retrósorozatát a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum, és hagyományosan retrózott a Möbelkunst is – ezúttal játékonysági lámpaárveréssel.

Új szín jelent meg az idei palettán Gasztrodesign címmel, ami nem vendéglátó-ipari egységek ötletszerű berángatását jelentette a program-

helyszínek közé. A szekció legütősebb ötlete talán a Rózsavölgyi csokoládé-manufaktúra Rózsavölgyi Lógó nevű ünnepi terméke volt – rúdszalámi módjára csomagolt félkilós vanezuelai csokihenger. A Mástészta társulata régóta otthonosan mozog ebben a műfajban, étkezéssel kapcsolatos installációkat épít. A Design Hétre ízesített ceruzát kínáltak. A ColoríZe nevű ehető színes ceruza kedves geg, és praktikusan olcsó szuvenír: 890 forint valóban nem nagy összeg a design világában. De ha az ünnepi hangulatból kipillantottunk, például amikor az egyik főlsleges jópofaságokat áruló galéria megnyitójáról a másikra tartottunk, talán feltűnt, hogy egyre jobban öltözött emberek kukáznak manapság az utcán. Ez a tétel valahol a design számláján is gyűlik adóssággént, amiből illene valamit törleszteni. Az innováció irányja mifelénk valahogy csak a játék, a derű, a jópofaság és az erő oldalán rajzolódik meg, mintha ma-

gának az életerőnek lenne szüksége főlsleges dolgokra a mindennapok szürkeségének túléléséhez. A pusztá fizikai túlélés eszköztára alighanem példamutatóan kreatív, de kevésbé frappáns és látványos, ezért szinte sohasem találkozunk vele.

A Magyar Formatervezési Díj pályázata pár éve kitört az évtizedes installáció szorításából, így viszonylag nézhető tárlatokat találunk az Iparművészeti Múzeumban most is. Elég ritka, hogy kistermetű tárgy labdába rúg a díjazáskor: biztos van valami pszichológiai magyarázata annak, hogy tíz zsűritag közül kilenc a repülőgépet választja, ha teheti. Most azonban néhány egészen kis kocka jutott nívódíjhoz – igaz, a Co&Co cég által jegyzett COCODICE játék előzőleg már kapott Red Dot-díjat is. Sok szót most sem érdemel, hogy minden igyekezet ellenére továbbra is kevés itt a valódi termék. A „terv” és a „diákmunka” díjkategóriák magukért beszélnek, a „termék” kategóriában induló tárgyak legtöbbször a megrendelő vagy a gyártó rovatában a tervező cég neve áll.

Sokkal üdőbb látvány volt a lengyel kortársdesignnt bemutató „Unpolished”. A név szójátéknál messze több. Talán a földrajzi helyzet teszi, talán a nemzeti karakter: a lengyelek mindenesetre megtalálták azt a járható utat a skandináv design felé, amelyben valahogy benne van e egyszerű designgondolkodás iránti vágy beteljesülése, akárcsak az a fajta kelet-európai fanyar mélabú is, amely még mindig összeköt minket, volt KGST-országokat. Mert bennünket nagyon személyes és mély érzések kötnek a Trabant formavilágához és komfortjához, mert mi szappanodobozból barkácsoltunk zsebrádiót, amikor a Nyugat már javában fogyasztott. Mert mi bizony szerettük ezt – mert mást nem is szerethettünk –, de ma szégyelljük ezt a szeretetet, és azt kívánjuk: bár valami mást szerettünk volna akkor, valami finomabbat. A lengyelek mer-

tek őszinték és nyerek lenni – sokat nyertek vele. Nagyon csodálkoznánk, ha a Blow felfújható papírkanapé nem vonulna be a designtörténeti alaplívek következő kiadásába. A mostani Design Hét sztárvendége a Walking Chair tervezőpárosa volt a MOME jóvoltából, egy igazi „walking chair” a Printa Galéria kiállítóterében tapintható valóságában is megjelent. Bátor szlogennel lépett a színpadra idén a Hannabi. Megdöbbsé, hogy egy „Gyönyörű magyar” cím még valódi, különös erővel tud működni, már ezért megérte elmenni a Király utcai kihalt Central Passage egyedül működő üzletébe.

A Design Hét főtengelye valahogy szinte észrevétlenül áttevődött a Ráday utcából a VII. kerületbe, ahol a romkocsmákkal és trendi üzletekkel tarkított környezetben otthonosan érzi magát. A Gozsdu-udvar vasárnapi bazárjának bevonása az ünnepi hét programjába azonban már vakmerő tett volt. A kézműves vásár olyan ízelet idézett föl, amelyekről azt hittük, hogy a Design Héttel kapcsolatban végképp elfelejthetők. Ezt az érzést nagyban elősegítette a maga nemében páratlan építészeti projekt: a Gozsdu-udvar felújítás után lepukkantabb és sivárabb, mint annak előtte. Egy-egy húzónévre azért itt is megteltek az üresen tátongó, részben romos belső terek. A USE unused a Pos1t1on formációval közös bútorprojekt bemutatásával nagyon jól belakta egy estére az udvar egyik szögletét. Katti Zoób stúdiója évekkel ezelőtt már próbálkozott bútor kollekcióval is előállni; a kísérletnek mára alig van nyoma, a bútorokra valószínűleg már senki nem emlékszik. Most azonban más a helyzet: ez itt egy legalább egy generációval fiatalabb, láthatóan összeszeszokott, egymást figyelő társaság, újfajta sznobériákkal. A bútorokon szertartásos jelleggel simított végig minden egyes látogató a kárpitozás rafinált redőit. A vágy föléledt, limitált széria, biztosan lesz rá vevő.

TÓTA JÓZSEF

Dorotheum, Bécs

Markó és Szinyei az őszi aukciós héten

Világrekord-leütéseket is elért jó néhány művész az osztrák árverezőház október 11. és 13. közötti harmadik aukciós hetén. A régi mesterek és XIX. századi festők mezőnyében hazai vonatkozású tétel csak az utóbbiaknál voltak, míg a vegyes műtárgyak között – bútor, szobor, ezüst, porcelán, üveg, ékszer – magyar ezúttal nem akadt.

A Dorotheum változatlanul – kontinentális is – piacvezető a XVI. és XVII. századi festészet kínálatában, mennyiség és minőség tekintetében egyaránt. Az árlista élére ezúttal a németalföldi manierizmus jeles képviselője, Joachim Anthonisz Wtewael került. A pásztorok imádását megjelöltó sokalakos vászna 300–400 ezer eurós sávján belül, 306 300 eurón végzett. A kínálatban ezúttal a női művészettörténet íróinak egyik kedvelt alakja, Sofonisba Anguissola olasz reneszánsz festőnő Johanna osztrák főhercegnőről, Spanyolország helytartójáról készült portréja is szerepelt. Az itáliai művészasszony egy ideig a spanyol királynő udvarhölgye volt, Michelangelo éppúgy baráti köréhez tartozott, mint Van Dyck, akik egyaránt elismerték tehetségét. A műkereskedelemben ritkaságnak számító mű 30–50 ezer eurós becsértékét csaknem tízszeresére érték fel: 283 300 eurós leütése a festőnő számára világrekord. A mostani mezőny harmadik helyén a 200–300 ezres sávból indulva 237 300 eurós árral

hárman is osztoztak. Guercino, azaz Giovanni Francesco Barbieri az Atyaúristent ábrázolta gyermekangyallal, Marcantonio Franceschini Európa elrablását jelenítette meg, Jusepe de Ribera pedig az imádkozó Szent Jeromost a kezében tartott koponyával.

A világrekordok a XIX. századi festészet licitálásán is folytatódtak, a dobogó legfelső fokát pedig a régi mesterekével azonos összeg, 306 300 euró jelentette. Ezt valamivel lejjebből, 250–350 ezer euróról indulva a Berlinből Rómába telepedett Franz Ludwig Catel Séta Palermóban című tengerparti képe érte el. A felvert ár mögött rubelmilliárdosokat lehet sejteni, mivel az előtér jobb oldalán ábrázolt lovasok a cári család tagjai, a hordszékben pedig I. Miklós neje, Alexandra Fjodorovna – leánykori nevén Sarolta porosz főhercegnő – ül, aki betegségét kívánta a mediterrán környezetben

gyógyítani. Az olasz Fausto Zonaro a török szultán udvari festőjeként örökítette meg a konstantinápolyi Galatahíd sűrű forgalmát; a művet egy török telefonon licitáló szerezte meg 80–120 ezer euróról 248 800-ért. A harmadik lépcsőre – ugyancsak az orosz gyűjtők jóvoltából – Konsztantin Jegorovics Makovszkij műtermi zsánerjelenete került egy antik karosszékben ülő női akttal, amely 60–80 ezer eurós becsértékről 237 300-ig jutott. Goethe barátja, az orvosként és természettudósként is ismert festő, Carl Gustav Carus alkotása, a Halászok a nápolyi kikötőben 130–180 ezer eurós sávjában 156 800-os leütéssel került európai magángyűjteménybe, s ez az eredmény aukciós világrekordot hozott a művész számára.

Ezen az árverésen nyolc hazai vonatkozású kép is akadt, amelyek közül ötöt értékesítettek. A legtöbbet, 39 340 eurót Szinyei Merse Pál Dombvidék című, bécsi magántulajdonból előkerült vásznáért fizették, amelyet előzetesen a 20–30 ezer közötti sávjában kínáltak. Szinyei Merse Anna művészettörténész júliusban kelt szakvéleménye szerint az olajfestmény 1905 körül készült, a bal alsó sarokban olvasható aláírás pedig hiteles. A Magyar Nemzeti Galéria nemrégben bezárt tárlata miatt a várakozások szerint nagyobb érdeklődésre is számot tartó két Markó-tétel közül csak az egyik aratott sikert. Az apa, id. Markó Károly San Giulianóban

Sofonisba Anguissola: Johanna főhercegnő olaj, vászon, 106x81 cm

készült, 1838-as keltezésű, Krisztus megkeresztelése a Jordán folyóban című jelenetéhez Bellák Gábor, az MNG munkatársa írt igazolást. A művet a Dorotheum szakértői előzetesen 7–10 ezer euróra becsülték, a leütés pedig 14 940-nél történt. A fiú, Markó Károly 1877-es Kecsképásztörőly nyájával itáliai tájban című olajképe 15–20 ezer eurós becsértéken visszamaradt. Nem kelt el Böhm Pál szokatlan témájú munkája, az Oroszlánszelídítő sem, ennek oka az is lehet, hogy a mű nem saját kompozíció, hanem Horace Vernet képe nyomán készült; felirata is jelzi: „H.

Díszvázapár, 1803–1812 berlini porcelán, 50 cm

Aukciók Budapesten

Részleges rendszerváltás

Mednyánszky László: Tátrai táj ősszel, 1900 körül
olaj, vászon, 51x75 cm

Aba-Novák Vilmos: Cirkusz, 1930–1932
tempera, fa, 60x80,5 cm

Új korszak kezdődött a hazai aukciós piacon, egyben folytatódott a régi: a Virág Judit Galéria által most elindított becsértékes rendszert minden bizonnyal más is bevezeti majd – Kieselbachék biztosan, méghozzá decemberben, a többiek pedig feltehetően előbb-utóbb. (Persze tudjuk, voltak már hamvába holt próbálkozások a Polgár, a Nagyházi vagy a Blitz Galéria részéről, de azokat a cégek is kísérletnek tekintették, és nem is folytatták tovább.)

Ugyanakkor az októberi aukciók pontosan ugyanazt a képet mutatták, mint a tavasziak és az egy évvel ezelőttiek, árverési szisztémától teljesen függetlenül. Maradt az apátia és a tanácstalanság, a gyűjtőket még mindig a csendes szemlélődés, a kiváras vagy éppen a totális közöny jellemzi. Nehéz is úgy forradalmat kirobbantani, hogy alig akad komoly tétel a piacon. Ezzel meg is dőlt az a feltételezés, hogy a végtörlesztés lehetősége értékes művekkel tömi meg a műkereskedelmet: pár tétel kivételével többnyire olyan árak születtek, hogy azzal még egy garzonra felvett hitelt sem lehet kiváltani. (Vagy csöndben, árverésen kívül próbálják értékesíteni a képeket. Mindenesetre a piac „előzőnlése” nem tud csendben történni, arról tudnának a szereplők. A végtörlesztés határideje pedig közeleg.)

Hogyha pedig már új korszak kezdődik, és a kereskedők évszázados aukciós rendszert változtatnak meg azzal a szándékkal, hogy mostantól ne legyen rejtett limitár, akkor élnénk egy javaslattal egy hasonló szándékból bevezetendő újtásra: legyenek végre nyilvánosak a leütési árak! Ha a kereskedők kimondják, hogy a piac tiszta lappal indul és az eddigi leütések nem vehetők komolyan, legalább van indok a múltbeli történések kiradírozására. De akkor mostantól minden legyen elérhető, kereshető, összehasonlítható.

Nézzük, hogyan osztják meg velünk ezeket az adatokat az aukciós-házak! Az utóbbi évek katalógusai és leütési árai mintaszerűen elérhetők az Abigail, a BAV, az Arte és a Nagyházi Galéria honlapján. A közelmúltban megszüntette archívumát a Belvedere Szalon, pedig ilyen menüpont van is a honlapján, de onnan csak az árverések időpontjait tudhatjuk meg. (Régen a katalógusok és a leütési árak is fenn voltak!) Pintérnél van katalógus, de csak kikiáltási árakkal, ugyanígy a Kieselbach, a Polgár és a Virág Judit Galéria honlapján – ez utóbbi az utolsó árverés összegeit is felrakja, de csak egy időre. Elgondolkodhatnánk, hogy mi az oka a titkolózásnak, és vajon mi történne a piaccal, ha hoinaptól nem lehetne elérni például a Sotheby’s árait. Egyszerűen azt mondhatjuk, lenne mivel teljessé tenni a most elindított részleges rendszerváltást.

A jelenlegi helyzet mintha kedvezne a tematikus árveréseknek, hiszen az egyes témák gyűjtőköre többé-kevésbé stabil, és nem is olyan összegekről van szó, amelyeket a gazdasági válság jelentősen befolyásolna. Könnyebb is megszólítani egy gyűjtőt 50, 100 vagy 200 azonos műfajú tétellel, mint ha egy művészeti aukción egyet vagy kettőt rejtenek el a többi közé – arra nem biztos, hogy felfigyel, nem feltétlenül veszi a fáradságot, hogy részt vegyen az árverésen. A Belvedere folyamatosan csöpögteti a műtárgycsoportokat (üveg, ázsiai üveg, ázsiai porcelán, maszk), sőt legutóbb jelzetlen és meghatározásra váró festményeket is felkínált. (Erről Saphier Dezső megmozdulásai és a Deák Dénes-hagyaték másfél évtizeddel ezelőtti aukciója juthat eszünkbe, akkor is volt mit találgatni.) Az őszi műtárgyaukcióinak átlagát messze felülmúlta a Nagyházi Galéria néprajzi anyagának eredménye (ennek tételei Lipták Pál könyvtáros hagyatékából származtak), főleg az eladási arányt tekintve. A Pintér Antik Pest-Buda árverése ugyan kevésbé volt sikeres, ugyanakkor nagyobb hírértékkel bírt, mint egy egyszerű művészeti aukció, hasonlóan az anyagiilag is számottevő eredményt hozó és immár harmadik felvonásához közeledő szocreál, illetve a nyári balatoni tematikához.

Nagy szerencse, hogy Virág Juditéknál bevált a becsértékes rendszer, vagyis az árverés eredményét negatív értelemben nem befolyásolta. Ennek köszönhetően talán mostantól így is marad. Sokan vártuk elég régóta ezt a lépést. Nyilván képtelenség megállapítani, hogy becsérték nélkül milyen eredmény született volna, ám mivel fennakadást nem okozott, feltehetjük, hogy más módon is pontosan így végződik a 154 tételes aukció. Tényleg csak egy-két tétel eladásá hiúsult meg az ezúttal vállalt limitár miatt, az összes többi vagy elmehe-tett becsérték alatt, vagy mivel azt hamar meghaladta, a limitár érvényesítése fel sem merült. Az eladási arány, a telefonos licitek mértéke és a jelenlévők száma nagyjából megfelelt a korábbi aukcióknak, a válság nyomait – a tételek szám mellett – a minőségesebb művek kisebb és a töltelékanyag nagyobb aránya jelezte.

Az árverés lendületét egyetlen közjáték zavarta meg (és mivel téma ez a Falk Miksa utca környékén, szóba is hozzuk): egy értékes Mednyánszky-olajképet kellett újraárverezni, mert az egyik, egyébként győztes telefonon licitáló – Szlovákiából – visszalépett a megvásárlásától, mondván: „elszámolta magát”. Nagyjából félóra múlva tehát újra kellett indítani a Tátrai táj ősszel című festményt, amely 5–6,5 millió forintos becsértékével szemben eredetileg 11 millióért kelt el. Ehhez fel

kellett venni a kapcsolatot a tétellel sikertelenül licitáló telefonon érdeklődőkkel, akik – a teremben licitálókhoz hasonlóan – az eltelt idő alatt már elkölthették másra a pénzüket (például egy másik Mednyánszkyra,

öt perccel később) vagy egyszerűen úgy döntöttek, hogy a továbbiakban mással töltik a vasárnap estét. Mire sikerült felhívni mindenkit, aki erre a tételre korábban regisztrált, a szlovákiai érdeklődő ismét jelezte vételi szándékát, amit Virág Judit határozottan visszautasított, e sorok írója szerint teljesen jogosan. Vannak, akik úgy vélik, a háznak nincs joga senkit sem kizárni az árverezésből, ám ebben az esetben inkább a licitáló zárta ki magát, amikor nem fogadta el az eredményt, és még csak nem is valamifajta ármányra, hanem a saját ügyetlenségére hivatkozva. Az új leütési ár egyébként 8 millió forint lett, veszteség az eladónak, és a kisebb megbízási díj miatt veszteség az aukciós háznak. Ha egyetlen licitáló is kiesik, borítékolható az alacsonyabb ár, kivéve azt a ritka esetet, amikor valakinek időközben jön meg a kedve a tételt megvásárolni. (Az új leütési ár ismeretében feltételezhetjük, hogy a szlovákiai érdeklődő részvételével nagyjából az elsőhöz hasonló összeg alakulhatott volna ki, és akkor megint nem fizetné ki...?)

Mednyánszkyról még annyit érdemes megjegyezni, hogy az értéke

határozottan és mindenféle válság ellenére magas, éppen azért, mert egy másik ország viszonylag jó állapotban lévő piaca is érdeklődik iránta. Márpedig nem sok ilyen magyar művész akad a műkereskedelemben.

Az árverés legdrágább tétele ezúttal valóban a legkülönlegesebb darab volt. Ugyan Czöbel Béla 1908-as, tengerentúli aukciót is megjárt műve már itt, a Virág Judit Galériánál is megfordult, nem véletlenül szerepelt a Nyolcak két kiállításán – az ára 32 millió forint lett. A tengerentúli aukcionálás kivételével ugyanezek a paraméterek igazak Czigány Dezső 1909-es Ónarcképére, amely 13 millió forinttal zárta az árverést. Ezúttal is voltak nagy visszamaradók (Vaszary, Bernáth, Márfy, Rippl-Rónai), de nagy sikerkövácok is: Egy Badacsonya 11 millióért, Csók 8,5 millióért, több Kádár jóval a becsértéke fölött, Váli és Czimra 4 millióért és persze Aba-Novák Cirkusza 16 millióért. A becsérték megállapítása Harry Hall sportfestő Kincsemet ábrázoló olajképe esetében lehetett a legnehezebb. De mindegy is, mert esetében mostantól az 5 millió forintos leütési ár az irányadó.

G. E.

62 árverés november 4–december 15.

Aukciós naptár

nap	óra	axio	tárgytípus	árverező	árverés helye	kiállítás helye	ideje
11. 05.	15.00	✖	szőnyegaukcio	Belvedere Szalon	V., Szent István tér 12.	az árverés helyszínén	nov. 4-ig.
11. 05.	12.00		numizmatika/érem	Pannonia Terra Numizmatika	Le Méridien Szálloda, V., Erzsébet tér 9-10.	VII., Dohány u. 1/A.	az előző héten
11. 07.	18.30	✖	Soha többet! Harmadszor, szocreál festmény, szobor, műtárgy	Pintér Aukcióház	V., Falk Miksa u. 10.	az árverés helyszínén	nov. 7-ig.
11. 07.	18.00	✖	2. Kamaráárverés	Csók István Antikvitás	V., Váci utca 31/a.	az árverés helyszínén	nov. 6-ig.
11. 08.	17.00	✖	59. Művészeti Aukció, ékszer, festmény, bútor, szőnyeg, műtárgy	BAV Aukcióház	V., Bécsi u. 1-3.	az árverés helyszínén	nov. 6-ig.
11. 09.	17.00	✖	59. Művészeti Aukció, ékszer, festmény, bútor, szőnyeg, műtárgy	BAV Aukcióház	V., Bécsi u. 1-3.	az árverés helyszínén	nov. 6-ig.
11. 10.	17.00	✖	59. Művészeti Aukció, ékszer, festmény, bútor, szőnyeg, műtárgy	BAV Aukcióház	V., Bécsi u. 1-3.	az árverés helyszínén	nov. 6-ig.
11. 10.	18.00	✖	ékszer	OREX Kereskedőház Zrt.	OREX Óra- és Ékszerszalón, VI., Andrássy út 64.	az árverés helyszínén	www.orex.hu
11. 10.	17.00		könyv, kézirat	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
11. 11.	17.00	✖	könyv	Nyugat Antikvárium	Hotel Parlament, V., Kálmán Imre u. 19.	V., Bajcsy-Zsilinszky út 34.	nov. 7-10-ig.
11. 12.	10.00	✖	könyv, papírrégiség	Krisztina Antikvárium	ECE City Center, V., Bajcsy-Zsilinszky út 12.	I., Roham u. 7.	az előző két héten
11. 12.	10.00	✖	könyv	Dekameron és Könyvmoly	Szeged, MTA diszterem, Somogyi u. 7.	az árverés helyszínén	az árverés előtt
11. 12.	09.30	✖	14. nemzetközi nagyárverés	Darabanth Aukcióház	Radisson Blue Béke Hotel, VI., Teréz krt. 38.	VI., Andrássy út 16.	az előző két héten
11. 13.	levelezési		képeslap, nagyárverés	Pest-Budai Árverezőház	levelezési árverés	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	www.bedo.hu
11. 15.	18.00	✖	filatelia, képeslap, numizmatika	Darabanth Aukcióház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az előző héten
11. 17.	17.00		műtárgy	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
11. 18.	16.00	✖	könyv	Bihar Antikvárium	Debrecen, Művelődési Központ Kossuth u. 1.	Debrecen, Piac u. 26/b	nov. 10-18-ig.
11. 19.	10.00	✖	könyv	Szónyi Antikvárium	Apáczai Kiadó, VIII., József krt. 63.	V., Szent István krt. 3.	nov. 14-18-ig.
11. 19.	15.00	✖	festmény, grafika	Belvedere Szalon	V., Szent István tér 12.	az árverés helyszínén	nov. 5-18-ig.
11. 24.	levelezési		papírrégiség	Pest-Budai Árverezőház	levelezési árverés	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	www.bedo.hu
11. 25.	17.00		numizmatika, militaria	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
11. 25.	17.00	✖	könyv	Központi Antikvárium	ECE City Center, V., Bajcsy-Zsilinszky út 12.	V., Múzeum krt. 13-15.	nov. 21-24-ig.
11. 26.	16.00	✖	könyv	Crystal Aukcióház	Debrecen, Grand Hotel Aranybika	Debrecen, Cegléd u. 11.	nov. 21-25-ig.
11. 26.	15.00	✖	festmény, grafika, kispasztika	Képcsarnok Kft.	Magyar Alkotók Háza, XIV., Olof Palme sétány 1.	az árverés helyszínén	nov. 21-25-ig.
11. 26.	11.00		II. Hegyvidék Műtárgy Aukció	Hegyvidék Galéria és Galéria12 Egyesület	Hegyvidék Galéria, XII., Városmajor u. 16.	az árverés helyszínén	nov. 15-25-ig.
11. 26.	15.00	✖	maszk-aukcio	Belvedere Szalon	V., Szent István tér 12.	az árverés helyszínén	nov. 12-25-ig.
11. 27.	12.00	✖	kortárs festmény és grafika	Magyar Képző- és Iparművészek Szöv.	Táncszínház Galéria, I., Színház u. 1-3.	az árverés helyszínén	nov. 9-26-ig.
11. 28.	online		könyv	Múzeum Antikvárium	www.muzeumantikvarium.hu	V., Múzeum krt. 35.	nov. 24-dec. 7-ig.
11. 30.	18.00	✖	festmény, grafika	Bikszadi Galéria	V., Falk Miksa u. 24-26.	az árverés helyszínén	nov. 17-28-ig.
12. 01.	18.00	✖	művészeti tárgyak	Bikszadi Galéria	V., Falk Miksa u. 24-26.	az árverés helyszínén	nov. 17-28-ig.
12. 01.	18.30	✖	karácsonyi nagyárverés	Pintér Aukcióház	V., Falk Miksa u. 10.	az árverés helyszínén	nov. 16-30-ig.
12. 01.	17.00	✖	2. könyvárverés	Babel Antikvárium	Hotel Parlament, V., Kálmán Imre u. 19.	V., Horvát u. 18.	nov. 25-30-ig.
12. 01.	18.00	✖	filatelia, képeslap, numizmatika	Darabanth Aukcióház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az előző héten
12. 02.	18.30	✖	karácsonyi nagyárverés	Pintér Aukcióház	V., Falk Miksa u. 10.	az árverés helyszínén	nov. 16-30-ig.
12. 02.	17.00	✖	könyv	Központi Antikvárium	ECE City Center, V., Bajcsy-Zsilinszky út 12.	V., Múzeum krt. 13-15.	nov. 21-dec. 1-jéig.
12. 03.	11.00	✖	karácsonyi nagyárverés	Pintér Aukcióház	V., Falk Miksa u. 10.	az árverés helyszínén	nov. 16-30-ig.
12. 03.	15.00	✖	ázsiai műtárgyak jótékonyági aukciója	Belvedere Szalon	V., Szent István tér 12.	az árverés helyszínén	nov. 19-dec. 2-ig.
12. 03.	15.00	✖	3. Debrecen-Nagyvárad grafikai árverés	FÖNIX Rendezvényiroda	HBZ Galéria, Debrecen, Galamb u. 27.	az árverés helyszínén	nov. 28-dec. 3-ig.
12. 04.	10.00	✖	könyv	Laskai Ösvárt Antikvárium	Szt. Adalbert Központ, Esztergom, Szt. István tér 10.	Esztergom, IV. Béla kir. u. 6.	nov. 25-dec. 3-ig.
12. 04.	18.00	✖	31. festmény-árverés	Abigail Galéria és Aukciós Ház	MOM Kulturális Központ, XII., Csörse u. 18.	V., Váci u. 19-21.	nov. 21-dec. 3-ig.
12. 05.	17.00	✖	Karácsonyi Művészeti Aukció	Polgár Galéria	V., Váci u. 11/B. felelemelet	az árverés helyszínén	nov. 23-dec. 4-ig.
12. 06.	17.00	✖	régi mesterek, XIX. sz. festmények	Nagyházi Galéria	V. Balaton u. 8.	az árverés helyszínén	az előző héten
12. 06.	17.00	✖	Karácsonyi Művészeti Aukció	Polgár Galéria	V., Váci u. 11/B. felelemelet	az árverés helyszínén	nov. 23-dec. 4-ig.
12. 07.	17.00	✖	XX. sz. festmények	Nagyházi Galéria	V. Balaton u. 8.	az árverés helyszínén	az előző héten
12. 07.	17.00	✖	könyv	Opera Antikvárium	Apáczai Kiadó, VIII., József krt. 63.	VI., Hajós u. 7.	dec. 1-6-ig.
12. 07.	17.00	✖	Karácsonyi Művészeti Aukció	Polgár Galéria	V., Váci u. 11/B. felelemelet	az árverés helyszínén	nov. 23-dec. 4-ig.
12. 08.	17.00	✖	művészeti tárgyak	Nagyházi Galéria	V. Balaton u. 8.	az árverés helyszínén	az előző héten
12. 08.	17.00	✖	könyv	Abaj Antikvárium	XIII., Visegrádi u. 9.	az árverés helyszínén	17 óráig
12. 08.	17.00		könyv, kézirat	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
12. 08.	18.00	✖	ékszer	OREX Kereskedőház Zrt.	OREX Óra- és Ékszerszalón, VI., Andrássy út 64.	az árverés helyszínén	www.orex.hu
12. 08.	17.00	✖	Karácsonyi Művészeti Aukció	Polgár Galéria	V., Váci u. 11/B. felelemelet	az árverés helyszínén	nov. 23-dec. 4-ig.
12. 09.	17.00	✖	könyv, kézirat, fotó, térkép, papírrégiség	Honterus Antikvárium és Aukciós Ház	Hotel Mercure Korona, V., Kecskeméti u. 14.	V., Múzeum krt. 35.	dec. 8-ig.
12. 10.	11.00	✖	ezüst, ékszer	Nagyházi Galéria	V. Balaton u. 8.	az árverés helyszínén	az előző héten
12. 10.	16.00	✖	festmény, grafika, műtárgy	Almárium Régiségbolt és Galéria	Győr, Schweidel u. 15.	az árverés helyszínén	nov. 28-dec. 10.
12. 10.	15.00	✖	festmény, műtárgy	Villás Galéria és Aukcióház	Debrecen, Bem tér 2.	az árverés helyszínén	dec. 1-9-ig.
12. 10.	15.00	✖	34. Művészeti aukció	Belvedere Szalon	V., Szent István tér 12.	az árverés helyszínén	nov. 26-dec. 9-ig.
12. 10.	11.30	✖	grafika	Arte Galéria és Aukciós Iroda / arte.hu	VIII., Ótpácsirta u. 2.	V., Ferenczy I. u. 14.	nov. 30-dec. 9-ig.
12. 12.	17.00	✖	karácsonyi kamaráárverés	Villás Galéria és Aukcióház	Debrecen, Bem tér 2.	az árverés helyszínén	dec. 1-11-ig.
12. 13.	17.00	✖	ékszer, ezüst, műtárgy	BAV Aukcióház	V., Bécsi u. 1-3.	az árverés helyszínén	dec. 3-11-ig.
12. 14.	17.00	✖	ékszer, ezüst, műtárgy	BAV Aukcióház	V., Bécsi u. 1-3.	az árverés helyszínén	dec. 3-11-ig.
12. 15.	17.00		műtárgy	Pest-Budai Árverezőház	VII., Erzsébet krt. 37. I. emelet	az árverés helyszínén	az előző héten
12. 15.	18.00	✖	filatelia, képeslap, numizmatika	Darabanth Aukcióház	www.darabanth.hu	VI., Andrássy út 16.	az előző héten

A ✖ jelöléssel jelölt aukciókon online lehet licitálni és/vagy az axioart.com címen a katalógusok megtekinthetők.

axio · art

www.axioart.com

Megtalálja a Műértőt az axioart.com-on is!

Pastinszky és Ex Libris Antikvárium, Budapest

Gyarmathy Zsigáné műve több mint négyszeres áron

Bár messze még az őszi aukciók dömpingje, a gyűjtőknek nem lehet okuk panaszra, mivel nyolc nap alatt, október 6. és 14. között három árverésen is részt vehettek. Színre lépett a Pastinszky és az Ex Libris Antikvárium, valamint az Árverés 90 Bt.

A szentendrei illetőségű **Pastinszky Antikvárium** megszokott helyszínén, a budapesti Magyarok Háza dísztermében tartotta 35. aukcióját. A megvételtre kínált 404 tételből 56 kapcsolódott az 1848-as szabadságharchoz, így a téma összes érdekeltje ott volt a közel hatvanfős, licitálni érkezett közönség soraiban. Az újságíró, író, történész Beksics Gusztáv (1847–1906) papnak készült, majd a pesti egyetemen folytatott bölcsészeti és jogi tanulmányokat, és 1874-ben ügyvédi vizsgát tett. Kemény Zsigmond titkáráként a Pesti Napló szerkesztőségének is tagja volt, 1874-től több ízben szabadelvű párti képviselő, 1894–1896-ban a miniszterelnökségen miniszteri tanácsos. Ezután a Magyar Nemzet, 1905-től haláláig pedig a Budapesti Közlöny szerkesztője. Irodalmi munkásságát szépíróként és fordítóként kezdte, később történelmi tárgyú műveket írt. Egyik figyelemre méltó tanulmánya a Kemény Zsigmond. A forradalom s a kiegyezés (Budapest, 1883), amely ezen az árverésen 5 ezerről 22 ezer forintért került egy vételi megbízó birtokába. Ugyancsak vételi megbízás alapján kelt el a Bánk bán és Hunyady László szerepében is többször színre lépett Bogdy Alajos énekes színész, majd színigazgató Korrajzok az 1848–1849-iki szabadságharc és annak elnyomtatása idejéből című (Pécs, 1904) munkája: 6 ezerről 20 ezer forintot fizettek érte. Az 1834–1906 között élt szerző – a könyv címlapján olvasható közlés szerint „1848–49-iki honvéd tűzér” – árvagyerekként szegődött a honvédek közé, s a forradalom után kezdte el tanulmányait az érsekújvári tanítóképzőben. Bel- és külföldön is aratott sikereket, a magyar színháztörténet színházszervező munkája okán is számon tartja.

Farkas Emőd gyűjtötte össze Az 1848-49-iki szabadságharcz anekdota kincse című (Budapest, 1911) kötetet, amely annak ellenére ért el 10 ezer forintos rekordárát, hogy 1998-ban reprint kiadása is megjelent, és az itt aukcionált példány még a katalógus szerint is „kissé kopott” állapotban került terítékre. Ha már a katalógust említettük, abban a szerző tévesen Előd keresztnévvel szerepel. Hamary Dániel (1826–1892) orvos, író 1847-ben kezdte orvosi tanulmányait, de csak 1850-ben folytatta, mivel 1848-ban belépett a nemzetőrök közé, és a schwechati csatában is részt vett. Így 1854-ben avatták sebészdoktorrá, hivatását Tatán gyakorolta, 1870-ben honvéd ezredorvossá nevezték ki. Orvostudományi könyveken kívül verseket, tárcákat és színdarabokat írt. Komáromi napok 1849-ben Klapka György honvédtábornok alatt című (Pest, 1869) munkája itt 3 ezerről 15 ezer forintot is megért valakinek. „Dr. Ballagi Aladár tanár urnak” dedikálva került terítékre Hatala Péter (1832–1918) Ötven év előtt 1848-iki március 15-től Világosig című (Budapest, é. n.) kötete, amelyért 4 ezerről 19 ezer forintot adtak. Ez a volt honvéd tűzér is egészen fiatalon vett részt a szabadságharcban, a forradalom után pedig a papi pályát választotta. 1856-ban a teológia doktora lett, 1866-tól pedig a sémi

nyelvek tanára a pesti egyetemen. Arab nyelvtant és szótárt szerkesztett (1877), ezenkívül Mohamed életéről és tanításáról is jelentetett meg könyvet (1878). Báró Kemény Gábor Nagy-Enyednek és vidékének veszedelme 1848-49-ben. Történeti vázlat című (Pest, 1863) kötetének megszerzése már kisebb licitversenyt hozott, amely 18 ezertől 36 ezer forintig tartott. Kéry Gyula A magyar szabadságharc története napi krónikákban című (Budapest, 1899) dedikált példány is jó áron cserélt gazdát, új tulajdonosa 6 ezerről 18 ezer forintért jutott hozzá.

A további témák között ugyancsak akadt néhány érdekesség, sőt figyelemre méltó leütés is. A helytörténeti blokk kötetei nem váltottak ki túlságosan heves küzdelmet, a legmagasabb összegig Haan Lajos Békés vármegye hajnala című (Pest, 1870) kétkötetes munkája jutott: 10 ezerről 40 ezer forintért lett egy telefonon licitáló gyűjtője. Érdekesség, hogy a Zsilinszky Mihály összeállításaiban megjelent Csongrád vármegye történetének második része (Budapest 1898) 5 ezer forinton beragadt, a harmadik rész (Budapest, 1900) viszont ugyanennyiről 12 ezer forintra emelkedett egy telefonon licitáló jóvoltából. A költő Baróti Szabó Dá-

Kulcsár István: Krónika
Pest, 1805

vid (1739–1819) szegény nemesi családból származott, 1757-ben belépett a jezsuita rendbe. Székelyudvarhelyen, Trencsénben, Szokolcán tanult, 1760-ban lett tanár Székesfehérváron. 1761 és 1763 között Nagyszombatban bölcsészeti hallgató, majd többek között Kolozsváron, Egerben és Kassán lett tanár és pap, ahol Batsányit és Kazinczyt is megismerte. Hárman alapították 1788 júliusában az első önálló magyar nyelvű folyóiratot, a Magyar Museumot, a második számtól azonban Kazinczy kivált. A folyóiratnak 1793 júliusáig 8 füzetet jelent meg. Baróti Szabó első versesköte, az Új mértékre vett külömb verseknek három könyvei (Kassa, 1777) ezen az aukción 26 ezerről 44 ezer forintig vitte.

Az **Ex Libris Antikvárium** kezdi belakni a Hotel Parlament különtermét, október 14-én ugyanis már második aukcióját rendezte ezen a helyszínen. Az árverés végén egy törzsgyűjtő megjegyezte: „Olyan volt, mint a tavaszi időjárás: szeles, szélves.” Egyet kell értenünk vele, mert egyaránt voltak kiugróan magas és meglepően alacsony leütések. A Sarkadi Csátáry Ferenc által magyarra fordított mű, a Tizenhatodik Lajos Frantzia ország szerentsétlen

Juhász Máté: Házi különös orvosságok...
Kolozsvár, 1768

királlya életének históriája (Bécs, 1793) még nem fordult elő az „új-kori” aukciókon, így 25 ezerről elért 48 ezer forintos leütése reálisnak mondható. Dormándi László (1898–1967) író, műfordító neve kevésbé ismert a magyar közönség körében, mivel 1923 és 1927 között, majd pedig 1939-től haláláig Párizsban élt feleségével, Székely-Kovács Olga festőnővel. Rövid magyarországi tartózkodása idején 1927-től a Pantheon Irodalmi Intézet igazgatója volt, ekkor jelentek meg sorozatban műfordításai – többek közt Traven, Feuchtwanger, Thomas Mann, Vercors munkáinak magyartításai –, majd 1936-ban az Új Lexikont, 1938-ban pedig a Kisenciklopédiát szerkesztette. A Súlyommadár. Balassa Bálint regénye című műve 1927-ben jelent meg Budapesten, és a könyvpiacra nem képvisel különösen nagy értéket, mivel azonban az itt aukcionált példányt Benedek Eleknek dedikálta a szerző, így valakinek megért 4 ezerről 15 ezer forintot. Az utóbbi évek magas leütései miatt komoly várakozás előzte meg Dugonics András kötetének terítékre kerülését. A várakozás jogos volt, a meglepés még nagyobb. Az Etelka, egy igen ritka magyar kisasszony című (Pozsony és Kassa, 1788–1805) kétkötetes mű az író legsikeresebb alkotása, amelyért a címlap- és egy táblahiány ellenére sem tűnt soknak a 40 ezres indulóár, mégsem kellett ennyiért senkinek. Ugyanígy járt 45 ezres kikiáltásával A szerencsének (Pozsony és Pest, 1798) két kötete is, és csak a klasszikus eposzokat prózában feldolgozó Trója veszedelme, melyet a régi vers-szerzőknek írásából egybe szedett és versekbe foglalt (Pozsony, 1774) című munka talált gazdára 70 ezer forintos indulóáron. Gyarmathy Zsigáné Hóry Etelka (1843–1910) a kalotaszegi varrottasok újralfedezője volt, akinek munkássága nyomán a kalotaszegi asszonyoknak a XIX. század végén megélhetést biztosítva megújult a népi díszítőművészet feledésbe merült ága. Az ő személyes erőfeszítéseinek, mai szóval menedzselésének következtében váltak ismertté a varrottasok előbb a magyar, majd hamarosan a külföldi érdeklődők számára is az 1885-ös budapesti országos kiállítás, majd pedig számos világkiállítás közvetítésével. Könyvei közül a Tarka képek a kalotaszegi varrottas világából (Budapest, 1896) műnymó papíron, kis példányszámban jelent meg, és még sohasem szerepelt könyvárverésen. A 30 ezres kikiáltás után komoly licitverseny kezdődött,

amelyet egy telefonon licitáló nyert meg 130 ezer forinttal. Az egyik legjelentősebb magyar családtörténeti mű a Kempelen Béla szerkesztette 11 kötetes Magyar nemes családok (Budapest, 1911–1932) már több aukción ért el kimagasló leütést. Az ezúttal árverezett sorozat első kötetéből hiányzott ugyan 55 lap, de ez nem indokolja a 60 ezerről elért, rendkívül alacsony, 90 ezer forintos leütési összeget, ahogyan az sem kielégítő magyarázat, hogy a 120 ezer család adataihoz 2001 óta CD-n is hozzáférhetnek az érdeklődők. Kulcsár István (1760–1828) író, szerkesztő, színigazgató nemesi származású iparoscsaládból született. Bencés papnövendékként Pannonhalmán filozófiát, Pozsonyban teológiát tanult. A rend 1786-os feloszlatakor feladta a papi pályát, és gimnáziumi tanár lett, majd grófi családoknál nevelősködött. Miután 1806-ban Pestre költözött, a magyar irodalmi élet és a színészet lelkes szervezőjeként ő indította és haláláig szerkesztette a Hazai Tudósítások című lapot, 1817-ben pedig a Hasznos Mulatságok című mellékletet. Ritka műve, a Krónika a mohácsi veszedelem-től a bécsi békülésig Magyar Országban, Erdélyben, Havasföldön és Moldvában történt dolgokról (Pesten, 1805) itt 25 ezerről 85 ezer forintot ért.

Jól szerepelt az orvosi könyvek blokkja, amelyet néhány ritkaság is tarkított. Babits János Orvosi értekezés az életművek rokon- és ellen-szenveiről című (Buda, 1846) műve rendkívüli ritkaságnak számít aukción, adott is érte egy telefonon licitáló 15 ezerről 38 ezer forintot. Juhász Máté Házi különös orvosságok című (Kolozsvár, 1768) kötete nem nevezhető különleges ritkaságnak, ennek ellenére 45 ezertől 80 ezer forintig tartott érte a licit. Kovács Mihály Magyar patika, azaz Magyar és Erdély-Országban termő patikai állatok, növények és ásványok, orvosi hasznaikkal egyetem-

ben című (Pest, 1835) műve viszont már besorolható a ritka kiadványok közé, így 50 ezertől 90 ezerig küzdöttek érte. Mátyus István Ó és új diaetetica című hatkötetes munkája 1787 és 1793 között jelent meg. Ezen az árverésen csak az első kötet (Pozsony, 1787) került kalapács alá, de 40 ezerről meglepetésre 55 ezer forintot is megért valakinek. Az aukciós katalógusokban szereplő „ritka” és „rendkívül ritka” jelzőket sokszor megmosolyogják a gyűjtők, de a németből „Klein Mihály után” Tanárky Mihály fordította Magyarorszag természeti ritkaságai című (Pozsony és Pest, 1814) mű olyan ritka különlegesség, hogy a megszerzéséért 45 ezerről 100 ezer forintig küzdöttek. Ha egy árverési katalógusban Verne Gyula-művek is

Verne: Három orosz és három angol kalandjai
Budapest, 1904

felbukkannak, szinte biztosra vehető, hogy legalább egy-két kötet ára egészen magasra emelkedik. Ezen az aukción a Három orosz és három angol kalandjai (Budapest, 1904) harmadik kiadása szerepelt, s 5 ezerről 65 ezer forintig szárnyalt.

HORVÁTH DEZSŐ

Kortárművészeti feladvány

Mindenki veszít?

Mi a művészet értéke? Mitől értékes egy „értékes” műalkotás? Mi az összefüggés a művészi érték és a gazdasági érték között? Ki nyer és ki veszít a műtárgypiacon? Gyakran felmerülő kérdések ezek a műalkotások adásvétele kapcsán. Nos, most valaki végre egészen egzakt válaszokkal állt elő.

Az 1970-ben Mauritiuson született, jelenleg Sydneyben élő Denis Beaubois conceptművész 2011. augusztus 31-én a melbourne-i Deutscher & Hackett árverezőházban kalapács alá vitte Currency (Valuta) című művét, amely nem más, mint két, egyenként 100 darab ausztráliai százdollárosokból álló pénzköteg, azaz összesen 20 ezer ausztrál dollár (ami az árverés napi árfolyamán számolva 21 370 amerikai dollárnak felel meg). A ház előzetesen annak rendje és módja szerint „megbecsülte” a tételt, így az a „15–25 ezer ausztrál dollár (16–27 ezer amerikai dollár)” értéksáv megjelöléssel indult az aukción. A licitet szokás szerint az alsó értékhatáron kezdték, így persze volt is érdeklődés a műre, amelyet végül (nyilván nem volt az eladóval közösen megállapított limitár) 17 500 ausztrál dolláron (19 ezer amerikai dollár) ütöttek le.

Mármint ez tehát azt jelenti, hogy a művész (illetve egészen pontosan az Australia Council for the Arts nevű szervezet Visual Arts and Craft Strategy szekciója, amely a New Work elnevezésű, új képzőművészeti alkotások létrehozására alapított programja keretében a pénzt a művész rendelkezésére bocsátotta) veszített az üzletben, hiszen a licitet megnyert vevőnek átadott valóságos 20 ezer dollárért cserébe mindössze 17 500-at kapott. Ugyanakkor a vevő sem járt jól, hiszen neki az aukciósház 22 százalékos jutalékával megemelve végül is 21 350 ausztrál dollárt (23 ezer amerikai dollár) kellett kifizetnie a műért, azaz a kétszáz darab százdolláros bankóért. Az egyetlen, aki nyert a bolton, az az aukciósház, hiszen ők 3850 ausztrál dollárt (4000 amerikai dollárt) zsebeltek be – pusztán a tranzakció lebonyolításáért (ami természetesen nekik is költségekkel járt).

Hogyan is írta annak idején Örkény István: „Aki ezen elgondolkozik, s ügyel rá, hogy gondolatai ne kalandozzanak összevissza, hanem helyes irányban haladjanak, nagy igazságoknak jöhet a nyomára.”

MARTOS GÁBOR

BUDAPEST	
2B Galéria	
IX., Ráday u. 47. Ny.: H.–P. 14–18	
Anthony Bannwart – Zátonya futunk , XI. 11–ig.	
Fotókiállítás Csoosz Gabriella, Julia Baier és a Visegrad Visibility Art Group tagjainak képeiből , XI. 16–XII. 15.	
A22 Galéria	
VII., Akácfa u. 22. Ny.: H.–P. 12–17	
Német kinetikus és fényművészet , XI. 11–2012. I. 5.	
A38 Kiállítóhely	
Petőfi híd budai hídfő, Ny.: H.–Szo. 11–19, bejelentkezés: 061-464-3940	
Kaori Homma japán művész , XI. 13–ig.	
Marseille calling , XI. 17–18.	
acb Kortárs Művészeti Galéria	
VI., Király u. 76. Ny.: K.–P. 14–18	
Gerhes Gábor – Muzsikaszó , XI. 18–ig.	
Art Kupsus Gallery	
VIII., Bródy S. u. 23/b. Ny.: K.–P. 12–19, Szo. 10–14	
Maria B. Raunio , XI. 28–ig.	
Art9 Galéria	
IX., Ráday u. 47. Ny.: K.–P.14–18	
Ádám Mariann és Rohály Ágnes , XI. 18–ig.	
Péter Ágnes szobrászművész , XI. 21–XII. 16.	
ARTE Galéria	
V., Ferenczy I. u. 14. Ny.: H.–P. 11–17.30	
A 100 éve született Farkas György , XI. 7–25.	
B55 Kortárs Galéria	
V., Balaton u. 4. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 10–13	
Gátalósok nélkül , XI. 11–2012. I. 7.	
Barabás Villa	
XII., Városmajor u. 44. Ny.: H.–P. 9–18, Szo. 10–12	
A Budai Rajziskola , XI. 15–ig.	
Karácsony képekben , XI. 22–2012. I. 3.	
Bálint Ház	
VI., Révay u. 16. Ny.: H.–V. 9–20	
Gergely Nóra – Feltárás , XI. 13–ig.	
Békásmeyeri Községi Ház	
III., Csobánka tér 5. Ny.: H.–P. 10–17	
Kerekes Elek Győző , XI. 14–24.	
Bélyegmúzeum	
VII., Hársfa u. 47. Ny.: K.–V. 10–18	
Michel Bohbot küldeményművész , XI. 20–ig.	
Boltives Galéria	
VI., Podmaniczky u. 41. Ny.: K.–Cs., 10–18	
Bikácsi Daniela , XI. 17–ig.	
Verecs Enéh és Gál Lehel , XI. 22–2012. I. 12.	
BTM – Budapest Galéria Kiállítóháza	
III., Lajos u. 158. Ny.: K.–V. 10–18	
Asztal , XI. 27–ig.	
BTM – Budapest Kiállítóterem	
V., Szabad sajtó út 5. Ny.: K.–V. 10–18	
Kézfogás – magyar–német iparművészeti kiállítás , XI. 4–XII. 4.	
Budapesti Művelődési Központ – BMK Galéria	
III., Etele út 55. Ny.: H.–P. 8–20, Szo. 9–18	
Bagics Gyábor, Dobrovits Ádám, Fekecs Károly, Szécsényi Zsuzsanna, Várai Mihály , XI. 12–ig.	
Panel kintről , XI. 14–26.	
A XXVII. Vizuális Művészeti Hónap , XI. 27–XII. 12.	
Commerzbank Galéria	
V., Széchenyi rakpart 8. Ny.: H.–P. 10–17	
Szabó Franciska és Hajas Katinka , 2012. III. 25–ig.	
Csepel Galéria	
XXI., Csete B. u. 15. Ny.: H.–P. 10–18	
P. Boros Ilona festőművész , XI. 18–ig.	
Kováts Albert, Kovács Borbála, Kelemen Kata , XI. 10–XII. 2.	
Deák Erika Galéria	
VI., Mozsár u. 1. Ny.: Sze.–P. 12–18, Szo. 11–16	
Man, Myth and the Machine – csoportos kiállítás (kurátor: Jane Neal, Anglia) , XI. 26–ig.	
DOVIN	
V., Galamb u. 6. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 11–15	
Jagicza Patricia, Karsai Dániel, Rabóczky Judit, Takács Szilvia – Gestalt , XI. 11–XII. 7.	
Elnök Utcai Művészlet	
VIII., Elnök u. 1. Ny.: K.–P. 11–18	
A Művészlet alkotóinak munkái , XI. 18–XII. 23.	
Erlin Galéria	
IX., Ráday u. 49. Ny.: K.–P. 12–18	
Márkus Péter szobrászművész , XI. 15–ig.	
dMáriás , XI. 16–XII. 12.	
Ernst Múzeum	
VI., Nagymező u. 8. Ny.: K.–V. 11–19	
Szolnoki József – Homeopátiкус valóság , XI. 13–ig.	
Németh Ilona – Dilemma , XI. 23–XII. 31.	
Faur Zsófi Galéria	
XI., Bartók Béla út 25. Ny.: H.–P. 12–18, Szo. 10–13	
Korcsmár Eszter Kores , XI. 11–XII. 7.	
Trembeczki Péter , XI. 24–XII. 22. (Panel-terem)	
Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény	
IX., Ráday u. 18. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 10–14	
Telkes Tamás , XI. 26–ig.	
Ferencvárosi Pincegaléria	
IX., Mester u. 5. Ny.: H.–P. 10–18	
Zvolcsky Zita – Zacc , XI. 27–ig.	
Fészek Galéria	
VI., Kertész u. 36. Ny.: H.–P. 14–18	
Kiss Iringó textiltervező , XI. 8–XII. 2.	
30 éves a Fészek Galéria II. , XI. 22–XII. 16.	
Fiktív Gastrogaléria	
VIII., Horányczy u. 27. Ny.: H.–V. 10–24	
Somogyi Ferenc , XII. 11–ig.	
Kerényi Zoltán , XII. 18–ig.	
FISE Galéria	
V., Kálmán Imre u. 16. Ny.: K.–P. 13–18, Szo. 11–14	
Király Fanni ékszertervező , XI. 11–XII. 3.	
FUGA	
V., Petőfi Sándor u. 5. Ny.: H.–Szo. 11–19	
Az építészet emléke – Paul Ott , XI. 19–ig.	
Finn építészet , XI. 14–ig.	
Solti Gizella textilművész , XI. 17–XII. 10.	
Forrás Galéria	
VI., Teréz kert 9. Ny.: H.–P. 10–19	
Rényi Krisztina grafikusművész , XI. 16–ig.	
Francia Intézet	
I., Fő u. 17. Ny.: H.–P. 10–19, Szo. 10–13	
Sarkantyú Illés: Mihály , XI. 5–XII. 23.	

Gaál Imre Galéria
XX., Kossuth L. u. 39. Ny.: K.–V. 10–18
A MAOE Fotóművészeti tagozata, XI. 9–2012. I. 15.

Galéria 12
XII., Hajnóczy J. u. 21. Ny.: H–V. 10–20
Fotóművészeti kiállítás a XIII. kerület alkotóinak munkáiból, XI. 16–XII. 4.

Galéria 13 Soroksár
XXIII., Hősök tere 13. Ny.: Sze.–P. 14–18
Nagy Gábor – Időmetszet, XI. 10–XII. 17.

Galéria Lénia
II., Széher út 74/a. Ny.: K. 16–20, Szo. 14–18
bejelentkezésre: T.: 0620-9118121
Szakrális izenetek, 2012. I. 3-ig.

Galéria Neon
VI., Nagymező u. 47. Ny.: H.–P. 14–18
8-ból 8 – csoportos kiállítás, XI. 10–XII. 2.

Godot Galéria
II., Bartók Béla út 11. Ny.: K.–P. 14–19, Szo. 10–13
Palkó Tibor, Szotory László és Agnes von Uray – A körte, a vágy és a kételey, XI. 26-ig.

Haas Galéria
V., Falk Miksa u. 13. Ny.: H.–Sze. 10–18, Szo. 10–13.
Merítés a KUT-ból XV. – Feminális, XI. 26-ig.

HAP Galéria
II., Margit krt. 24. Ny.: H.–P. 14–18
Vince (Weisz) Pál építész, XI. 11-ig.

Hegyvidéki Galéria
XII., Városmajor u. 16. Ny.: K., Cs., P., 10–18
Aukciós kiállítás, XI. 15–26.

Home Galéria
II., Keleti K. u. 17. Ny.: bejelentkezésre: 0630-9905806
Liszt 200 – kortárs művészek reflexiói, XI. 19-ig.

Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum
VI., Andrásy út 103. Ny.: Szo.–V. 10–18
A hajnalpír országa – koreai művészet a 18–19. században, 2012. IX. 2-ig.

Inda Galéria
VI., Király u. 34. Ny.: K.–P. 14–18
Agnes von Uray, XI. 18-ig.

Iparművészeti Múzeum
IX., Üllői út 33–37. Ny.: K.–V. 10–18
Magyar Formatervezési Díj, XI. 13-ig.
Kortárs lengyel design, XI. 13-ig.
Főúri öltözetek az Esterházy-kincstárból, 2012. I. 15-ig.
Éropa szövege, XI. 27-ig.
Transzcendens térképek – A Magyar Képzőművészek Egyesülete tizenöt éve, XI. 20-ig.

kArton Galéria
V., Alkotmány u. 18. Ny.: H.–P. 13–18
Zórad Ernő emlékkiállítás, XI. 25-ig.

K.A.S. Galéria
V., Váci u. 36. Ny.: H.–P. 14–18
XXI. Art Camp Művésztelep, XI. 15–XII. 6.

Kassák Múzeum
III., Zichy-kastély, Fő tér 1. Ny.: Sze.–V. 10–17
A avatógárd magángyűjteményekben I. – a Kiss Ferenc-gyűjtemény, XI. 26–2012. I. 15.

Kempinski Galéria
V., Erzsébet tér 7–8. Ny.: H.–P. 10–18
Maklár Kálmán – Színekre hangolva, XI. 20-ig.
Korbely István, XI. 23–2012. I. 25.

Kertész29 Galéria
VII., Kertész u. 29. Ny.: K.–P. 12–18
Novemberi Tárlat, XI. 5–XII. 3.

Kiscelli Múzeum – Fővárosi Képtár
III., Kiscelli u. 108. Ny.: K.–P. 10–16, Szo.–V. 10–18
Korszerű lakás 1960 – az óbudai kísérlet, XII. 4-ig.
Ifj. Ficsek Ferenc, XI. 11–2012. I. 15.

Kisterem
V., Képző u. 5. Ny.: K.–P. 14–18
Kaszás Tamás – Megemenedék, XI. 18-ig.
Kis Varsó, XI. 23–XII. 23.

Klauzál3 Galéria
VII., Klauzál tér 13. Ny.: H.–Szo. 10–19
Mózes Katalin: Kávé cukor nélkül, XI. 22-ig.

Klebsberg Kultúrkúria
II., Templom u. 2–10. Ny.: H.–P. 10–18
Makovecz Imre szakképzési épület – Máté Gábor fotókiállítása, XI. 20-ig.
Búza Barna szobrászművész, XI. 11–24.
László Gyula festőművész, XI. 11–24.
Tóth József fotóművész, XI. 22–2012. I. 3.
Sprot Antal iparművész, XI. 25–2012. I. 8.

Knoll Galéria
VI., Liszt F. tér 10. Ny.: K.–P. 14–18, Szo. 11–14
Ivica Capan, XI. 12-ig.

Kogart Ház
VI., Andrásy út 112. Ny.: H.–V. 10–18
San Franciscótól Woodstockig – Az amerikai rockpalack aranykora 1965–1971, XII. 31-ig.

Kogart Galéria
VI., Andrásy út 108. Ny.: H.–P. 10–18
Jakatics-Szabó Veronika, XI. 11-ig.

Kondor Béla Községi Ház
XVIII., Kondor B. stny. 8. Ny.: H.–V. 9–19.
Angyal üdvözet, XI. 13-ig.
Sándor József Attila festőművész, XI. 22–30.

Kóka Ferenc Művészeti Alapítvány
XIII., Visegrádi u. 6. fsz. 1. Ny.: H.–P. 15–19
Luszciska nagyszalad kiállítás, XI. 15-ig.

Kópia Kévéző és Fotogaléria
VI., Zichy J. u. 4. Ny.: H.–Szo. 17–21
Az ASA fotóstúdió végzős hallgatói, XI. 10-ig.

Leguan Café+Bar
VII., Holló u. 11–13. Ny.: H.–V. 8–23
Hadun Nadzeya és Yeresko Yan, XI. 13-ig.

Lengyel Intézet
VI., Nagymező u. 15. Ny.: H.–P. 9–17
A Lódzi Művészeti Akadémia textilművészeti és divattervező tanszékének kiállítása, XI. 15-ig.

Liget Galéria
IX., Ajtósi Dűsor sor 5. Ny.: Sze.–H. 14–18
Csak nagytól lehet megnézni az egy szemlítő Omara ékszerrel, XI. 4–XII. 1.

Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum
IX., Komor Marcell u. 1. Ny.: K.–V. 10–20
Édentől keletre – Fotorealizmus: Valóságválogatások, 2012. I. 15-ig.

Yona Friedman – A nemépítés gyakorlata, 2012. I. 8-ig.

II. Marczibányi tér 5/a. Ny.: H.–P. 10–18.
Bemutatók a kerámiaműhely, XI. 8–30.
Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége
 VI., Aréassz út 6. Ny.: H.–Cs. 10–18
Arckonstruktó, XI. 4–27.
Magyar Nemzeti Galéria
 I., Szent György tér 2. Ny.: K.–V. 10–18
Rippl-Rónai József – Grafikák gyűjtők kezéből, 2012. IV. 29-ig.
Magyar Nemzeti Múzeum
 VIII., Múzeum krt. 14–16. Ny.: K.–V. 10–18
André Kertész retrospektív, XII. 31-ig.
Magyar Zsidó Múzeum
 VII., Dohány u. 2. Ny.: V.–Cs. 10–18, P. 10–16.30
...és a zsidók?, XII. 5-ig.
Mat Manó Ház – Magyar Fotográfusok Háza
 VI., Nagymező u. 20. Ny.: H.–P. 14–19, Szo.–V. 11–19
Markovics Ferenc, XII. 4-ig.
Csörtös-Szabó Sándor – Titkos kertek, XI. 13-ig.
Jung Zseni – Csenddé lett, XI. 17–XII. 18.
Melange Galéria
 V., Markó u. 3. Ny.: H.–P. 11–18, Szo. 11–14
Prokop Igor Eugen, XI. 13-ig.
Memoart Galéria
 XIII., Pannónia u. 6. III. em. 3., www.memoart.eu
Rosko Gábor – Apád ideges, 2012. I. 18-ig.
Millenáris Fogadó
 II., Fény u. 20–22. Ny.: H.–V. 10–18
Horváth Éva Monika – Taxogrammak, XI. 19-ig.
Molnár Ani Galéria
 VIII., Bródy Sándor u. 22. Ny.: K.–P. 12–18
Mayer Éva – Életmérés, XI. 18-ig.
Ernszt András – Rejtett rend, XI. 24–2012. I. 13.
Mono Galéria
 I., Várkör u. 1. I. em. 11. Ny.: K.–P. 14–18
Mata Attila önálló kiállítása, XI. 9–25.
Museion No. 1 Galéria
 IX., Üllői út 3. Ny.: K.–P. 12–18
Kádasi Éva keramikumművész, XI. 10–XII. 2.
MUOSZ
 VI., Vörösmarty u. 47/a. Ny.: H.–P. 8–19
Kádasi Éva keramikumművész, XI. 8–30.
Műcsarnok
 XIV., Dózsa Gy. út 37. Ny.: K.–V. 10–18, Cs. 12–20
Sírba visztek – A Bizottság a Műcsarnokba megy, XI. 13-ig.
Néprajzi Múzeum
 V., Kossuth Lajos tér 12. Ny.: K.–V. 10–18
Amazónia – utak az indiánokhoz, 2012. IV. 8-ig.
Értéki templomok, 2012. III. 18-ig.
Óceániai ékszeresek – Bíró Lajos-gyűjtemény, 2012. I. 29-ig.
Nők, szőnyegek, házipar, 2012. VIII. 26-ig.
NézHely
 I., Attila út 133. Ny.: H.–Cs. 16–18
Fiatalkor-felnőttkor – a Huba művészcsoporthoz, XI. 8–XII. 15.
NextArt Galéria
 V., Aulich u. 4-6. Ny.: K.–P. 12–18, Szo. 10–14
Horváth Dániel, XI. 26-ig.
noMade Galéria
 VI., Anker köz 2-4. Ny.: H.–P. 13–18
Gaál József és Székelyi Károly, XI. 18–XII. 12-ig.
Nyíró Gyula Kórház Kortárs Galéria
 XIII., Lehel u. 59. Ny.: H.–V. 9–19
Családi Kriszta: Üzenet, XII. 15-ig.
Óbudai Társaskör Galéria
 III., Kiskorona u. 7. Ny.: K.–V. 14–18
Faa Balázs, Csontó Lajos, Koronczai Endre, XI. 16–XII. 18.
Országos Széchényi Könyvtár / Ereklyetér
 I., Budavári Palota F. épület, Ny.: K.–Szo. 10–18
Bóbitatól a Bibliáiig – Hincz Gyula könyvillusztrációi, XII. 23-ig.
Ökológium Art Galéria
 III., Szél u. 11–13. Ny.: H.–P. 10–19
Baky Péter, XI. 20–25.
Ötkert
 V., Zrínyi u. 4. Ny.: H.–V. 11–02
Nooka kiállítás, I. 7–21.
Blaha Tamás videoinstallációja, XI. 21–XII. 5.
Park Galéria
 MOM Park, XII., Alkotás u. 53. Ny.: H.–V. 7–24
Várnai Gyula: Kényelmi szempont, XI. 30-ig.
Pepper Art Projects
 XII., Táltos u. 15/b. Ny.: H.–V. 14–18
Benkő Katalin: Érintő, XI. 9–20.
Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola festő és fotós osztálya, XI. 22–XII. 1.
Pepper Art Projects
 VI., Aréassz út 45. Ny.: H.–P. 14–18
Bódvalenkei fotóképek, XI. 17–23.
Petőfi Irodalmi Múzeum
 V., Károlyi M. u. 16. Ny.: K.–V. 10–18
Zórád Ernő kiállítása, XI. 25-ig.
Ponton Galéria
 I., Batthyány u. 65. Ny.: K.–Szo. 12–18
100/50 – 100 éves a kerámia-, 50 éves az üvegoktatás, XI. 22–XII. 17.
RAM – Radnóti Miklós Művelődési Központ
 XIII., Kárpát u. 23. Ny.: H.–P. 10–18
Eífer János: Képnovellák, XI. 13-ig.
San Marco Galéria
 III., San Marco u. 81. Ny.: H.–P. 9–16
Csengery Béla festőművész, XI. 4–18.
Benyó Ildikó emlékkiállítás, XI. 25–XII. 7.
Scheffer Galéria
 IX., Kosztolányi D. tér 4. Ny.: H.–P. 14–18, Szo. 10–13
Bráda Tibor, Aknay János, Deim Pál,

Fehér László, Lehoczky Krisztina,
Kovács-Gombos Gábor, XII. 31-ig.

Spiritusz Galéria
I., Várfook u. 14. Ny.: K.–Szo. 11–18
10–18, Sze. 12–20, Szo. 12–16

Traumák – Jahoda Réka és Mayer Hella, XI. 19-ig.

Stúdió Galéria
VII., Rottenbiller u. 35. Ny.: K., Cs., P.
10–18, Sze. 12–20, Szo. 12–16

**Bodonyi Panni, Camilla Englund,
Navrátil Judit kiállításai, XI. 12-ig.**

Farkas Roland, XI. 15–XII. 3.

Szépítművészeti Múzeum
XIV., Dózsa Gy. út 41. Ny.: K.–V. 10–18, Cs. 10–22
El Grecótól Rippl-Rónaiig – Nemes Marcell
a mecénás műgyűjtő, 2012. II. 19-ig.

Tat Galéria
VIII., József krt. 69. IV. em.
Ny.: Sze.–P. 12–19, Szo. 12–15

Schaller István festőművész, XI. 14-ig.

Telep Művészeti bemutatótér
VII., Madách út 8. Ny.: H.–P. 11–23, Szo. 16–23

Keres És – csoportos kiállítás, XI. 9–23.

Trafó Galéria
IX., Liliom u. 41. Ny.: K.–V. 16–19

**Kis Varsó: Lélekben tomboló
háború, XI. 11–XII. 30.**

Újpest Galéria
IV., Árpád út 66. Ny.: K.–P. 11–18,
Szo. 9–18, V. 11–18

Farkas György festőművész, XI. 13-ig.

Várfook Galéria
I., Várfook u. 11. Ny.: K.–Szo. 11–18

Nádler István – Spirál, XI. 19-ig.

Françoise Gilot, XI. 27–2012. I. 14.

Vármegye Galéria
V., Vármegye u. 11. Ny.: K.–P. 10–18

Vetrő András szobrászművész, XI. 20-ig.

Nagyórád Galéria
I., Batthyány u. 67. Ny.: K.–V. 11–18

Zórád Ernő, XI. 20-ig.

Városháza Galéria
XVIII., Üllői út 400. Ny.: H.–P. 10–18

E. Kottke Péter, XI. 21–XII. 3.

Vasarely Múzeum
III., Szentlélek tér 6. Ny.: K.–V. 10–17.30

Magda Csutak és Ingo Nussbaum, XI. 27-ig.

Ornametika – Szerialitás, 2012. I. 8-ig.

Videospace Galéria
IX., Ráday u. 56. Ny.: Sze.–P. 14–18, Szo. 11–15

**Csáky Marianne és Adriane
Wachholz, XI. 11–XII. 16.**

Vintage Galéria
V., Magyar u. 26. K.–P. 14–18

Szalai Tibor és Vincze László, XI. 22–2012. I. 20.

Ujváry Judit Kortárs Galéria
V., Falk Miksa u. 30. Ny.: H.–P. 10–18, Szo. 10–13

A 121 legzebb Mednyánszky-festmény, XI. 27-ig.

Vízvárosi Galéria
II., Kapás u. 55. Ny.: K.–P. 13–18, Szo. 10–14

Illés Barna és Babinszky Csilla, XI. 23-ig.

Werk Galéria
V., Arany János u. 10. Ny.: H.–P. 14–20

Márjai Judit: Halál a konyhában, XI. 11–XII. 9.

VIDÉK

BALATONFÜRED
Vaszary Villa, Honvéd u. 2–4.

Bibekananda Santra festőművész, 2012. I. 1-jéig.

Barabás Márton zongoraszobrai, XII. 31-ig.

Rabindranath Tagore, XI. 20-ig.

André Kertész, XI. 20-ig.

BÉKÉSCSABA
Munkácsy Emlékház, Gyulai út 5.

Gaál József festőművész, XI. 24-ig.

**Kecskeméti Sándor keramikus-
szobrász, XI. 25–2012. I. 19.**

**Vászonba ragadt Csillagok – Baji
Miklós Zoltán, XII. 2–2012. I. 18.**

Munkácsy Mihály Múzeum, Gyulai út 1.

Orlai Petrics Soma, 2012. I. 8-ig.

**Munkácsy fénnel festve –
fénygraffiti-kiállítás, XI. 20-ig.**

Andrássy Úti Társaskör, Andrássy út 38.

Slezák Lajos festőművész, XI. 30-ig.

DEBRECEN
MODEM, Baltazar Dezős tér 1.

Irokéz Gyűjtemény, XI. 20-ig.

Drozdik Orshi: A másik Vénusz, 2012. I. 8-ig.

Mű-Terem Galéria, Batthyány u. 24.

**Szekelyi Kati, Sóvárdai Valéria,
Breznay Pál, XI. 10–XII. 2.**

Belvárosi Galéria, Soma u. 1.

Ifjú kézművesek országos kiállítása, XI. 4–30.

Timárház, Nagy Gál István u. 6.

Dezsőné Borbély Emma iparművész, XI. 18-ig.

Józsai Községi Ház, Szentgyörgyvölvi u. 9.

L. Ritók Nóra grafikusművész, XI. 15-ig.

Pintér Beata és László Ákos, XI. 12–XII. 2.

Újkerti Községi Ház, Jerkő u. 17–19.

Anime és Manga, XI. 11-ig.

Hal Köz Galéria, Hal köz tér.

Markovics Gábor festőművész, XI. 26-ig.

Kölcssey Zoltán, Hunyadi u. 1–3.

Farkas György, XI. 19–XII. 11.

DUNAHARASZTI
Laffert Kortárs Kúria, Fő út 172.

**Baktay az elsőkhöz – kortárs
kiállítás, 2012. I. 23-ig.**

DUNAÚJVÁROS
Kortárs Művészeti Intézet, Vasmű út 12.

Nehéz Ipar, XI. 5–XII. 9.

EGER
Kis Zsinagóga, Hibay Károly u. 7.

**George Peck, Ferenczy Zsolt, iski Kocsis
Tibor, Szigethy Anna, XI. 11-ig.**

GÖDÖLLŐ
GIM Ház, Körösfői u. 15–17.

Magyar Képzőművészek Egyesülete, 2012. II. 28-ig.

Gödöllői Galéria, Szabadság út 6.

GÖMB Alkotócsoport, XI. 13–XII. 11.

GYŐR
Városi Művészeti Múzeum, Király u. 17.

Pérelt Zsuzsa textilművész, 2012. I. 12-ig.

I. 8.

A Shoyo Manga 3 mestere, XI. 15-ig.
Váczy Péter Gyűjtemény, Nefelejcs köz 3.
Robert Capa fotográfiai, 2012. I. 22-ig.
Cziraki-terem, Nefelejcs köz 3.
Kutcsura Edit iparművész: HerbArt, XI. 4–30.
Városi Művészeti Múzeum Képtára – Napóleon-ház, Király u. 4.
MKISZ grafikus és szobrász szakosztálya, XI. 11–XII. 11.
MTA-MADI Geometria Galéria, Liszt Ferenc u. 10.
Amerikai művészek csoportos tárlata, XII. 15-ig.

KAPOSVÁR
AGÖRA, Csokonai u. 1.
150 éve született Rippl-Rónai József, XII. 31-ig.
Nádas József festőművész, XI. 7–27.
KECSKEMÉT
Magyar Fotográfiai Múzeum, Katona J. tér 12.
Robert Capa, XII. 18-ig.
Kecskeméti Kulturális és Konferencia Központ, Deák Ferenc tér 1.
Öveges László fotói, XI. 10–22.
Király László György fotói, XI. 10–22.

KESZTHELY
Helikon Kastélymúzeum
Vizsolyi János szobrászművész, XII. 11-ig.
Megmentett műkincsek, 2012. I. 15-ig.

LEÁNYFALU
Aba-Novák Galéria, Móricz Zs. út 124.
Bolgar képzőművészek tárlata, XI. 5–26.

MAKÓ
József Attila Múzeum, Megyeház u. 2.
Kubinyi Anna textilművész, XII. 20-ig.

MISKOLC
Miskolci Galéria – Rákóczi-ház, Rákóczi u. 2.
Boris Sirkó, XI. 27-ig.
Keresztes Dóra festőművész, XII. 15-ig.
A X. Miskolci Művésztelep, XII. 10-ig.

MEZŐTÚR
Városi Galéria, Múzeum tér 1.
Tűzzománcművészek Magyar Társasága, XI. 19-ig.

NAGYKANIZSA
Hevesi Sándor Általános Iskola Galériája, Hevesi S. u. 2.
Szamódy Zsolt fotóművész, XI. 21-ig.

PAKS
Paksi Képtár, Tolnai út 2.
Áfrány Gábor, Harsányi Réka, Lepsényi Imre, Tóth Zs. Szabolcs, Szegedy-Maszkás Zoltán, Szűts Eszter – Embéri beavatkozással készült művek, XI. 25–2012. I. 29.

PÉCS
Nádor Galéria, Széchenyi tér 15.
Ilona Keserű Ilona, XI. 18–XII. 4.

SZÁZHALOMBATTA
Matrica Múzeum, Gesztenyés út 1–3.
A forradalom plakátok tükrében 1956, XI. 20-ig.

SEGED
REÖK, Tisza Lajos krt. 56.
Németh György fotói, XI. 13-ig.
A Gerle–Benes művész házaspár, XI. 13-ig.
Móra Ferenc Múzeum, Roosevelt tér 1–3.
Csontváry Szegeden, XII. 12-ig.
Értéktörzs – Válogatás a Múzeum képzőművészeti gyűjteményéből, XII. 18-ig.
Várzslatos viaszhengerek, XI. 12–2012. III. 30.
Kass Galéria, Vár u. 7.
Keresztes Dóra és Orosz István, XI. 18–2012. II. 29.
Fekete ház
Müllner János fotói, XI. 25–2012. II. 5.

SZENTENDRE
Régi Művészeti Galéria, Bogdányi út 51.
Mágyar Festészet Napja – Őszi Tárlat, XI. 20-ig.
Vajda Lajos Stúdió, Péter-Pál u. 6.
Tasnádi József, XI. 11-ig.

SZENTES
Kosztá József Múzeum, Kossuth tér 1.
Csontváry Szentesen, XII. 10-ig.

SZÉKESFEHÉRVÁR
Csók István Képtár, Bartók Béla tér 1.
Fejér megyei Őszi tárlat, 2012. I. 29-ig.
Szent István Király Múzeum, Országzászló tér 3.
Új Magyar Képtár, Megyeház u. 17.
István Kantor Monty Cantin? Amen! esztelen! meztelen!, XI. 13-ig.
Deák Gyűjtemény, Iskola u. 10.
Magyar tájképfestészet 1940–1960, 2012. I. 15-ig.
Csöp Galéria, Rákóczi u. 25.
Gyarmati Zsolt: Mélyhámlesztás, XI. 11-ig.

SZOLNOK
Szolnoki Galéria, Templom út 2.
A Szolnoki Képzőművészeti Társaság alapító kiállítása, XII. 10-ig.
Kert Galéria, Gutenberg tér 12.
Krajcsovics Éva, XI. 1-jéig.

SZOMBATHELY
Szombathelyi Képtár, II. Rákóczi F. u. 12.
Virtuális világ, XI. 16–XII. 10.

VÁC
Madách Imre Műv. Központ, Dr. Csányi L. krt. 63.
Gary Nagy Norbert festőművész, XI. 15-ig.
Hutton László fotóművész, XI. 11–28.
A XXI. Országos Képző- és Iparművészeti Tárlat Pest megyei kiállítása, XI. 4–27.

VESZPRÉM
Művészetek Háza, Csikász Galéria, Vár u. 17.
Convoy Leipzig, XI. 26-ig.

ZEBEGÉNY
Szőnyi István Emlékmúzeum, Bartók u. 7.
Szőnyi István grafikai gyűjteménye, XI. 30-ig.

KÜLFÖLD

BÁZEL
Foundation Beyeler
Louise Bourgeois, 2012. I. 8-ig.
Kunstmuseum Basel
Max Beckmann: Tájképek, 2012. I. 22-ig.
Museum Jean Tinguely
Robert Breer, 2012. I. 29-ig.

BERLIN
Brücke-Museum
Erich Heckel és Karl Schmidt-Rottluff, 2012. III. 11-ig.
Hamburger Bahnhof
Thomas Saraceno, 2012. I. 15-ig.
Joseph Beuys, 2012. I. 30-ig.

Fatal Művészek Díja, 2012. I. 8-ig.

Akademie der Künste

Zbigniew Rybczynski és Bódy Gábor – a médiaművészet úttörői, 2012. I. 1-éjg.

Deutsche Guggenheim

Pawel Althamer, 2012. I. 16-ig.

BÉCS

Vienna Art Week, XI. 14–20.

Albertina

Gerhard Richtertől **Kiki Smith**ig, XI. 13-ig.

Essl Múzeum

Rosa Loy és Neo Rauch, XI. 16-ig.

Museum Moderner Kunst, Stiftung Ludwig Wien

A vágyak múzeuma, 2012. I. 8-ig.

MAK

Walter Pichler, 2012. II. 26-ig.

BILBAO

Guggenheim Museum Bilbao

Festői absztrakció 1949–1969, 2012. I. 8-ig.

Brancusi és Serra, 2012. IV. 15-ig.

BONN

Kunst- und Ausstellungshalle der Bundesrepublik Deutschland

Anime! – High Art – Pop Culture, 2012. I. 8-ig.

BOSTON

Museum of Fine Arts, Boston

A fantázia két mestere: Bresdin és Redon, 2012. I. 16-ig.

Dubuffet, Giacometti, Picasso, 2012. II. 20-ig.

Ellsworth Kelly: Faszbrok, 2012. III. 4-ig.

DREZDA

Gemäldegalerie Alte Meister

Raphael, Dürer és Grünewald Madonna-ábrázolásai, 2012. I. 8-ig.

FIRENZE

Palazzo Strozzi

Pézné és szépség – Botticelli, 2012. I. 22-ig.

GRAZ

Kunsthaus Graz, Museum Joanneum

Ai Weiwei, 2012. I. 15-ig.

HAMBURG

Deichtorhallen Hamburg

Eyes on Paris – párizsi fotók 1890-től napjainkig, 2012. I. 8-ig.

HÁGA

Geemntemuseum Den Haag

Mondrian & de Stijl, 2012. I. 1-jéig.

Divat és művészet, 2012. I. 8-ig.

HUMLEBAEK

Louisiana of Museum of Modern Art

Klee és a Cobra, 2012. I. 8-ig.

KÖPPENHÁGA

Ny Carlsberg Glyptotek

Gauguin és Polinézia, XII. 31-ig.

LONDON

Tate Britain

Barry Flanagan, 2012. I. 2-ig.

John Martin, 2012. I. 2-ig.

Tate Modern

Taryn Simon, 2012. I. 2-ig.

Fotográfia: Új dokumentarista formák, 2012. III. 31-ig.

British Museum

Grayson Perry, 2012. II. 19-ig.

Royal Academy of Arts

Degas és a balett, XII. 11-ig.

Hayward Gallery

Pipilotti Rist, 2012. I. 15-ig.

Imperial War Museum

Háborús nőművészek, 2012. I. 6-ig.

Victoria and Albert Museum

Posztmodernizmus, 2012. I. 15-ig.

Whitechapel Art Gallery

Rothko Nagy-Britanniában, 2012. II. 26-ig.

MADRID

Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía

Rodney Graham, XII. 31-ig.

MANCHESTER

Manchester Art Gallery

Grayson Perry, 2012. II. 12-ig.

MÜNCHEN

Kunsthalle der Hypo-Kulturstiftung

Dürer, Cranach, Holbein, 2012. I. 15-ig.

NEW YORK

Guggenheim Museum

Hans-Peter Feldmann, XI. 20-ig.

Metropolitan Museum of Art

Szatfai és karikatúra Leonardótól Levineig, 2012. III. 4-ig.

Brooklyn Museum

Matthew Buckingham, 2012. I. 8-ig.

Eva Hesse, 2012. I. 8-ig.

Frick Collection

Picasso-rajzok, 1890–1921, 2012. I. 8-ig.

PS1 Contemporary Art Center

2001. szeptember 11., 2012. I. 9-ig.

Museum of Arts and Design

Picassótól Koonsig: A művész mint ékszerész, 2012. I. 8-ig.

Museum of Modern Art

De Kooning retrospektív, 2012. I. 9-ig.

Új fotográfia, 2012. I. 16-ig.

PÁRIZS

Centre Pompidou

Edvard Munch, 2012. I. 9-ig.

Grand Palais

Paris Photo, XI. 10–13-ig.

POZSONY

Szlovák Nemzeti Galéria

Új Szlovákia, 2012. I. 15-ig.

RÓMA

MAXXI

Indian Highway, 2012. I. 29-ig.

VELENCE

Giardini di Castello, Arsenale

Venecei Biennále 2011, XI. 27-ig.

WASHINGTON

National Gallery of Art (NGA)

Warhol: Címsorok, 2012. I. 2-ig.

National Portrait Gallery

A portré ma, 2012. X. 14-ig.

Hirshhorn Museum

Andy Warhol: Árnyékok, 2012. I. 15-ig.

ZÜRICH

Kunsthaus Zürich

Young Art, XI. 27-ig.

A Csók István Antikvitás, kéthetente megrendeződő, aukcióira a felvétel folyamatos. Keresünk festményeket, grafikákat, ezüst- és műtárgyakat, órákat és ékszereket. Helyszín: 1052 Budapest, Váci utca 31/A. Tel: 1-318-2862. e-mail: info@csokantikvitas.hu

Régi-új kortárs múzeum Bécsben

A huszadikból a huszonegyedik századba

A bécsi múzeumokat látogatók közül sokan emlékezhetnek még, milyen izgalmas kiállításokra invitált egészen nyolc évvel ezelőttig a 20er Haus. A MUMOK (Modern Művészetek Múzeuma) kiegészítő kiállítóhelye a Südbahnhof közelében, a Schweizergarten nevű parkban kitűnő helyszíne volt a kortárs képzőművészek monumentális alkotásainak. Az üveg-acél-beton kockaépület jobban illett a mai művészethez, mint az egyébként gyönyörű barokk Liechtenstein-palota, amelyben a modern múzeum 2001-ig honos volt.

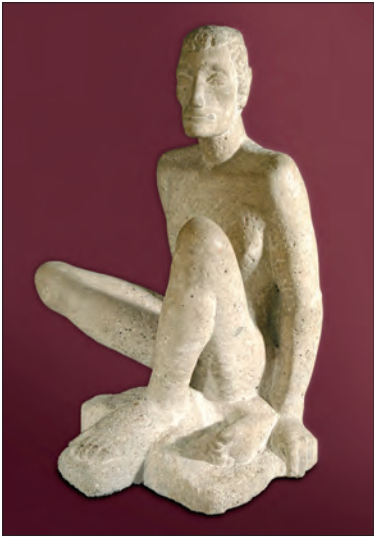
Nyolc év szünet után (ebből három év telt építkezéssel) ismét megnyílik az épület. Más a „gazdája”: még 2002-ben a Belvedere kapta meg – a felújítás és korszerűsítés minden gondjával egyetemben. A neve (is) megváltozott: a 21er Haus elnevezés jól tükrözi, hogy megújítói a XX. századból átvezették a XXI.-be. Átellenben a Südbahnhof is a múlté már: jelenleg még óriási építési terület, pár év múlva itt lesz az új, építészeti és műszakilag egyaránt hipermodern Főpályaudvar, körülötte vadonatúj lakónegyeddal.

A 20er Haus, a háború utáni Bécs első újonnan létesített múzeuma 1962-ben nyílt meg. Maga az épület Ausztria pavilonja volt az 1958-as brüsszeli világkiállításon. Tervezője, Karl Schwanzer nagy sikert aratott a négy pillérre helyezett modernista kockával, s elnyerte a legjobb épületnek kijáró aranyérmet. A pavilont tehát díjnyerteshez méltó bábásmódban részesítették: gondosan lebontva hazaszállították, és

a Schweizergartenben újra felállították. Némi változtatást azért végrehajtottak: a világkiállításon csak a felső emeletet használták, a földszint – az oszlopok alatt-között – nyitott volt, ezt azután Bécsben üvegfallal vették körül, s ezzel beltérre alakították. Eleinte falakkal megosztva rendezték benne a kiállításokat, hamarosan kiderült azonban, milyen vonzereje van a természetes fénnel átvilágított, egyetlen óriási térnek. Kortárs művészek egyenesen ide alkották műveiket, és itt nagyobb installációk elhelyezésére is volt hely.

Azáltal hogy a MUMOK 2001-ben átköltözött a Múzeumi Negyedbe, a 20er Haus helyzete is megváltozott. Nagyon is beleillett a Belvedere törekvéseibe: a klasszikus anyaggal, a századforduló legnagyobbjainak műveit felvonultató gyűjteménnyel rendelkező Nemzeti Galéria mindenképpen nyitni szeretett volna a kortásművészetek irányába, hiszen ez is feladata. Bár 2001 óta az Augarten Contemporary is a Belvederéhez tartozik, ez az érdekes, ferde falú kiállítóhelyiség messze nem elég a nagyszabású tervekhez. Ausztriában komolyan veszik a kulturális örökség őrzését, márpedig a 20er Haus sikeres expómúltja miatt műemlékvédelem alá esik. Bár előző gazdája már nem tartott rá igényt, és az építmény alapos renoválásra szorult – egyes részei kifejezetten életveszélyesnek minősültek –, lebontása szóba sem került. A Belvedere pedig még a költséges felújítást is örömmel vállalta.

A nemzetközi építészeti tenderre 85 pályázat érkezett. A zsűri az egy-

Fritz Wotruba: Ülő alak, 1930–1931
műkő, 111x64x61,5 cm

Fotó: Alfred Weidinger

kori Schwanzer-tanítvány Adolf Krischanitz terveit találta a legjobbnak. Csak éppen a pénz hiányzott, nem is a múzeumi rész felújításához, hanem a pótlólag tervezett – a működéshez elengedhetetlen – irodatorny költségeihez. A Belvedere 2007-ben kinevezett új igazgatója, Agnes Husslein-Arco egyik fő céljának tekintette a Nemzeti Galéria tevékenységének kiterjesztését a kortásművészetre, ezért minden követ megmozgatott a pénz előkerítésére. Olyan koncepciót dolgozott ki, amellyel az eddiginél több finanszírozó partnert lehetett megmozgatni. Két minisztériumi alapból (a Gazdasági, illetve a Kulturális Minisztérium révén) fedezték a 32

millió költséget egy részét, ezt a Belvedere saját eszközeiből kiegészítette, s tetemes összeggel beszállt a Wotruba Alapítvány (amely így kiállítási lehetőséghez jutott). Emellett szponzorokat, magánadományozókat is sikerült bevonni.

A legnagyobb változást a két új alagsori szint jelenti. Az egyik az eddig „otthonatlan” Wotruba-gyűjteménynek – a szobrász Fritz Wotruba (1907–1975) műveinek –, a másik a szövetségi tulajdonú Artothek új állandó kiállításának ad helyet. Utóbbi az a mézesmadzag, amelynek a kormányzati hozzájárulás köszönhető, hiszen ez a II. Köztársaság létrejötte óta gyűjtött kortásművészeti anyag a mindenkor kormányok szívügye, az osztrák kulturális elkötelezettség egyik szimbóluma. Állományában 35 ezer műalkotás található, évente körülbelül 130 művésztől vásárolnak. Ebből kapnak kölcsön az állami intézmények a hivatalok díszítésére, ugyanakkor az osztrák kortásművészet támogatását, az alkotók megismertetését is szolgálja. Jelenleg 444 közhivatalban található a gyűjtemény jó egyharmada, de kölcsönöznek innen nagy múzeumok kiállításaira, és vándorkiállításokat is rendeznek. Eddig azonban nem volt stabil helye az óriási anyagnak, amelynek adatbankja már részben elérhető.

Az átépítés során meg akarták őrizni az eredeti koncepciót és a látványt. Mivel azonban a belső függőlépcsőt a tűzrendészeti hatóság nem engedélyezte, így ezt beépítették. A változtatás még inkább kiemeli az egyetlen légtér hatását: a látványt semmi sem

zavarja. Egyes elemek bauxitbeton anyagát lecserélték, de a pillérek maradtak, sőt az eredeti színekombinációt is helyreállították. Újra megnyitják majd a mozitert – erről már tárgyalnak az Osztrák Filmmúzeummal. A ház teljes területe 6825 négyzetméter, ebből 2275 négyzetméter a kiállítási felület. Az alagsori Wotruba-teremben 500 szobor és 2500 rajz elhelyezésére nyílik lehetőség.

Kisebb termeket egy-egy legendás kortárs művésznek szentelnek, első sorban a múzeumról (mint olyanról) és az építészetéről alkotott felfogásukat állítva a középpontba. Franz West, Christian Philipp Müller, Oswald Oberhuber és Christoph Schlingensiefel neve szerepel ezen a listán. A felső traktus az osztrák művészettörténeté (az ötvenes évektől napjainkig), a földszinten évente három nagy kiállítást rendeznek.

Mindehhez még korántsem biztosított a kellő anyagi háttér. Agnes Husslein-Arco egy nyilatkozatában elmondta, hogy az új múzeum zavartalan üzemeltetéséhez 4,5 millió euróra lenne szükség. Ez nem kevés, hiszen a Belvedere évente összesen 6,9 millió eurónyi költségvetési támogatást kap. Kiadásainak 57 százalékát a múzeum maga gazdálkodik ki. Ez az egyedülállóan magas arány nemcsak a jegybevételnek köszönhető: népszerűek a szponzorrendezvények, rangot jelent ezt a múzeumot támogatni. Husslein reméli, hogy az új létesítmény is hamar kivívja magának ezt a státust.

A kortárs művészek körében nagy az öröm; néhányan már a november 15-i megnyitóra is megbízást kaptak – fény- és hanginstalláció, videó és film várja a meghívottakat. A sikeres jövőbe vetett bizalom jegyében az első kiállítás címe: Szép kilátások.

SZÁSZI JÚLIA

A ROMANOVOK ajándéka

Az aranyozott ezüsből készült, stilizált virágmotívumokkal díszített, pompás sodrony-zománcos teáskészletnek regénybe illő története van. Pallavicini Alfonz szilvásvárad uradalmában a vadászatok rendszeresen visszatérő vendége volt az utolsó orosz cár és a nagyherceg. Ez utóbbi hozta ajándékba az uradalmi főtisztnek azt a teáskészletet, amely egy cári megrendelésre is gyakran dolgozó, moszkvai ötvösműhelyben készült. A család féltett kincse egy cipősdobozban vésztele át a háborúkat és a politikai rendszereket egészen napjainkig, most pedig az örökösök jóvoltából egy teáskanna, egy cukortartó, egy tejszínes kannácska és 12 teáskanal jutott el a Corner Ékszer- és Zálogház szegedi fiókjába.

A teáskészlet darabjai a XX. század elején készültek 875 ezrelékes (84 zolotnik) finomságú ezüsből, tűzi aranyozással. A kanna fülének két végénél és a fedélgombban gyöngyház korongok találhatók – a nemes anyag funkciója itt nem más, mint a hőszigetelés: az edénytest forróságát nem tudja átvenni sem a fül, sem a fedél. Az edények teljes felületét borító sodrony-zománc liliomokból, krizantémokból, ciklámenekből, nefelejcekből és más stilizált virágokból komponált, finom színvilágú dekorációt alkot. Hasonló motívumok találhatók a kanalak fejének hátoldalán, a kanálnyeleket pedig a legjellegzetesebb zománcszínek spirálisan csavarodó csíkjai díszítik.

A készítés ideje a fémjelzés tanúsága szerint 1908 és 1926 közé tehető, a mesterjegyek alapján pedig az ötvösök személye is azonosítható: eme műtárgyakat Maria Szemenova készítette, a kanalakat pedig az a német eredetű családból származó Feodor Rückert, aki a cári kincstár legkülönlegesebb ötvöstárgyait készítő Fabergé-műhely számára is rendszeresen dolgozott. A leginkább a cári család számára aranyból és drágakövekből készített, különleges színű zománcokkal díszített fantasztikus húsvéti tojásairól ismert cég darabjai a legnagyobb külföldi aukciósházakban is csak ritkán kerülnek kalapács alá.

A Szegedre jutott, szerencsés körülmények között fennmaradt rendkívüli kvalitású darabok nemcsak a legnemesebb és legértékesebb anyagokból készültek, hanem koruk legmagasabb szintű mesterségbeli tudásáról is tanúskodnak, a hazai műtárgypiacon pedig különleges ritkaságnak számítanak.

Elérhetőségeink: Corner Zálog-, Ékszer – és Galéria
6720 Szeged, Kölcsey F. u. 5., tel.: 06-62/321-453, e-mail cím: info@cornergroup.hu

Fotóhónap, Tallinn 2011

Őszi seregszemle

Az Európa Kulturális Fővárosa 2011 programsorozat keretében az észt főváros a fotónak szentelte az októbert. Ha hivatalosan még nem is, de elnevezésében a Fotokuu (Fotóhónap) csatlakozott az európai fotóhónap fesztiválsorozatához, intézményrendszeréhez és kapcsolati hálójához. A fotográfia mint médium előretörése, népszerűsége egyre erőteljesebb a baltikumi országban, de ez nemcsak a globális képáradat és képalpotás közhelye, hanem elsősorban a skandináv és főleg a finnországi kiállítási gyakorlat követése.

H. Almeida: Cím nélkül, 2002
fotó vásznon, akril, 199x130 cm

A seregszemle/seregszámla kifejezés pontosan jellemzi azt a tarka képet, amely Tallinnban a tárlatok látogatóit fogadja. A seregszemle, ez a barokkban még pompásabbá és burjánzóvá váló eposzi kellék – a szervezők katalógusban publikált szándéka szerint – kifejezetten a XVI. századra reflektál, e korszak egyszerre misztikus és természetes atmoszféráját szeretnék volna megidézni. (Az Fotóhónap-sorozat főcíme: Natural Magic.) Nem törekedtek arra, hogy különösebb hangsúlyokat helyezzenek el a kiállítási programok összeállításakor, pusztán a műfaji sokszínűségre koncentráltak: mindazt egybegyűjtötték, könnyen és érdekesen felkínálták a közönség számára, amit hazájukban és tudásukban felleltek.

Bár a kurátorok és a fotótörténészek az archívumok minden szegletét felkutatták, mégis csak igen csekély számú alkotást bemutató, ám érdekes kiállítás az észt fotográfia történetét felvező tárlat (A pillanat fogságában, Észt fotó 1850–1912, Észt Történeti Múzeum, 2012. március 4-ig.). A főleg klasszikus beállítású portrékról és csoportképekről szűrös szemű egyetlen tanárok pillantanak ránk a tartui campus kertjében, munkásegyletek és dalárdák fotografáltatják magukat. Másutt a livóniai lovagrend egykori várait tárják fel a XIX. század végének pozitívista régészei, történészei. A szintén hagyományos városi képeslapok látkepei között néha bepillanthatunk az élet sűrűbb, elevenebb oldalába is; a klasszikus balerinaruhába öltözött férfitanácsosok erotikus csoportképe a gaytematika korai dokumentuma.

Ha tovább haladunk a történeti időben és „seregszámlában”, akkor a nemzetté válásnak és az ideológiai küzdelmeknek szentelt kiállítást (A szovjet propaganda-fotó 1944–1985, Nemzeti Levéltár), valamint a még mindig aktív, legendás dokumentumfotós, Jaan Kloseiko egyéni tárlatát kell megemlíteni. Utóbbi a szimbolikus jelentésű és urbanisztikai szempontból több vitatható átalakuláson keresztülment tallinni Szabadság térnek az észt politika- és kultúrtörténetben játszott szerepét mutatja be a személyes történetmesélés hangján.

A kortárs észt fotó kontextualizálására két kiállítás tesz kísérletet, az első (Ugyanazon a helyen születtek: Kép, emlékezet és fikció a baltikumi országokban, Kunstihoone, november 20-ig) kifejezetten a régióban gondolkodik. Vytautas Michelkevicius litván kurátor az 1980 körül született nemzedék identitását próbálja meg felfejteni, múltbeli referenciapontjait megkeresni. A tárlaton sorjázó fotók alapján elveszett, kallódó generáció ez, amely kétségbeesetten, görcsösen próbálja keresni helyét, ideáljait a család históriájában és közegében (Arnis Balcus), a kultikus filmek, így a Csillagok háborúja hőseiben (Tadas Sarunas) vagy a szétszóródó tárgyak és pillanatok megörökítésével (Krista Mölder). A mentális és praktikus út-keresés a tárlaton a kifejezetten hagyományos dokumentarista fotográfia

Arnis Balcus: Amnézia sorozat, 2008
c-print, 98x120 cm

fiában érik átgondolt projektté: Marge Monko az orosz–észt határon fekvő Narva egykori hatalmas textilgyárának pusztulását megörökítő sorozatán (A gyár bukása, 2009).

A második tárlat, amely a nemzetközi referenciákat hivatott bemutatni, a már címében is sejtelmes Túl (Kumu, 2012. január 8-ig). Adam Budak kurátor a tőle megszokott módon filozofikus és egyben lírai anyagot válogatott, koncepcióját Edgar Auber fotóról szóló meghatározásán kezdve és Marcel Proust gondolatfolyamán végezve. Budak a klasszikus képzőművészeti műfajok fotóbeli megoldási lehetőségeit pásztázza végig, meghatározva és ugyanazzal a gesztussal le is bontva a műfaji határokat. A tárlat a portré (Marlo Pascual, Tatiana Lecomte), a tájkép és a természetfotó (Haris Epaminonda, Geoffrey Farmer, Sunah Choi), az épületfotó (Dénes Farkas, Inaki Bonillas, John Gerrard, Miriam Böhm) és a történelmi tabló (Christodoulos Panayiotou) műfaji játékerét vizsgálja. A költői hangvételű, okos, határozott és találó válogatás – bár a baltikumi országból csak egyetlen észt–magyar fotós, Dénes Farkas alkotásai szerepelnek benne – a tallinni első Fotóhónap fontos eseménye (www.fotokuu.ee).

UHL GABRIELLA

Kiútnak pedig lennie kell

(folytatás az 1. oldalról)

Kulturális, társadalmi, politikai és pszichológiai tekintetben is párhuzamos világokat fedezhetünk fel, és megalkothatjuk a paradigmaváltás eszközéül szolgáló gondolatmodelleket, konceptuális alternatívákat: kell, hogy legyen valami, amivel mint lehetőséggel, opcióval, vagy akár utópiával is, de számolhatunk. „Wishful thinking” – vágyálom –, mondja az efféle gondolkodásra az angol, de talán éppen ennek tudatosítása ösztönözheti újult erejű aktivitásra a változást kívánókat.

A gondolatot felvető „központi” kiállításon (sajnos ez is a háromhetes kategóriába tartozott) a horvát WHW (What, How & for Whom) kurátorkollektíva a „megsokszorozódott, lehetséges, párhuzamos, elképzelt, vágyott” világok példait rendelte egymáshoz. Olyan világokat, melyek abban is különböznek attól, amiben élnünk kell, hogy bennük nemcsak „a múltra lehet új szemmel nézni, hanem a jövőt sem determinálja megmászthatatlanul a jelen”. A Zimmermann & Kratochwill galéria magasföldszinti teremsorát ebből az alkalomból

Mona Marzouk: Az Energia Ördöge, 2008–2011
falfestmény

a ház pincelabirintusával is megtoldották. Az attraktív white cube környezetből „alászállva” a látogatók hirtelen katakombaszerű terekben találták magukat. A WHW a galériában helyezte el többek között Yael Bartana (a velencei biennálén is látható) Zsidó Újjászületés Mozgalom Lengyelországban projektjét; Bouchra Khalili videóját, amelyen menekültek rajzolják be a térképen az „Európa-erő” falain belülre kerülve megtett kényszerűen extrém útvonalakat; Mona Marzouk falra festett és animált hibridlényeit, valamint Ruben Grigorjan antropomorf kutyatársadalmat ábrázoló képeit és filmjét. A pince helyiségeit egymással és az udvarral Nemanja Cvijanovic hanginstallációja kötötte össze, Daniel Knorr pedig klausztrofóbiás hatású odút vajt a téglafalba. A WHW szándéka az alternatív világok sokféleségének felmutatása volt, ám a kiállítást inkább a nyomasztó, szurreális víziók, a horrorisztikus látomások és a keserű ironia példái uralták, mint a vágyképzetek.

Némiképp hasonló szegmens kifejtésére vállalkozott a Kunstverein Medienturm Hauntings (kísértések, visszatérések) című válogatása – újabb képi archívumváltozatoként a nemzetközi szintéren reneszánszát élő freudi „unheimlich” és „heimlich” (rémisztő és titokzatos) kifejezések társadalom-lélektani értelmezésének. A bizarr műegyüttes

Stájer Ősz 2011, Graz

a kísértetek és a túlvilág megjelenési formáit, a múltból visszatérő szellemeket keresi a médiában, a kortárs művészetben és a populáris kultúrában.

Hogy a hit és a vallás kérdéseiről való gondolkodás nem az egyház belügye és nem a „konzervatívok” privilégiuma, hanem a nyitott kortárs diskurzus része lehet, arra a Kulturzentrum bei den Minoriten galériájának (több évtizedes hagyományt folytató) progresszív kiállításpolitikája mutat példát. Az Irrealigious! (a vallásos, a valóságos és az irreális szavakból) – A vallás párhuzamos világa a művészetben című válogatás a valóságok XXI. században tapasztalható comebackjét kívánja értelmezni. Valóban „keskeny pallón” jár, amikor „az iránytalan világiasság félelme” és a szétválasztatlan állami és egyházi hatalomra épülő „totalitárius teokráciák” között keresi az átkeletést. Szerencsére a művek többsége sikerrel kerüli el mind az ájtatoskodó képmutatást, mind a destruktív blaszfémiát. Több munka kiindulópontja az elfogadó szinkretizmus, mint Danica Dakic a hét világvallás szent könyveire helyezett, különböző bőrszínű kezei és Lidwien van de Ven európai országok más és más felekezeteinek templombelsőit megörökítő fotói esetében.

Radikális alapállásához híven a <rotor> a téma közvetlen politikai aspektusát választotta. A kiállítás művészei a hatalom láthatatlan networkjét – a politikai, gazdasági, egyházi, média- és intellektuális elit szoros összefonódását, a döntések pszeudodemokratikus, korrupt, lobbierdekeket szolgáló voltát és a folyamatokat mozgató anonim, arctalan szereplőket – kísérelték meg vizualizálni. Egy falra rajzolt figurális diagramon Katrin Plavcak egészen konkrét leképezését adta ennek. Sokan álldogáltak a Pragmatische Sanktion fiktív grazi metróterképe előtt, amelynek vonalai a városban működő jobboldali, szélsőjobboldali, nemzeti és konzervatív pártok, egyletek és egyéb szerveződések helyszíneit kötötték össze. A formai ötlet ugyan elcsépelet, de az „állomások” sűrűsége lát-

Daniel Knorr: Archeotecture, 2011
helyspecifikus installáció

hatóan mindenkit megdöbbenett. Josef Schützenhöfer kegyetlenül groteszk portrét festett az Essl házaspárról; kritikája nemcsak a Baumax-birodalom tulajdonosaira, hanem az egyre több múzeumban díszelgő idealizált mecénásportrék szervilizmusára is irányult.

Ruben Grigorjan: Mindenki alszik, 2005
olaj, vásznon, 100x80 cm

Ehhez a gondolatkörhöz kapcsolható a Camera Austria kiállítása (Communitas. Mások között – egyebek mellett Bartana, Ursula Biemann és Artur Zmijewski munkáival), amely arra a kérdésre keres választ, hogy a mai megosztott, demarkációs vonalak mögé kényszerített és biztonságfóbiában szenvedő társadalmak vajon még mindig az együttélés és -működés gondolata jegyében léteznek-e? Vagy már régen feledésbe merült, hogy a „kommunitást” „kommunális” eszközökkel kellene szabályozni? Az Artelier Contemporary galéria mutatta be Peter Weibel Élet a XX. században – 250 millió gyilkosság című új animációját. A stilizált, forgó vörös földgolyóról a megfelelő helyekről időrendben, „vércseppként” hullnak alá a semmibe az áldozatok. A munka koncepciója kétségkívül korrekt és figyelemkeltő, de megvalósítása közhelyszerű és didaktikus.

A végére hagytam a Grazer Kunstverein Public Folklore című kiállítását, amely egy másik „comeback”, a XIX. századi etnikai alapú nemzetfogalmak újjáéledésének jelensége köré szerveződött. Tudjuk, de mégis tanulságos látni, hogy a globalizáció és az EU szellemével szemben milyen széles skálája keletkezett a sajátos „néplélek” új keletű manifestációinak. A „folklorizáció” megjelenik a politikában, a média, a turizmus és a tömegkultúra területén is; tudatosítása, elemzése, kritikája pedig a társadalomtudatos kortárs művészet egyik kurrens témája. Ebbé a válogatásba – nem véletlenül – több magyarországi vonatkozású munka is került: Németh Ilona győri public art akciója, a tükörbe néző turulszobor; Joanna Rajkowska videója az 1949-es szovjet repülőgépen a Magyar Gárda és a Gőj Motorosok két tagjával együtt utazó, különféle nemzetekhez, etnikumokhoz és kisebbségekhez tartozó alkalmi társaság élményeiről, valamint El-Hassan Róza No Corruption projektje, amelyben művészek, dizájnerek, társadalomkutatók és roma kosárfonók közösen állítanak elő magas színvonalú, praktikus termékeket.

A sürgető erővel fellépő politikai problémák és korszerű kritikai gondolatok köré szervezett grazi kiállításfűzért a már bezárt „háromhetesek” nélkül is érdemes felvenni a megtekintendők listájára. (*Kunsthaus, január 12-ig; Medienturm és Grazer Kunstverein, november 19-ig; Kulturzentrum bei den Minoriten, november 13-ig; <rotor>, november 27-ig; Camera Austria, január 15-ig; Artelier Contemporary, december 6-ig.*)

ANDRÁSI GÁBOR

A nemzeti identitás, a nemzeti modernizáció, nemzet és művészet kapcsolata nemcsak a közéletben és az értelmiségi közegben megosztó témák, hanem a művészet és a muzeológia világában is, ahol mindezen kérdések még a nemzeti művészet narratívájával is kiegészülnek. Csaknem képtelenség e tárgykörben olyan tárlatot kivitelezni, amely mind a szűkebb szakma, mind a laikus közönség elvárásainak eleget tesz. Ezek a kiállítások és a kitűnő katalógusok évek távlatából értékelődnek fel, válnak fontossá és idézetté. Közéjük tartozik majd a Magyar Nemzeti Galéria XIX. Nemzet és művészet – Kép és önkép című kiállítása is (Műértő, 2011. március), amely tág tematikai tagolásban tett kísérletet a nemzettel kapcsolatos összefüggések bemutatására a magyar képzőművészetben.

A feladat nehézsége ellenére e témák komoly kihívást is rejtenek – azt tudatosítva, hogy országonként, nemzetekenként eltérő jelenségekkel és időbeliséggel találjuk szemben magunkat, és több nemzet muzeológiai törekvéseinek egybevetésére is alkalmasak. Míg a magyar és a cseh művészet nemzeti romantikus vonulata a XIX. században művészetben kívüli szerepet és küldetést is betöltött, addig a szlovákoknál erre csak a XX. század első felében került sor. Tehát ami az MNG-kiállítás Civilizálódó nemzet fejezetébe került, annak Szlovákia esetében egy másik század történelmi tapasztalatára és politikatörténeti összefüggérendszerére is reflektálnia kell.

Ladislav Roller: Néprajzi tudósítás Bolerázról, 1941
fekete-fehér fotográfia (nagyítva 2011-ben), 32,3x30,5 cm

Pontosan ez történik a Szlovák Nemzeti Galéria legújabb nagy vállalkozásával, az Új Szlovákia tárlattal, amely a hat évvel ezelőtti Szlovák mítosz ellenkiállításaként értelmezhető. Míg az a tárlat ironiától sem mentesen a ruralitást, a vidékiességet hangsúlyozta, addig a mostani projekt a modern életstílus 1918 és 1949 közötti nehéz meghonosításának szlovákiai történetét vállalja fel (Csehszlovákia megalakulásától a II. világháború alatti fasiszta szlovák államon át a kommunisták hatalomra jutásáig). Ám ha az MNG ideai kiállításának fogadtatása lényegében problémamentesen alakult, az SZNG hat évvel ezelőtti megrendezett Szlovák mítosz című tárlata konfliktusokkal terhelt szakmai és politikai replikákban részesült. A nemzeti téma kritikus feldolgozása ellenére nacionalista jelzővel illették, sőt kifogásolták, hogy hétköznapi tárgyak is bekerültek a galéria termeibe, amivel kritikusai szerint a kurátorcsapat nem a mítosz lebontását, hanem sokszorozott újratertetését és prolongálását érte el. A 2005-ös kiállítás főkurátora ugyanaz az Aurel Hrabušický volt, aki most az Új Szlo-

Szlovák Nemzeti Galéria, Pozsony

Új Szlovákia – vajúdással

Schiller Géza: Kávéházban, 1924
olaj, farost, 50x72,5 cm

vákia koncepciójának megálmodója és kidolgozója. Három kitűnő munkatárssal – Katarína Bajcurovával, Petra Hanákovával és Dagmar Poláckovával – közösen építette fel képzőművészeti alkotásokból, iparművészeti tárgyakból, fotográfiákból, plakátokból, fil-

tud mit kezdeni a tárlat olasz főszponzorának kommersz plakátjával, amely a fotós Juraj Jurkovic 1938-ban készült Kettős portréját emeli ki a sok száz mű közül, ezzel tagadhatatlan önkényuralmi történelmi konnotációkat életre keltve. Ezt tudatosítva első látásra politikailag csaknem izzadságszagúan semlegesnek tűnik a kiállítás, de fokozatosan előkerülnek a mindennapok és a tömegjelenetek – a korszakból kitörölhetetlen tisói fasiszta szlovák állam monumentális ünnepségeinek dokumentumfotói –, és az a tény is vizuális formát kap, hogy ez a tragikus periódus az ország legdinamikusabb fejlődésének ideje. Ekkor már-már felébred az emberben a gyanú, hogy a hat évvel ezelőtti bírálóknak mégis igazuk volt. Ám a több művészeti ág jelenléte és a muzeológiai szemlélet közösen koherens diktatúra- és háborúellenes ideát vezet végig. A dokumentarista, filmhíradós és filmművészeti anyag – Petra Hanáková átgondolt szerkesztése révén – egymás után prezentálja az Építjük a szlovák államot (1942) című propagandafilmét, majd Ján Kadár (az Űzlet a korzón Oscar-díjas rendezője) A romokból született élet (1946) című kisfilmjét. Utóbbi a nácibarát szlovák rendszer bírálatát, illetve az abból eredő háborús pusztítást hangsúlyozza, valamint kiemeli az újrakezdés lendületét – mindezt kommunista propaganda nélkül.

A kiállítás vizuális megjelenése a modern szlovákiai művészet két ismert személyisége, L'udovít Fulla és Mikuláš Galanda Magánlevelek című kiáltványára és annak tipográfiájára épít. E modernista szemlélettel közösen bontakoznak ki az olyan témák mint a Civilista táj, az Ipari építmények, a Mobilitás vagy A modern város arca. A modern világ vívmányai – autók, villamosok, vonatok, villanypóznák – vásznakon, filmrészletekben és fotográfiákon jelennek meg. A fotó a legjobban reprezentált művészeti ág az anyagban, hiszen a szociofotó is helyet kapott az Élet az utcán – munka nélkül fejezetben ugyanúgy, mint a következő Szerelem a városban, Utazás, Sportolás és Pihenés szekciókban. A 12 részre tagolt kiállítás csak egyetlen esetben foglalkozik közvetlenül művészeti témával, mégpedig Öncélú művészet – álom az abszolút képről címmel, ahol immár sokadszor vallja be: a szlovákiai művészek megtorpan-tak az absztrakt művészet küszöbén. A modernitás látható elemei, a város és a magánélet mellett a történelem kap még teret a kurátorok koncepciójában: az Álom és valóság – tömegek

vonulnak a városban, illetve a Háború és megújulás szekciókban.

A kiállítás több szempontból is újat kínál, így a már ismert fotósok (Miloš Dohnány, Ladislav Foltyn, Jaromír Funke, Viliam Malík, Blüth Irén) mellett új alkotókat fedeztek fel a felkészülés során. Így kerültek be az anyagba Ján Galanda korabeli modern építészet dokumentáló felvételei vagy Stefan Tamás (Tamás István) utcai életet megörökítő sorozatai. A kurátorcsapat az iparművészeti részt kiállítástechnikailag is kiemelten kezelte: egy teljes terem erejéig a tér a térben elvet követik, ahol a tárgyak sziluettjei váltak rendezőelvűvé. S az ő munkájukat dicséri a Pozsonyon kívüli köz- és magángyűjtemények tüzetes felkutatása, valamint a kánonon kívüliek – így Nagy Márton 1924-es vászna, a Két gyerek a kirakat előtt – beemelése is. A városi életre folyamatosan és természetesen reflektáló kassai alkotók ugyancsak jelentőségükhöz méltó szerephez jutottak, különösképpen Jakoby Gyula művei. A koncepció tisztánlátásának jele, hogy a kurátorok komoly hangsúllyal hívják fel figyelmet a kassai polgári létre: az ott létrejött nemzetközi modernista miliőben Schiller Géza, Bortnyik Sándor, a cseh František Foltyn olajképei már az 1920-as évek első felében – Szlovákia területén elsőként, a vidékies kultúra kontrasztjaként – kiaknázták a várost mint művészeti motívumot. Az újdonság erejével hat, hogy az absztrakt művészet megközelítésében az eddig mellőzött pozsonyi Staudt Mihály néhány alkotása is helyet kapott, és meglepetés az olyan civilista

tematikájú művek bemutatása, amelyek Csemiczky László és a Kassák Lajos bécsi köréhez tartozó Kudlák Lajos művészeti szerencsés, tehát nem a kommunista agitatív tartalmú periódusába sorolhatók.

Az Új Szlovákia nem hagyományos műtörténeti kiállítás: mivel a téma a meghatározó, a művek minősége hullámlzó. A korszakot bemutató összkép és hangulat megteremtése a fő cél, erre a muzeológiai megközelítés a legalkalmasabb. A projekt egy másfél évtizedes folyamat újabb eredménye, s vele az SZNG aktuális választ adott az új muzeológia régióbeli kihívásaira. A tárlat egy sorban említethető a bécsi Künstlerhaus 2009-es Wien

Miloš Dohnány: Reflektor, 1939
fotó (nagyítva 1995-ben), 29,6x24,6 cm

um 1930 című monstre bemutatójával vagy Az avantgárd vége? című prágai kiállítással (Műértő, 2011. július–augusztus). Ez alkalommal – tanulva a Szlovák mítosz egyik hiányosságából – szlovák–angol kétnyelvű katalógus is megjelent a négy kurátor szövegével. (Megtekinthető 2012. január 15-ig.)

HUSHEGYI GÁBOR

AMERIKAI GYŰJTŐ MAGAS ÁRAT FIZET
AZ 1840-1940-ES IDŐSZAKBÓL VALÓ,
KÖVETKEZŐ RÉGISÉGEKÉRT:

bronz applikációval díszített francia bútor, zongora,
nagyemretű márvány szobor, márvány kandalló, porcelán
dísztárgy, nő alakot, aktot ábrázoló festmény, valamint
19. századi magyar, ezüst díszmagyar-garnitúra,
díszdobozban, karddal, gombokkal és sarkantyúkkal.

Kapcsolat:
+36-1-321-3742,
+36-20-939-0821.

Az alkotó nevének
hitelt érdemlő, bizonyítékokkal
alátámasztott
megfektetéséért a díj:
30 000 Ft

Beküldési határidő:
2011. december 15.

Jelentkezéseket
a 06-30-942-4878-as
és a 398-7528-as
telefonszámon várom.

Jeligés pályázatot is elfogadunk.

e-mail: mubarat@t-online.hu,
www.saphierart.hu

A kép megtekinthető
a megjelenéstől két hónapig.

Helyszín:

**NÁSFA ANTİK
GALÉRIA**

1055 Budapest, Falk Miksa u. 22.,
www.antique-city.hu

Saphier-pályázat

**Gyűjteményembe cigányokat és cigányélet-
képeket ábrázoló festményeket keresek**

továbbá Bató József, Szegedi Szűts István, Bauer Szilárd,
E. Kandó Gyula, Róbert Miklós, Vásárhelyi Z. Emil,
Zsolnay Pál Hanák József, művei.

olaj, vászon, 36x48 cm

Ha a lehetetlennel határos kihívásokkal szembesül az ember, sok mindent megtud magáról, nem is szólva autója felszereltségéről. Ezért mindaz a tapasztalat, amit a Volvo Ocean Race föld körüli vitorlásverseny során szerzünk, beépül az Ön Volvójába. A dinamikus menetstabilizáló rendszer már a csúszásveszély első jelétől kezeli a helyzetet; a folyamatosan felügyelt futómű-konceptió pedig lehetővé teszi az autó alkalmazkodását a pillanatnyi sebességhez és útviszonyokhoz. Ezek a funkciók a vezető által testreszabhatók, hogy Ön minden indulás előtt az igényeinek megfelelően tervezhesse meg az utat. Hiszen az egyedi felszereltségű XC60 modelleket Önnek terveztük.

VOLVO XC60, ÖNNEK A LEHETETLEN MEGHÓDÍTÁSA

Nézze meg
a tv-reklámat most!

VOLVOCARS.HU

A Volvo Ocean Race modellek vegyes fogyasztása: 4,5-10,7 l/100 km, CO₂-kibocsátása: 119-249 g/km között.
A Volvo Ocean Race földkörüli vitorlásverseny minden pillanatát nyomon követheti a volvooceanrace.org oldalon.

VOLVO
OCEAN
RACE

ROUND THE WORLD